

VANTAAN KAUPUNKI ARVIOINTIKERTOMUS 2022

TARKASTUSLAUTAKUNTA 3.5.2023

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	3
1 KAUPUNKISTRATEGIA JA JOHTO	6
1.1 TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	6
1.1.1 Vuoden 2022 sitovien tavoitteiden toteutuminen emokaupungissa.....	6
1.1.2 Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamien tavoitteiden toteutuminen.....	17
1.2 KAUPUNGIN TALOUS JA TALOUDEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	19
1.2.1 Emokaupungin talous ja tilinpäätös.....	19
1.2.2 Koko kaupunkikonsernin talous.....	27
1.2.3 Investoinnit.....	31
1.2.4 Suurten kaupunkien vertailua.....	33
1.3 HENKILÖSTÖ.....	35
2 SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTO	41
2.1 LASTENSUOJELU, ERITYISESTI HUOSTAANOTOT JA SIJOITUKSET KODIN ULKOPUOLELLE.....	41
2.2 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT.....	48
3 KAUPUNKIKULTTUURI	56
3.1 LIIKUNTAPALVELUT JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN.....	56
3.2 KAUPUNKIKULTTUURILAUTAKUNNAN JAKAMAT AVUSTUKSET.....	63
4 KASVATUS JA OPPIMINEN	69
4.1 VARHAISKASVATUS.....	69
4.2 KOIVUKYLÄN PÄIVÄKOTI INVESTOINTIKOHTEENA.....	77
4.3 OPISKELIJOIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN VANTAAN LUKIOISSA.....	79
5 KAUPUNKIYMPÄRISTÖ	86
5.1 KADUT JA PUISTOT -PALVELUALUE.....	86
5.2 KIINTEISTÖT JA TILAT -PALVELUALUE.....	94
5.3 YMPÄRISTÖKESKUS.....	100
6 VANTAAN ENERGIA OY	108
7 VUODEN 2021 ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN SEURANTA	115
8 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TEHTÄVÄT JA TOIMINTA	120
LIITE 1.....	125

VANTAAN KAUPUNKI

05/2023

Tarkastuslautakunta/ulkoisen tarkastus

Kansikuva: Vantaan Energia Oy

TIIVISTELMÄ

1. Tilinpäätöksen raportoinnin mukaan vuoden 2022 sitovista tavoitteista toteutui täysin 12 tavoitetta. Osittain toteutuneita tavoitteita oli 15 ja 11 tavoitetta ei toteutunut lainkaan. Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kahden tavoitteen toteutumisesta ja kiinnitti lisäksi huomiota joidenkin tavoitteiden toteutumisen mittaamiseen. Selkeä mittarointi antaa hyvän lähtökohdan tavoitteiden arvioinnille ja tuo esiin sen, onko toiminta vienyt asioita toivottuun suuntaan.
2. Vantaan kaupungin taloudellinen tulos oli ylijäämäinen vuonna 2022. Myös lainakanta pieneni. Kaupunkikonserninkin tulos oli ylijäämäinen mutta konsernin lainakanta nousi hiukan. Kaupungin taloudellinen asema on viime vuosina parantunut ja talouden tasapainon ylläpidolla pystytään varautumaan taloustilanteen muutoksiin.
3. Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus on heikentynyt sekä julkisella että yksityisellä sektorilla viimeisten vuosien aikana. Vantaa panostaa henkilöstön saatavuuteen uudella saatavuusohjelmalla. Keskeisiä toimenpiteitä ovat muun muassa palkka ja palkitseminen, työnantajan tukema koulutus sekä lähijohtamiseen panostaminen. Lisäksi kehitetään hakijälähtöistä rekrytoinnin mallia. Uuteen henkilöstöhallintojärjestelmään siirtyminen toteutui kokonaisuutena sujuvasti laajan ennakkotestaamisen ja varautumisen ansiosta.
4. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa on valtakunnallisia haasteita. Henkilöstöpula ja palvelutarpeen kasvu ovat osaltaan Vantaalla vaikuttaneet lakisääteisten määräaikojen ylittymiseen palvelutarpeen arvioinnissa sekä lastensuojelulain mukaisen asiakasmitoituksen ylittymiseen. Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi merkittävän uhkasakon tilanteen korjaamisen vauhdittamiseksi. Tilanteen seuranta ja kuntoon saattaminen jatkuvat hyvinvointialueen toimesta.

5. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen käyttäjämäärät ovat nousseet koronarajoituk-
sia edeltäneelle tasolle. Palveluyksikkö on saanut lisää resursseja, pyrkinyt pa-
rantamaan asiakasohjausta ja kehittänyt uusia palvelumuotoja. Palvelujen saata-
vuus on ollut melko hyvällä tasolla. Jatkossa on suositeltavaa hakea edelleen uu-
sia keinoja, joilla voidaan tehostaa päihde- ja mielenterveyspalvelujen tavoitetta-
vuutta.
6. Liikuntapalvelujen tarjonnassa on otettu huomioon eri ikäiset liikunnanharrastajat.
Kouluissa ja oppilaitoksissa ehkäistään syrjäytymistä tukemalla mieluisan harras-
tuksen löytymistä. Tarjolla on myös maksuttomia harrastusmahdollisuuksia. Pal-
velutuotannossa pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan huomioon asiakas-
kunnan moninaisuus, kuten monikulttuurisuus-, esteettömyys- ja sukupuolikysy-
mykset.
7. Kaupunkikulttuurilautakunnan järjestöille ja yhteisöille jakamien avustusten avus-
tusprosessia ohjaavat kaupunginhallituksen ja kaupunkikulttuurilautakunnan hy-
väksymät avustusten yleiset ja avustuslajikohtaiset myöntämisperiaatteet. Avus-
tusten hakemisesta tiedotetaan eri kanavissa ja järjestöille pidetään myös infotilai-
suuksia avustusasioista. Avustukset ovat järjestöille tärkeä tukimuoto ja sujuva
avustusprosessi tukee osaltaan järjestöjen toimintaedellytyksiä.
8. Varhaiskasvatus kärsii vakavasta henkilöstövajeesta. Erityisesti tiukentuvat kel-
poisuusehdot täyttävistä työntekijöistä on pulaa. Sairauspoissaolojen merkittävä
lisääntyminen ja sijaisten heikko saatavuus lisäävät entisestään tilanteen haasta-
vuutta. Kaupunki on muun muassa tukenut henkilöstön kouluttautumista ja päte-
vöitymistä tehtäviin. Myös eri kulttuureista tulevan henkilöstön saatavuuteen on
kiinnitetty huomiota.
9. Koivukylän päiväkotia edustaa hienoa puurakentamista. Päiväkoti oli ensimmäinen
rakennushanke, jossa hiilijalanjälki vaikutti tarjoutusten vertailuperusteissa. Vaike-
asta maailmantilanteesta huolimatta päiväkotia valmistui lähes aikataulussaan alit-
taen samalla arvioidut kokonaiskustannukset.
10. Pääkaupunkiseudun kaupungit sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ar-
vioivat yhdessä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Vantaalla arviointi

kohdistui lukiolaisiin. Arvioinnin perusteella opiskelijoiden hyvinvointia on edistetty asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Haasteet erityisesti psykologien saatavuudessa sekä palvelutarpeen kasvu vaikeuttavat opiskeluhuollon palveluihin pääsyä. Opiskeluhuollossa kannatellaan osaa myös sellaisista opiskelijoista, joiden tilanne vaatisi hoidollisempia palveluja.

11. Kadut ja puistot palvelualueella suunnitellaan, rakennetaan ja ylläpidetään jokaiselle kuntalaiselle näkyvästi esillä olevaa kaupunki-infraa. Kyse on samalla kaupungin kannalta merkittävästä omaisuuserästä. Palvelualue on alkanut selvittää kaupunki-infran kasvavaa korjausvelkaa ja jatkossa on tärkeää saada selvityksen pohjalta aikaan suunnitelma korjausvelan hillitsemiseksi.
12. Vantaan kiinteistöomaisuuden korjausvelka ja perusparannustarve ovat olleet vuosia laskusuunnassa. Korjausvelkaa on hallittu kulumista vastaavin korjausinvestoinnein sekä myymällä ja purkamalla huonokuntoisia rakennuksia. Kiinteistöt ja tilat -palvelualueen henkilöstövaje on noin kymmenen prosenttia. Haasteina ovat koulutuspaikkojen vähäisyys ja ammattitaitoisen työvoiman vähäinen hakeutuminen avoimiin tehtäviin. Työssäoppimista on voitu yksittäistapauksissa hyödyntää rekrytoinnissa.
13. Ympäristökeskuksella on merkittävä rooli turvallisen elinympäristön turvaajana ja Vantaan strategiaan sisältyvän pitkän tähtäimen ympäristöohjelman, resurssiviihsauden tiekartan, toimeenpanemisessa. Toimeenpanon resurssien riittävyyteen sekä toimenpiteiden viivästysten syihin ja viivästysten mahdollisiin seurauksiin on hyvä kiinnittää huomiota.
14. Vantaan Energia Oy joutui Ukrainan sodan vuoksi huoltovarmuussyistä jatkaamaan vielä kivihiiilen käyttöä energiantuotannossaan. Uusilla investoinneilla yhtiö tehostaa edelleen energiantuotantoaan ja laajentaa liiketoimintaansa. Samalla yhtiö etenee kohti tavoitteitaan luopua fossiilisten polttoaineiden käytöstä vuonna 2026 ja saada energiantuotantonsa hiilinegatiiviseksi vuonna 2030. Vantaan Energia Oy:n toiminta on ollut kaupungin edun mukaista ja yhtiön tavoitteet tukevat merkittävästi Vantaan kaupungin tavoitetta hiilineutraalisuuden saavuttamisesta vuoteen 2030 mennessä.

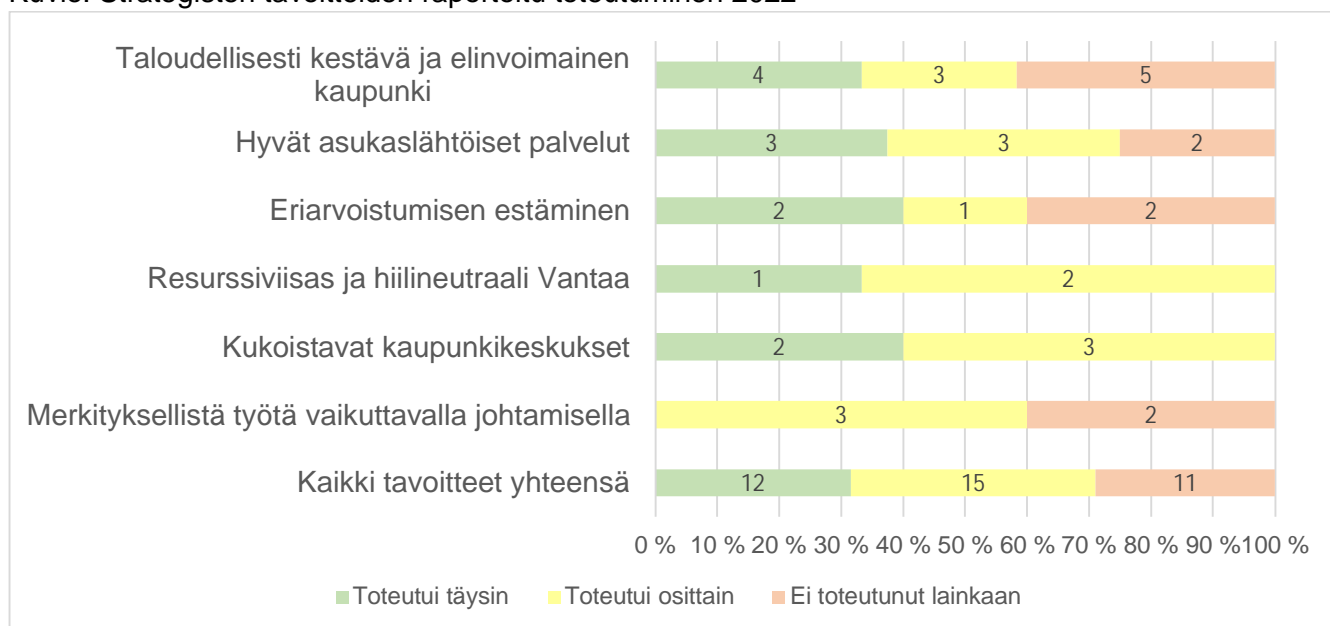
1 KAUPUNKISTRATEGIA JA JOHTO

1.1 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

1.1.1 Vuoden 2022 sitovien tavoitteiden toteutuminen emokaupungissa

Vuodelle 2022 oli asetettu 38 tavoitetta. Seuraavassa kuviossa esitetään lyhyesti tavoitteiden toteutuminen tilinpäätöksen raportoinnin mukaan. Kuviossa on tavoitteiden toteuma strategian painopistealueittain ja kokonaistoteuma.

Kuvio: Strategisten tavoitteiden raportoitu toteutuminen 2022

Tavoitteista kokonaan toteutuneeksi raportoitiin 32 prosenttia, osittain toteutuneeksi 39 prosenttia ja ei lainkaan toteutuneeksi 29 prosenttia.

Taloudellisesti kestävä ja elinvoimainen kaupunki		
Sitova tavoite vuodelle 2022	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunta
1. Hallittu käyttötalouden menokehitys	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
2. Tuottavuus- ja kasvuohjelma toteutuu suunnitelman mukaisesti	Tavoite toteutui täysin.	
3. Kaupunki saa maanmyyntivoittoja, maanvuokratuloja ja sopimuskorvauksia yhteensä 45 miljoonaa euroa	Tavoite toteutui osittain.	

4. Vantaan maa- ja asuntopoliittinen ohjelma päivitetään	Tavoite toteutui täysin.	
5. Varmistetaan, että kaupunkikonsernin omistusten kokonaisuus on tarkoituksenmukainen ja kaupungin palvelutuntoa tukeva	Tavoite toteutui täysin.	
6. Työmarkkinatuen kuntaosuus saadaan laskuun kuntakoikeilun myötä	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
7. Asiakkaiden työttömyysjaksot lyhenevät kuntakoikeilussa	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
8. Työttömyys vähenee	Tavoite toteutui osittain.	Huomio
9. Vantaa on vetovoimainen yritys ympäristö	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
10. Vantaalaisen työelämän vaatimuksiin vastaava ammatillinen koulutus	Tavoite toteutui täysin.	
11. Suunnitelma IB-jatkumon toteuttamiseksi osana oppimiskampusta	Tavoite toteutui osittain.	Ei toteutunut lainkaan
12. Vantaan maine ja vetovoima paranee	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	

Monta mittaria sisältävät tavoitteet

Strategisissa tavoitteissa oli monta tavoitetta, joilla oli useita mittareita. Jos vain osa mittareista toteutuu arviointia helpottaisi, jos raportoinnista kävisi selkeästi ilmi mitkä mittareista toteutuivat ja mitkä eivät. Alla esimerkki tavoitteesta 8.

Kohtaan mittarien toteuma on tässä jokaisen mittarin perään lisätty merkintä, toteutuiko mittari (T) vai ei (ET). Näin lukija näkee heti mitkä mittareista toteutuivat ja mitkä eivät.

Sitova tavoite 8. Työttömyys vähenee.

Mittari	Mittarien tavoitetaso	Mittarien toteuma	Tavoitteen toteutuminen
Pitkäaikaistyöttömien määrä	4 115	5 237 (ET)	Tavoite toteutui osittain.
Alle 30-vuotiaiden työttömien määrä	3 600	2 852 (T)	
Vieraskielisten työttömien määrä	6 000	5 885 (T)	

Sitova tavoite 11. Suunnitelma IB-jatkumon toteuttamiseksi osana oppimiskampusta.

Arviointikriteeri	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunnan arvio
Suunnitelma laadittu.	Tavoite toteutui osittain.	Tavoite ei toteutunut lainkaan.

Sitovaan tavoitteeseen liittyvä mittari on yksiselitteinen on/off-mittari. Sen mukaan suunnitelma on joko valmistunut tai ei ole valmistunut. Raportoinnin mukaan suunnitelma on tehty tavoitteessa mainitsemattoman ohjelman osalta, mutta ei nimenomaisesti tavoitteeksi asetetun suunnitelman osalta. Tavoitteena olevan suunnitelman osalta suunnittelu on vasta aloitettu. Tavoite ei näin ollen toteutunut lainkaan.

Hyvät asukaslähtöiset palvelut		
Sitova tavoite vuodelle 2022	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunta
13. Terveysasemien vastaanotolle pääsy nopeutuu	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
14. Kotona asuvien ikääntyneiden osuus pysyy saavutetulla tasolla hyvinvoinnin tasoa ylläpitäen	Tavoite toteutui täysin.	Huomio
15. Asiakas pääsee suun terveydenhuollon palveluihin paremmin ja tarpeen mukaisesti	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
16. Laajennetaan lapsille ja nuorille suunnattua harrastustarjontaa ja parannetaan harrastusten saavutettavuutta	Tavoite toteutui osittain.	Huomio
17. Oppivelvollisuuden laajennuksen tarjoamat väylät tavoittavat vantaalaiset nuoret	Tavoite toteutui osittain.	
18. Kaupungin valmiussuunnittelun taso paranee	Tavoite toteutui täysin.	
19. Toimitilat ovat teknisesti kunnossa ja sisäilmaolosuhteet sekä esteettömyysvaatimukset ovat vaatimusten mukaisia ja sisäilmaoireilu hallinnassa	Tavoite toteutui osittain.	Huomio
20. Tehdään digitaalisen siirtymän kokonaisvaltainen toimenpideohjelma	Tavoite toteutui täysin.	

Sitova tavoite 14. Kotona asuvien ikääntyneiden osuus pysyy saavutetulla tasolla hyvinvoinnin tasoa ylläpitäen.

Tavoitteeseen liittyy yksi mittari:

- Omassa kodissa ilman palvelutarvetta tai kotona asumista tukevien palvelujen turvin asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus.

Mittariksi asetettu numeraalinen tavoite toteutui. Kuitenkin itse tavoitteessa todetaan, että ”kotona asuvien ikääntyneiden osuus pysyy saavutetulla tasolla hyvinvoinnin tasoa ylläpitäen”. Tavoitteesta puuttuu laadullinen mittari, jolla kotona asuvien 75-vuotta täyttäneiden hyvinvoinnin tasoa voisi arvioida. Tarkastuslautakunta joutuu jälleen toteamaan, että mittaroinnin kehittäminen on tärkeää, jotta kotona asumisen laatu tulee näkyväksi.

Sitova tavoite 16. Laajennetaan lapsille ja nuorille suunnattua harrastustoimintaa ja parannetaan harrastusmahdollisuuksia.

Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria:

- Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, prosentti (Kouluterveyskyselyn osio kohdennetulle alueelle).
- Harrastusten Vantaa -hankkeeseen osallistuneet, joille kyseessä on ainoa harrastus, lukumäärä. (kysely osallistuvien perheille).

Ensimmäisen mittarin raportoinnissa todetaan, että vuonna 2022 tehdyn kohdennetun kyselyn tulokset eivät ole vertailukelpoisia tavoitearvoihin, jotka on saatu kouluterveyskyselystä. Koska toteuma-arvot eivät ole vertailukelpoisia tavoitearvoihin ei tavoitteen ensimmäisen mittarin toteutumista voi arvioida.

Tavoitteen toisessa mittarissa tarkasteltiin, miten suurelle osalle osallistujista kyseessä oli ainoa ohjattu harrastus. Lähtötaso oli 32 prosenttia ja tavoitetaso, että osuus kasvaa. Toteuma oli 34 prosenttia, joten tavoitteen toinen mittari toteutui. Tavoite voidaan katsoa osittain toteutuneeksi.

Sitova tavoite 19. Toimitilat ovat teknisesti kunnossa ja sisäilmaolosuhteet sekä esteettömyysvaatimukset ovat vaatimusten mukaisia ja sisäilmaoireilu hallinnassa.

Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria:

- Toimitilojen tekninen kunto ja sisäilmatilanne todetaan tarkastuksin säännöllisesti. Toimenpiteitä toteutetaan priorisoitujen huolto- ja korjaustyöohjelmien perusteella.
- Sisäilmaoireilu vähenee korjausten jälkeen.

Ensimmäisen mittarin kohdalla raportoidaan, että toimenpiteitä tehtiin suunnitelmallisesti ja kaikkiin sisäilmaselvityspyyntöihin vastattiin. Tavoitteessa mainittu toimitilojen teknisen kunnan ja sisäilmatilanteen säännöllinen toteaminen tarkastuksin jäi hieman epäselväksi. Tarkoittiko tämä, että kaikkien toimitilojen kuntoa seurataan säännöllisesti? Nyt raportoinnissa on mainittu, että osalle kiinteistöistä on käytössä digitaalinen olosuhdeseuranta, mutta ilmeisesti kaikkien toimitilojen teknisen kunnan ja sisäilmatilanteen säännöllinen seuranta ei vielä toteudu.

Toisen mittarin kohdalla raportoidaan, että ennen sisäilmakorjauksia on korjattavan tilan henkilöstölle tehty oireita kartoittava kysely. Korjausten jälkeistä kyselyä ei raportoinnin mukaan ole hyvinvointialueuudistuksesta johtuen saatu toteutettua. Tavoitteen toisen mittarin tavoitetaso toteutumista, sisäilmaoireilun vähenemistä korjausten jälkeen, ei voi arvioida. Kokonaisuutena tavoite voidaan arvioida osittain toteutuneeksi.

Eriarvoistumisen estäminen		
Sitova tavoite vuodelle 2022	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunta
21. Vantaalaiset kokevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, yksinäiseksi itsensä kokevien osuus vähenee	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	Huomio
22. Nuorten mielenterveyttä tuetaan nopeuttamalla palvelujen piiriin pääsyä ja kehittämällä palveluita	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	Huomio
23. Lapsia ja lapsiperheitä tuetaan laadukkaalla palvelutarpeen arvioinnilla ja varhaisemman tuen palveluilla lastensuojelutarpeen vähentämiseksi	Tavoite toteutui täysin.	Huomio
24. Alueellista eriarvoisuutta ehkäistään laajentamalla myönteisen erityiskohtelun ohjelmaa	Tavoite toteutui täysin.	
25. Syrjäytymisen ja koulupudokkuuden vähentäminen	Tavoite toteutui osittain.	Huomio

Sitova tavoite 21. Vantaalaiset kokevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, yksinäiseksi itsensä kokevien osuus vähenee.

Tavoitteeseen liittyy kaksi mittaria:

- Tuntee itsensä usein yksinäiseksi % (Kouluterveyskyselyn osio kohdennetulle alueelle).
- Osallisuusindikaattori (osallisuuskysely).

Ensimmäisen mittarin kohderyhmä on hyvin rajattu (kohdekoulujen 4. ja 5. -luokkalaiset sekä 8. ja 9. -luokkalaiset). Tarkastuslautakunta on huolissaan mittarin yksinäisiksi itsensä tuntevien määrästä. Toisen mittarin osallisuuskyselyn mukaan osallisuuden kokemukset olivat laskeneet vuoden 2022 alusta vuoden 2022 loppuun. Tarkastuslautakunta on huolissaan osallisuuden kokemuksen laskusuunnasta ja pitää tärkeänä, että tulokset analysoidaan.

Sitova tavoite 22. Nuorten mielenterveyttä tuetaan nopeuttamalla palvelujen piiriin pääsyä ja kehittämällä palveluita.

Tavoitteeseen liittyy kolme mittaria:

- Odotusaika opiskeluhuollon kuraattorien ja psykologien sekä nuortenkeskus Nupin palveluihin pääsyyn.
- Nuorten antama palaute palvelusta (esimerkiksi NPS).
- Koulupsykologien tehtävien täyttöaste.

Tavoitteen toteutumista mitataan kolmella laajalla mittarilla. Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota yhteen tavoitteeseen kohdistuvien mittarien suureen määrään ja mittareiden laajuuteen.

Sitova tavoite 23. Lapsia ja lapsiperheitä tuetaan laadukkaalla palvelutarpeen arvioinnilla ja varhaisemman tuen palveluilla lastensuojelutarpeen vähentämiseksi.

Mittarina ollut lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä toteutui tavoitetason mukaisena, joten tavoite toteutui täysin. Kuten lastensuojelun arvioinnin yhteydessä (kohta 2.1) todettiin, palvelualueella on ollut vaikeuksia toteuttaa palvelutarpeen arvioinnit

lakisääteisissä määräajoissa. Tarkastuslautakunta jäi pohtimaan, oliko tällä vaikutusta tavoitteen toteutumiseen.

Sitova tavoite 25. Syrjäytymisen ja koulupudokkuuden vähentäminen.

Tavoite sisälsi neljä mittaria, joista kahdessa mitattiin kahta asiaa. Kolmessa mittareista tavoitetaso saavutettiin osittain. Kiusaamisen vähentymiseen liittyvään mittariin ei ollut tavoitearvoja, joten kiusaamisen vähentymistä ei voitu arvioida.

Tarkastuslautakunta on huolissaan siitä, että reilusti yli puolet suomi toisena kielenä (S2) oppilaista kuuluu lukutaidossa suoritustasoltaan alimpaan viidennekseen. Mittari koskee 2. luokan oppilaita, mutta S2-oppilaiden kielenoppimiseen panostaminen on tärkeää kaikilla kouluasteilla.

<i>Mittari</i>	<i>Mittarien tavoitetaso</i>	<i>Mittarien toteuma</i>	<i>Tavoitteen toteutuminen</i>
Varian keskeyttämisprosentti, kaikki	Keskeyttämisprosentti enintään 10 %	11,3 % (ET)	Tavoite toteutui osittain.
Varian keskeyttämisprosentti, alle 20-vuotiaat	Keskeyttämisprosentti enintään 8 %	8,8 % (ET)	
Lukuseula, 2 luokat vakioituna S2-oppilaiden mukaan (suomi äidinkielenä ja suomi toisena kielenä)	Kaikissa 2. luokan oppilaissa suoritustasoltaan alimpaan viidennekseen kuuluvien joukko vähenee	Suomi äidinkielenä oppilaat (ET) Suomi toisena kielenä (T)	
School day -sovelluksen tuottama data oppilaiden hyvinvoinnista	Kokemus kiusaamisesta vähenee vuoden 2022 aikana (4. ja 7. -luokat)	School day -mittausten lähtötiedot saatu	

Resurssiviisas ja hiilineutraali Vantaa		
Sitova tavoite vuodelle 2022	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunta
26. Edistetään päästövähennystoimia hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi viimeistään vuonna 2030 (Hiilineutraali Vantaa 2030)	Tavoite toteutui osittain.	Huomio
27. Kestävien liikkumismuotojen osuus kasvaa	Tavoite toteutui osittain.	Huomio
28. Kiertotaloutta edistetään	Tavoite toteutui täysin.	Huomio

Sitova tavoite 26. Edistetään päästövähennystoimia hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi viimeistään vuonna 2030 (Hiilineutraali Vantaa 2030).

Tavoitteeseen liittyy neljä mittaria:

- Kasvihuonekaasut vähenevät. Laskennassa huomioidaan lämmön, sähkön, liikenteen, teollisuuden ja työkoneiden, jätteiden käsittelyn sekä maatalouden päästöt.
- Elinkeinoelämän ja kaupungin välinen ilmastoyhteistyö on käynnistynyt (ilmastokumppanuus).
- Luonnon monimuotoisuus lisätään uudeksi kaistaksi resurssiviisauden tiekarttaan. Kaista sisältää pitkän aikavälin strategian mittareineen lähiluonnon ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.
- Ilmastobudjetoinnin käyttöönotto selvitetään.

Sitovaan tavoitteeseen liittyvän ensimmäisen mittarin raportoinnin mukaan vuoden 2022 päästötiedot saadaan kevään 2023 aikana. Vuoden 2022 toteuma ei vielä raportointihetkellä ole tiedossa. Vuoden 2021 raportointitietojen mukaan kokonaispäästöt eivät ole vähentyneet tavoitteiden mukaisesti.

Sitovaan tavoitteeseen liittyvän toisen mittarin raportoinnista voi päätellä, että ilmastotyötä yritysten suuntaan on kehitetty, mutta tavoitteen mukaisen ilmastoyhteistyön toteutuminen ei ole raportoinnista pääteltävissä.

Kolmas ja neljäs mittari (luonnon monimuotoisuuden lisääminen kaistaksi resurssivii-sauden tiekarttaan ja ilmastobudjetoinnin käyttöönoton selvittäminen) toteutuivat ja tavoite voidaan katsoa osittain toteutuneeksi.

Sitova tavoite 27. Kestävien liikkumismuotojen osuus kasvaa.

Tavoitteen mittari: joukkoliikenteen matkustajamäärätavoite 130 000 matkustajaa ar-kivuorokaudessa (toteuma 126 126) ja pyöräilyindeksitavoite 1 136 (toteuma 964) ei-vät toteutuneet. Kyseinen mittari ei suoraan kerro kestävien liikkumismuotojen osuu-den muutoksesta.

Sitova tavoite 28. Kiertotaloutta edistetään.

Tavoitteeseen liittyy yksi mittari:

- Kiertotalous sisällytetty maankäytön ja rakentamisen ohjaamiseen sekä han-kintojen kriteereihin.

Tavoitetason mukaan kiertotalouden huomioimiseksi on tullut luoda malli, joka ohjaa kaupungin omaa toimintaa. Raportoinnin mukaan kaupunki on osallistunut hankkei-siin, mutta mallin luominen on toteutunut vasta Aviapoliksen osalta. Tavoite voidaan katsoa toteutuneeksi. Tarkastuslautakunta jäi pohtimaan, miten kiertotalouden edis-täminen toteutuu kaupungin toiminnassa laajemmin.

Kukoistavat kaupunkikeskukset		
Sitova tavoite vuodelle 2022	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunta
29. Kaupunkikeskustoja ja vanhoja lähiöitä kehitetään	Tavoite toteutui osittain.	Huomio
30. MAL-tavoitteet toteutuvat	Tavoite toteutui osittain.	
31. Valmistuvien pientalojen määrä nousee 450 asuntoon	Tavoite toteutui täysin.	
32. Vantaan ratikkakaupungin suunnittelu etenee kokonaisvaltaisesti kaupunginvaltuuston hyväksymien reunaehtojen mukaisesti.	Tavoite toteutui osittain.	
33. Tapahtumien määrä Vantaalla lisääntyy	Tavoite toteutui täysin.	

Sitova tavoite 29. Kaupunkikeskustoja ja vanhoja lähiöitä kehitetään.

Tavoitteeseen liittyy kolme mittaria:

- Keskustojen poikkihallinnollisten kehittämisohjelmien valmistelun ja toteuttamisen edistyminen.
- Keskustojen elinvoimalaskenta.
- Vantaan lähiöohjelman toteuttaminen.

Mittareista yksi (kehittämisohjelmien laadinta) ei toteutunut, yhdestä mittarista (keskustojen elinvoimalaskenta) ei ollut vuoden 2022 tietoa ja yksi mittari (lähiöohjelman hankkeiden toteutuminen) toteutui. Tavoite voidaan katsoa osittain toteutuneeksi.

Kaupunkikeskusten ja vanhojen lähiöiden kehittämisen onnistuneisuutta olisi hyvä mitata myös asukaskyselyillä.

Merkityksellistä työtä vaikuttavalla johtamisella		
Sitova tavoite vuodelle 2022	Tilinpäätöksen raportointi	Tarkastuslautakunta
34. Tikkurilan toimitilahanke etenee aikataulussa.	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
35. Henkilöstön työhyvinvointi ja palautuminen työpäivän aiheuttamasta rasituksesta paranee	Tavoite toteutui osittain.	Ei toteutunut lainkaan
36. Esimiesten valmentavan johtamisen laatu paranee	Tavoite ei toteutunut lainkaan.	
37. Työyhteisöt ovat pito- ja vetovoimaisia	Tavoite toteutui osittain.	
38. Hallittu siirtymä hyvinvointialueelle	Tavoite toteutui osittain.	

Sitova tavoite 35. Henkilöstön työhyvinvointi ja palautuminen työpäivän aiheuttamasta rasituksesta paranee.

Tavoitteeseen liittyy kolme mittaria:

- Palautuu hyvin työpäivän aiheuttamasta rasituksesta (Kunta10).
- Työyhteisö on tavoitteellinen (Kunta10).
- Mielensterveysperusteiset sairauspoissaolot vähenevät (mielensterveysperusteinen sairauspoissaoloprosentti).

Tavoitteen kolmesta mittarista kaksi ei toteutunut lainkaan ja yhdessä mittarissa päästiin vain osittain tavoitearvoihin, näin ollen tavoite ei toteutunut lainkaan.

Johtopäätökset:

Tarkastuslautakunta oli eri mieltä kahden tavoitteen toteumasta. Lisäksi lautakunta huomautti kahdeksan tavoitteen mittarista. Huomautukset liittyivät mittarien tavoitearvojen tai toteuma-arvojen puuttumiseen kokonaan, ajantasaisten vuoden 2022 tilannetta kuvaavien toteuma-arvojen puuttumiseen, laadullisen mittarin puuttumiseen, laajoihin mittareihin ja siihen että mittari ei vastaa täysin tavoitteeseen. Lisäksi lautakunta nosti yhden tavoitteen osalta esille palveluun pääsyyn liittyvät vaikeudet, jotka mahdollisesti olivat vaikuttaneet siihen, että palvelun asiakasmäärät olivat pysyneet

tavoitteeksi asetetussa määrässä. Yleisenä toiveena lautakunta esitti, että monta mittaria sisältävissä tavoitteissa olisi selkeästi merkitty, mitkä mittareista toteutuivat ja mitkä eivät.

Tavoiteraportoinnista saadun tiedon perusteella tarkastuslautakunta on myös huolissaan yksinäisiksi itsensä kokevien määrästä sekä osallisuuden kokemuksen heikkenemisestä vuoden 2022 aikana. Lisäksi lautakunta on huolissaan siitä, että reilusti yli puolet suomi toisena kielenä (S2) oppilaista kuuluu lukutaidossa suoritusasteeltaan alimpaan viidennekseen. Kyseisen tavoitteen mittarointi koskee 2. luokan oppilaita. Panostaminen kielenopetukseen on tärkeää kaikilla kouluasteilla, jotta syrjäytymistä pystytään ehkäisemään tehokkaasti.

1.1.2 Kaupunginvaltuuston konserniyhtiöille asettamien tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 13.12.2021 kaupungin talousarvion yhteydessä tytäryhtiöille asetettavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Vuonna 2021 tavoitteet uudistettiin kokonaisuudessaan ja talousarviokaudelle 2022 tavoitteiden asettamista kehitettiin edelleen. Tavoitteita on yhdenmukaistettu ja yksinkertaistettu, jotta konserniyhteisöjä koskeva omistajaohjaus sekä raportointi olisivat jatkossa yhtiöiden näkökulmasta entistä selkeämpää ja ennakoitavampaa. Tavoitteille on luotu tavoitekategoriat, joiden mukaisesti kunkin konserniyhteisön tavoitteet asetetaan.

Suuret tytäryhtiöt

Suurten tytäryhtiöiden tavoitteet on jaoteltu talouteen, toiminnallisuuteen ja laatuun, henkilöstöön sekä vastuullisuuteen liittyviin tavoitteisiin.

Vantaan Energialle oli asetettu neljä tavoitetta, joista talouteen, työturvallisuuteen ja henkilöstötyytyväisyyteen liittyvät toteutuivat täysin. Ilmastonmuutoksen hillintään liittyvä tavoite toteutui osittain. Vantaan Energian tavoitteista, tavoitteiden mittareista ja tilanteesta on kerrottu tarkemmin arviointikertomuksen kohdassa 6.

VAV Yhtymä Oy:lle oli asetettu kahdeksan tavoitetta. Talouden osalta verotettavaan tulokseen ja ylläpidon hoitokuluihin liittyvät tavoitteet toteutuivat täysin. Asuntotuotan-

toon liittyvä tavoite ei toteutunut lainkaan. Tähän vaikutti esimerkiksi hankala markkinatilanne, ARA-tuotannon verrattain korkea kustannustaso, tonttien niukkuus ja VAV:n rakennuttamisen henkilöstövaje. Toiminnallisuuteen ja laatuun liittyvistä tavoitteista asuntokannan arvon ja vuokrattavuuden säilymistä koskeva tavoite toteutui täysin. Asiakastyytyväisyystavoite ei toteutunut lainkaan johtuen asukkaiden tyytymättömyydestä kiinteistöhuollon toimintaan. Kiinteistönhoidon uudelleenjärjestely on valmistunut vuoden 2022 lopulla. Henkilöstöön liittyvät kaksi tavoitetta toteutuivat täysin. Vastuullisuustavoite kaupungin hiilineutraaliustavoitteen tukemisesta toteutui osittain.

VTK Kiinteistöt Oy:lle oli asetettu kolme tavoitetta. Talouden tavoite toteutui täysin. Toiminnallisuuteen ja laatuun liittyvä tavoite terveellisistä, turvallisista ja viihtyisistä toimitiloista (sisältäen sisäilmaparannukset) toteutui osittain. Kaupungin hiilineutraaliustavoitteen tukeminen toteutui täysin. Tavoitteen energiansäästöön liittyvän mittarin tavoitetaso ylittyi reilusti Myyrmäen urheilupuistossa toteutetun lauhdelämmön hyödyntämisen ansiosta.

Vantaan tilapalvelut Vantti Oy:lle oli asetettu viisi tavoitetta. Talouden tavoite toteutui täysin. Asiakastyytyväisyyden parantamisessa ei onnistuttu. Henkilöstötyytyväisyyteen liittyvä tavoite toteutui täysin, mutta sairauspoissaolojen tavoitetaso ylittyi hieman. Poissaoloja oli loppuvuonna normaalia enemmän. Kaupungin hiilineutraaliustavoitteen tukeminen ei toteutunut lainkaan. Kokonaisbiojätteen määrä ruokailijaa kohti väheni hieman edellisvuodesta, mutta jäi tavoitetasosta. Ateriapalvelujen hiilijalanjäljen pienentämisessä oli tavoitetasona ottaa käyttöön hiilijalanjälkilaskuri. Tämä ei vielä toteutunut.

Mercuria kauppapilaitos Oy:lle oli asetettu kahdeksan tavoitetta, jotka toteutuivat täysin. Nettotulos ylitti tavoitetason ja rakennuksen ylläpidon pitkän tähtäimen suunnitelman mukaiset toimenpiteet toteutuivat. Muut tavoitteet liittyivät tavoitteellisiin opiskelijavuosiin, opiskelija- ja työelämäpalautteeseen, henkilöstön työfiilikseen, hiilineutraaliustavoitteen tukemiseen sekä vastuullisuuskampanjoiden toteuttamiseen.

Kiinteistöyhtiöiden tavoitteet

Kiinteistöyhtiöillä oli tavoitteena kiinteistöjen ylläpitokustannusten hillitseminen siten, että ylläpitokustannusten suhteellinen nousu on pienempi kuin Tilastokeskuksen julkaiseman Kiinteistön ylläpidon kustannukset -vertailuindeksin muutos. Raportointitietokannalla ei ollut käytettävissä indeksitietoa koko vuoden osalta, vaan on käytetty viimeisintä julkistettua tietoa. Sen mukaan tarkasteltuna tavoite toteutui täysin kahdeksassa yhtiössä, kuudessa yhtiössä se ei toteutunut lainkaan. Selittävänä tekijänä on mainittu yleinen kustannusten nousu ja korkeat energiakustannukset. Kahdelle yhtiölle kyseistä tavoitetta ei ollut asetettu.

Toiseksi tavoitteeksi asetettiin pitkän tähtäimen suunnitelman (PTS) mukaisten vuositteiden toimenpiteiden toteuttaminen hiilineutraalilla ja resurssiviisaalla tavalla sekä rakennusten käyttöiän huomioiminen suunnitelmassa. Tavoite toteutui täysin 12 yhtiössä. Kolmessa yhtiössä tavoite toteutui osittain ja yhdessä ei lainkaan.

Kolmantena tavoitteena oli uusiutuvan energian käyttö siten, että uusiutuvan energian osuus kulutetusta sähköstä olisi 100 prosenttia. Kaikissa yhtiöissä oli käytössä sähkösojimus uusiutuvasta energiasta. Neljässä yhtiössä sopimusten sisällöstä ei ollut täsmällistä tietoa.

1.2 Kaupungin talous ja talouden tavoitteiden toteutuminen

1.2.1 Emokaupungin talous ja tilinpäätös

Oheiseen taulukkoon on koottu vuodelta 2022 talousarvion, muutetun talousarvion ja tilinpäätöksen lukuja sekä vertailuna vuoden 2021 tilinpäätöksen lukuja.

Taulukko: Käyttötalous, talousarvio ja tilinpäätös, luvut tuhatta euroa

	Alkuperäinen talousarvio 2022	Muutettu talousarvio 2022	Tilinpäätös 2022	Tilinpäätös 2021
Tulot yhteensä	474 539	478 579	511 279	555 858
Menot yhteensä	-1 852 185	-1 924 308	-1 905 308	-1 801 983
Toimintakate	-1 377 647	-1 445 729	-1 394 029	-1 246 125
Verotulot	1 161 000	1 202 000	1 203 661	1 131 636
Valtionosuudet	282 000	282 000	287 597	255 322

Rahoitustuotot ja kulut	23 219	23 430	26 353	25 764
Vuosikate	88 573	61 701	123 581	166 597
Poistot ja arvonalentumiset	-111 519	-111 519	-110 630	-105 247
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	0	50	0
Tilikauden tulos	-22 947	-49 746	13 001	61 350
Varausten ja rahastojen muutos	2 371	2 371	-907	56
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-20 575	-47 355	12 093	61 406

Taulukko: Verorahoitus 2022, talousarvio ja tilinpäätös, luvut tuhatta euroa

	Alkuperäinen talousarvio 2022	Muutettu talousarvio 2022	Tilinpäätös 2022	Tilinpäätös 2021
Kunnan tulovero	974 000	957 000	957 370	907 442
Kiinteistövero	102 000	107 000	108 450	100 162
Osuus yhteisöveron tuotosta	85 000	138 000	137 840	124 032
Verotulot yhteensä	1 161 000	1 202 000	1 203 661	1 131 636
Valtionosuudet	282 000	282 000	287 597	255 322
Verorahoitus yhteensä	1 443 000	1 484 000	1 491 258	1 386 958

Taulukko: Investoinnit, talousarvio ja tilinpäätös 2022, luvut tuhatta euroa

	Alkuperäinen talousarvio 2022	Muutettu talousarvio 2022	Tilinpäätös 2022	Tilinpäätös 2021
Bruttoinvestoinnit	156 900	156 900	140 000	120 600
Nettoinvestoinnit	150 100	150 100	115 500	96 700

Bruttoinvestointimenot ovat investointimenot kokonaisuudessaan ja nettoinvestointimenosta on vähennetty investointeihin saadut rahoitusosuudet ja käyttöomaisuuden myyntitulot.

Poimintoja määrärahatavoitteiden toteutumisesta (muutettuun talousarvioon nähden) ja lainakannasta vuonna 2022:

- Toimintatuottojen toteumaprosentti oli noin 107 prosenttia, tuottoja kertyi noin 33 miljoonaa euroa arvioitua enemmän.
- Toimintakulujen toteumaprosentti oli noin 99 prosenttia, kulut alittuivat noin 19 miljoonaa euroa.
- Verotulojen toteumaprosentti oli noin 100 prosenttia, kertymä noin 1,7 miljoonaa euroa arvioitua enemmän.
- Valtionosuuksien toteumaprosentti oli 102 prosenttia, kertymä noin 5,6 miljoonaa euroa arvioitua enemmän.
- Rahoitustuottojen- ja kulujen netto toteutui noin 3,2 miljoonaa euroa arvioitua suurempana (rahoitustuottoja kertyi arvioitua enemmän).
- Poistot ja arvonalentumiset alittuivat noin 0,9 miljoonaa euroa.
- Tilikauden tulos oli noin 13 miljoonaa euroa eli lähes 63 miljoonaa euroa ennakoitua parempi.
- Kaupunginvaltuuston muutokset vuoden 2022 talousarvioon: Käyttötulojen lisäykset noin 4 miljoonaa euroa, käyttömenojen lisäykset yhteensä noin 72 miljoonaa euroa. Lisäksi verotulojen kertymäarviota nostettiin yhteensä 41 miljoonalla eurolla.
- Talousarviossa 2022 varauduttiin 63,3 miljoonan euron nettolainanottoon. Kokonaisuutena kaupungin ulkoinen lainakanta (ilman konsernitilin vaikutusta) pieneni lähes 72 miljoonaa euroa ja kokonaislainakanta pieneni noin 83 miljoonaa euroa.
- Bruttoinvestointimenot alittuivat noin 17 miljoonaa euroa ja nettoinvestoinnit alittuivat noin 34,6 miljoonaa euroa.

Toimintatuottojen ylitys johtui pääasiassa sosiaali- ja terveyshuollon saamista koronakorvauksista (23,5 miljoonaa euroa) sekä Vantaan Työterveys Oy:n myyntivoitosta (14,3 miljoonaa euroa). Verotuloissa huomionarvoista oli iso yhteisöverokertymä, joka selittyy yritysten ennakoitua suurempina maksamista yhteisöveron toteumista ja ennakoista.

Toimintakulujen alitukset johtuvat lähinnä ennakoitua pienemmistä henkilöstökuluista sekä kunta-alan palkkaratkaisuun varatun määrärahan arviota pienemmästä toteumasta. Huomioitavaa on, että toimintakulut kuitenkin nousivat selvästi vuoden 2022 alkuperäisen talousarvion arviosta.

Muutetussa talousarviossa käyttömenoihin myönnetty määrärahojen korotukset kohdistuivat suurelta osin sosiaali- ja terveystoimen toimialan toimintakuluihin (noin 57 miljoonan euron korotus). Lisämenoja toimialalle aiheutti edelleen Covid-19 epidemia ja lisäksi toimialan palveluostot ylittyivät alkuperäisestä arviosta. Runsasluminen talvi lisäsi merkittävästi katujen kunnossapidon kustannuksia ja kaupunkiympäristön toimialan kaupunkitilalautakunnan alaisten bruttoyksiköiden toimintakuluja korotettiin 5,5 miljoonaa euroa.

Investointimäärärahat alittuivat erityisesti rakennushankkeiden toteutusajankohtien siirtymisen vuoksi sekä hankkeiden toteutuessa ennakoitua pienemmin kustannuksin.

Kaupungin taloudellisen tilanteen kehitys

Ohessa on tarkasteltu kaupungin taloudellista tilannetta kumulatiivisen yli-/alijäämän muodostumista sekä varsinaisen toiminnan ja investointien nettokassavirtaa vuosina 2016–2022. Tarkastelu perustuu kyseisten vuosien tilinpäätöksistä koottuihin tietoihin. Erityisenä tarkastelukohteena on tulo-rahoituksen riittävyys.

Kumulatiivisen ylijäämän muodostuminen, luvut miljoonaa euroa

Vuosi	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toimintakate	-990,0	- 1 008,7	-1 072,5	-1 176,9	-1 226,3	-1 246,1	-1 394,0
Vuosikate	178,8	164,0	112,6	49,1	166,8	166,6	123,6
Poistot	-116,1	-123,6	-108,7	-115,2	-111,8	-105,2	-110,6
Tuloslaskelman tulos + satunnaiset tulot	64,5	40,4	3,9	-62,7	55,1	61,3	13,0
Tilinpäätössiirot	0,3	1,2	1,2	0,2	-0,4	0,1	-0,9
Ali-/ylijäämä	64,8	41,7	5,2	-62,6	54,6	61,4	12,1

Kumulatiivinen edellisten tilikausien ja kuluven tilikauden yli/ali jäämät ¹	425,0 (425,5)	467,2 (462,1)	467,3	404,7 (404,6)	459,3 (460,2)	521,6 (540,5)	552,6
---	------------------	------------------	-------	------------------	------------------	------------------	-------

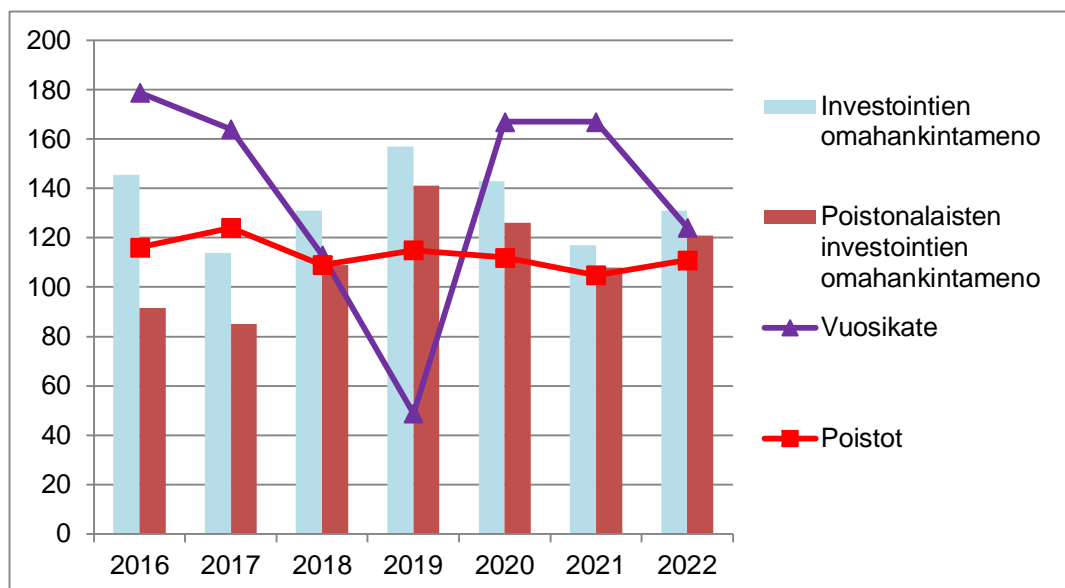
Toiminnan ja investointien rahavirta

Vuosi	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vuosikate	178,8	164,0	112,6	49,1	166,8	166,6	123,6
Satunnaiset erät	1,8	0,0	0,0	3,3	0,1	0,0	0,0
Tulorahoituksen korjausevät	-48,9	-40,5	-40,9	-16,8	-31,4	-57,4	-46,4
Investoinnit							
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-146,7	-111,3	-134,8	-157,6	-144,9	-120,6	-140,0
Rahoitusosuudet investointeihin	1,3	0,7	3,9	0,9	2,1	4,0	8,7
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	68,8	50,6	66,7	26,9	40,0	75,9	62,2
Toiminnan ja investointien rahavirta	55,2	63,4	7,6	-94,2	32,6	68,6	8,2

Kumulatiivista ylijäämää oli noin 553 miljoonaa euroa vuoden 2022 lopussa. Toimintakate (toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus) heikkeni 148 miljoonaa euroa vuodesta 2021. Toiminnan ja investointien rahavirta oli positiivinen. Vuonna 2022 vuosikate oli yli 123 miljoonaa euroa.

Ohessa on tarkasteltu kaupungin taloutta vuosina 2016–2022 investointien, vuosikatteen ja poistojen avulla. Investoinnit on esitetty omahankintamenona eli investoinneista on vähennetty niihin saadut rahoitusosuudet. Poistonlaiset investoinnit tarkoittavat vuosittaisia investointimenoja, joista on vähennetty rahoitusosuuksien lisäksi ei-poistonlaiset investointimenot eli maa-alueisiin ja osakkeisiin kohdistuvat investointimenot.

¹ Suluissa kumulatiivinen edellisen tilikauden ylijäämä, kun tilinpäätöksen jälkeen ylijäämään tehdyt oikaisut on otettu huomioon.

Tuottavuus- ja kasvuohjelma ja talouden muutoksia

Vantaan kaupungille on laadittu tuottavuus- ja kasvuohjelma 2021–2025, jolla vastataan pitkän aikavälin talouden rakenteellisiin haasteisiin. Tuottavuus- ja kasvuohjelmassa vuodelle 2022 osoitettuja toimenpiteitä olivat muun muassa kotihoidontuen Vantaa-lisän poistaminen, omaisuuden myynnit koskien sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaan kuuluvien kiinteistöjen ja toimistokiinteistöjen sekä yhtiöiden osakkeiden myyntiä. Toimenpiteiden arvioitiin tasapainottavan taloutta noin 10,5 miljoonalla eurolla. Kaikki toimenpiteet eivät toteutuneet, mutta euromääräinen tavoite saavutettiin.

Vuoden 2023 alusta voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen myötä budjetiltaan suurin toimiala poistui kaupungin talousarviosta. Samalla kaupungin veroprocentti leikkaantui 19 prosentista 6,36 prosenttiin. Lisäksi kaupungin talouteen vaikuttavia epävarmuustekijöitä ovat jatkossa myös esimerkiksi Ukrainan sodan kesto ja vaikutukset, työllisyyskehitys, korkotason kehitys, väestönkasvu ja muutto-liike. Talouden tasapainon kannalta on tärkeää, miten verotulot ja valtionosuudet kehittyvät jatkossa suhteessa menokasvuun. Jos vuosikate pystytään pitämään lähellä nykyistä, talouden tasapaino säilyy ja investointeja pystytään rahoittamaan pääosin tulorahoituksella.

Johtopäätökset:

Vantaan kaupungin taloudellinen tulos oli vuonna 2022 hyvä. Tulosta paransivat osaltaan omaisuuden myynnin kertaerä (Vantaan Työterveys Oy:n osakkeet), koronakorvaukset ja yhteisöveron tuoton selvä kasvu. Vantaan kaupungin ylijäämä taaseessa kasvoi edelleen, investoinnit pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella ja myös lainakanta pieneni. Viime vuosina kaupungin taloudellinen asema on vahvistunut. Talouden tasapainon ylläpitämisen kautta kaupunki pystyy varautumaan erilaisiin talouden muutoksiin.

Liikelaitokset²*Keski-Uudenmaan pelastuslaitos**Talouden toteuma 2022 (luvut 1000 euroa)*

Keski-Uudenmaan pelastuslaitos	Talousarvio 2022	Tilinpäätös 2022
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	41 893	42 195
Liiketoiminnan kulut	-40 520	-41 059
Poistot ja arvonalenemiset	-1 705	-1 633
Liikeylijäämä/(-alijäämä)	-333	-497
Rahoitustuotot ja kulut	0	1
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-333	-496
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	303
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-333	-193

Investointeihin oli talousarviossa varattu 2,5 miljoonaa euroa, tilinpäätöksen toteuma oli 547 000 euroa.

² Liikelaitosten talouden vertailutaulukot on tiivistetty lyhyeen muotoon yhdistelemällä tuloslaskelman varsinaisen toiminnan tuotto- ja kuluerät yhdeksi eräksi.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen talousarvion sitovat määrärahaerät ovat liikeyli/alijäämä ja bruttoinvestoinnit. Vuodelle 2022 pelastuslaitoksen johtokunnan hyväksymässä talousarviossa sitovina määrärahoina olivat liikealijäämä -333 000 euroa ja 2,5 miljoonan euron bruttoinvestoinnit. Tilinpäätöksessä pelastuslaitoksen liikealijäämä oli -497 000 euroa. Bruttoinvestoinnit toteutuivat talousarviota alemmalla tasolla. Kaupunginvaltuusto hyväksyi pelastuslaitoksen alijäämän sitovuustasopöytäkirjan kokouksessaan 27.3.2023. Syitä ennakoitua suurempaan alijäämään olivat muun muassa korkea inflaatio ja hyvinvointialueuudistukseen varautumisesta johtuneet kululivitykset tietotekniikkapalveluissa.

Suun terveydenhuollon liikelaitos

Talouden toteuma 2022 (luvut 1000 euroa)

Suun terveydenhuollon liikelaitos	Talousarvio 2022	Tilinpäätös 2022
Liikevaihto ja liiketoiminnan muut tuotot	25 593	25 904
Liiketoiminnan kulut	-25 298	-25 432
Poistot ja arvonalenemiset	0	0
Liikelylijäämä/alijäämä	295	472
Rahoitustuotot ja kulut	-210	-201
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	84	271
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	84	271

Investoinnit rahoitettiin vuonna 2021 leasing-perusteella, joten taseeseen kirjattavia bruttoinvestointeja ei ollut.

Vantaan suun terveydenhuollon liikelaitoksella oli talousarvion sitovina erinä vuosittain Vantaan kaupungille maksettava 7 prosentin korko kaupungin antamasta lainasta ja 7 prosentin korvaus peruspääomasta sekä liikelylijäämä ja bruttoinvestoinnit.

Kaupungille maksettavien erien euromäärä oli vuonna 2022 yhteensä noin 227 000 euroa, jonka liikelaitos maksoi kaupungille. Investointeja liikelaitos ei tehnyt.

Vaikutus kaupungin talouteen

Liikelaitosten taloudellinen vaikutus koko Vantaan ylijäämään oli vuonna 2022 noin 78 000 euroa positiivinen.

Johtopäätökset:

Suun terveydenhuollon liikelaitoksen sitovat määrärahaerät toteutuivat. Pelastuslaitoksen sitova määrärahaerä, investoinnit, alittui suunnitellusta mutta toisena sitovana määrärahaeränä ollutta liikealijäämää kertyi arvioitua enemmän. Kaupunginvaltuusto hyväksyi poikkeaman pelastuslaitoksen alijäämään maaliskuussa 2023. Molempien liikelaitosten palvelujen järjestämistä vastuu siirtyi 1.1.2023 alkaen Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle ja liikelaitokset lakkautettiin 31.12.2022 Vantaan kaupunginvaltuuston 19.12.2022 tekemillä päätöksillä.

1.2.2 Koko kaupunkikonsernin talous

Seuraavissa taulukoissa verrataan emokaupungin ja koko konsernin vuoden 2022 tilinpäätöstietoja ja keskeisiä tilinpäätöksen tunnuslukuja toisiinsa.

Kaupungin ja koko konsernin tuloksen muodostuminen:

Miljoonaa euroa	<i>Kaupunki</i>	<i>Konserni</i>
Toimintatuotot	285,8	1 195,6
Toimintakulut	-1 679,8	-2 389,7
Osuus osakkuusyritysten voitosta ja tappioista	-	9,5
Toimintakate	-1 394,0	-1 184,5
Verorahoitus (sisältää valti- onosuudet)	1 491,3	1 494,2
Rahoitustuotot ja -kulut	26,3	-51,1
Vuosikate	123,6	258,6

Poistot ja arvonalentumiset (sisältää suunnitelman mukaiset poistot, Omistuksen eliminointierot ja arvonalentumiset)	-110,6	220,90
Satunnaiset erät	-	-
Varausten lisäys	-	-
Rahastojen lisäys	-	-1,2
Tilinpäätössiirrot	-0,90	-8,7
Tilikauden verot	-	-3,7
Laskennalliset verot	-	-0,2
Vähemmistöosuudet		
tilikauden yli/alijäämä	12,1	23,9

Kaupungin ja koko konsernin keskeisten tunnuslukujen vertailu, suluissa vuoden 2021 arvo:

	Kaupunki	Konserni
Vuosikate, % poistoista	111,7(158,3)	117,0 (147,5)
Investointien tulorahoitus, %	94,1 (142,9)	61,4 (79,0)
Kertynyt ylijäämä, euroa per asukas	2 275 (2 180,7)	3 587,0 (3 462,1)
Lainakanta, euroa per asukas ³	3 323,0 (3 721,3)	8 596,7 (8 259,4)
Lainanhoitokate	1,7 (2,1)	1,5 (2,2)
Suhteellinen velkaantuneisuus %	57,9 (62,4)	101,9 (100,8)
Lainat ja vuokravastuut (miljoonaa euroa)	1 456,9 (1 547,2)	2 514,1 (2 413,9)

Tulorahoitus kattoi jälleen emokaupungin poistot ja investoinnit. Konsernissa tulorahoitus kattoi poistot ja 61 prosenttia investoinneista. Kaupungin lainanhoitokatteen

³ Asukaskohtaiset luvut on laskettu käyttäen Tilastokeskuksen lopullista väestötillastoa Vantaan asukasluvusta 31.12.2022 tilanteessa (242 917 asukasta).

tunnusluku oli 1,7 ja konsernilla 1,5. Tunnusluku osoittaa, että tulo-rahoitus olisi riittänyt kaupungilla ja konsernilla kokonaan vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun vuonna 2022. Suhteellinen velkaantuneisuus osoittaa koko velkataakan suuruuden ja tämä tunnusluku parani hieman emokaupungissa ja heikkeni konsernissa vuodesta 2021. Emokaupungilla ja konsernilla on edelleen suuri velkataakka, mutta velkaa on viime vuosina pystytty vähentämään. Vuonna 2022 emokaupungin velka väheni edelleen, mutta konsernin velkamäärä hieman nousi. Velan takaisin maksuun olisi tarvittu konsernissa hieman yli vuoden tulo-rahoitus ja emokaupungin koko velan takaisinmaksuun olisi kulunut 57,9 prosenttia vuoden tulo-rahoituksesta.

Kriisikuntakriteerit

Kuntalain (410/2015) 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos laissa määritellyt erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn (kriisikuntamenettelyn) edellytykset täyttyvät. Arviointimenettelyn käynnistämisen edellytyksenä olevia kriteereitä (kriisikuntakriteerit) uudistettiin vuonna 2019, ja niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella.

Kuntalain 118 §:n mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos jompikumpi seuraavista alijäämää koskevista kriteereistä täyttyy:

Kriteerit	Vantaan tilanne	Kriteerin täyttyminen
Arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa (eli neljässä vuodessa).	Vuonna 2020 Vantaan taseessa oli ylijäämää noin 460 miljoonaa euroa. Vuonna 2021 ylijäämää oli noin 540 miljoonaa euroa.	Ei täyty
Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konserniti-linpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa.	Vuonna 2020 Vantaan konserniti-linpäätöksessä oli asukaskohtaista ylijäämää 3 163 euroa. Vuonna 2021 asukaskohtaista ylijäämää oli 3 462 euroa.	Ei täyty

Tai arviointimenettely voidaan käynnistää, jos seuraavat neljä rahoituksen riittävyttä ja vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet taulukkoon merkityt raja arvot.

Kriteerit	Vantaan tilanne	Kriteerin täyttyminen
Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia.	Vuonna 2020 vuosikatteen ja poistojen suhde oli 163,9 %. Vuonna 2021 se oli 147,5 %.	Ei täyty
Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti. Kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti vuonna 2020 oli 19,96 ja vuonna 2021 se oli 20,02 ⁴ .	Vantaan tuloveroprosentti vuosina 2020 ja 2021 oli 19.	Ei täyty
Asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla. Keskiarvo oli 8 795 euroa vuonna 2020 ja 9 083 euroa vuonna 2021. Raja-arvo vuonna 2020 oli siten 13 193 euroa ja 13 625 euroa vuonna 2021. ⁵	Vantaan asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä vuonna 2020 oli 9 960,4 euroa. Vantaan asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä vuonna 2021 oli 10 091,4 euroa.	Ei täyty
Konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.	Vantaan konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate vuonna 2020 oli 1,4. Vuonna 2021 Vantaan konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate oli 1,3.	Ei täyty

Johtopäätökset:

Kaupungin taloudellinen tilanne kehittyi myönteisesti vuonna 2022. Kaupungin tulos oli ylijäämäinen ja lainakanta pieneni edelleen. Menot kasvoivat alkuperäisestä talousarviosta mutta tulorahoituksen kasvu piti talouden tasapainossa. Kaupunkikonserninkin tulos oli positiivinen ja konsernin ylijäämä kasvoi. Konsernin lainakanta

⁴ Lähde: [Kuntien veroprosentit 2021 \(kuntaliitto.fi\)](https://www.kuntaliitto.fi), Luettu 14.4.2022

⁵ [Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevat kunnat - Valtiovarainministeriö \(vm.fi\)](https://www.valtiovarainministerio.fi), Sivulta linkki: Talouden tunnusluvut kuntakonsernittain vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten mukaan, josta avautuu raja-arvot sisältävä taulukko, luettu 21.4.2023

nousi hieman edellisvuodesta ja sen velkaantumisen tunnusluvut olivat hieman vuotta 2021 heikkommat.

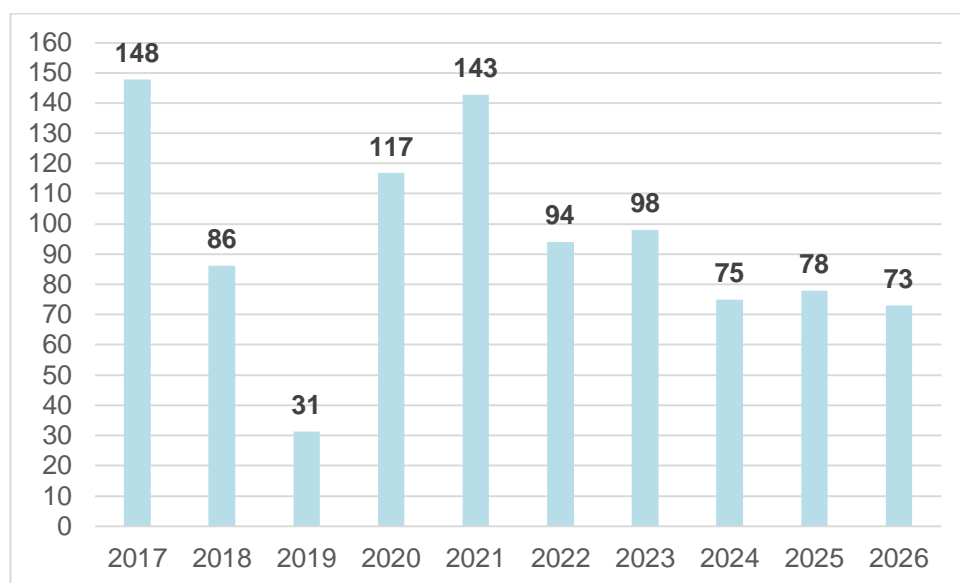
1.2.3 Investoinnit

Investointien vertailua⁶

Investointien tulorahoitusprosentti

Oheisessa kaaviossa on Vantaan kaupungin investointien tulorahoitusprosentti vuosilta 2017–2026. Vuonna 2022 tulorahoitusprosentti oli edelleen hyvällä tasolla ja investoinnit pystyttiin kattamaan tulorahoituksella. Vuodesta 2023 luvut perustuvat ennusteisiin.

Kaavio: Kaupungin investointien tulorahoitusprosentti 2017–2026

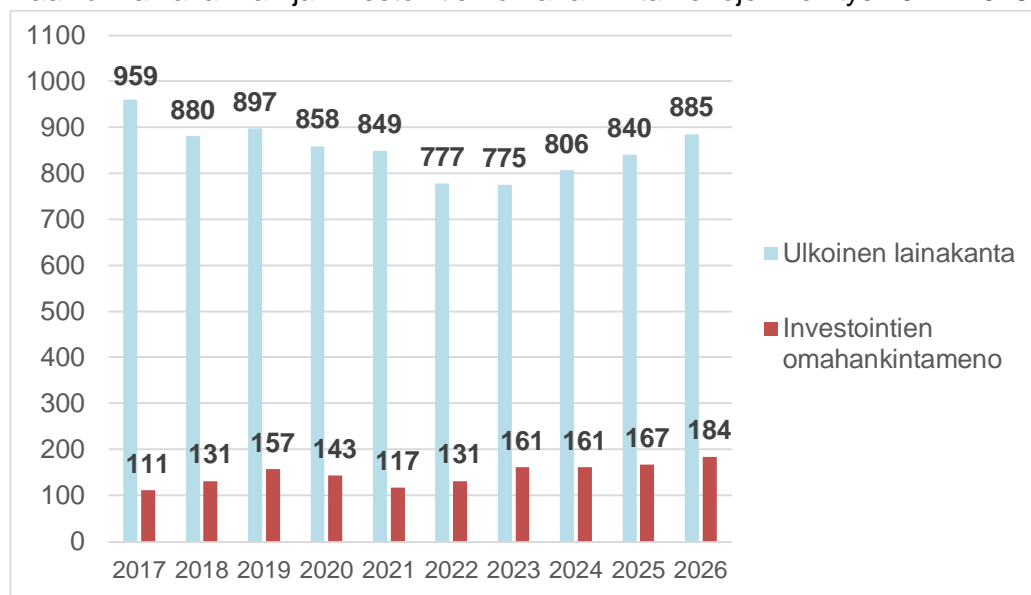
Lainamäärä ja investoinnit⁷

Seuraavassa kuvataan ulkoisen lainakannan (ilman konsernitiilin saldoa) ja investointien omahankintamenojen kehitystä vuodesta 2017 (luvut miljoonaa euroa). Vuodesta 2024 eteenpäin luvut ovat taloussuunnitelmassa 2023–2026 esitettyjä ennusteita.

⁶ Luvut on koottu vuoden 2022 tilinpäätöksestä ja kaupungin vuoden 2023 talousarviosta

⁷ Luvut on koottu seuraavista lähteistä: kaupungin tilinpäätökset 2017–2022, kaupungin talousarvio 2023 ja taloussuunnitelma 2023–2026

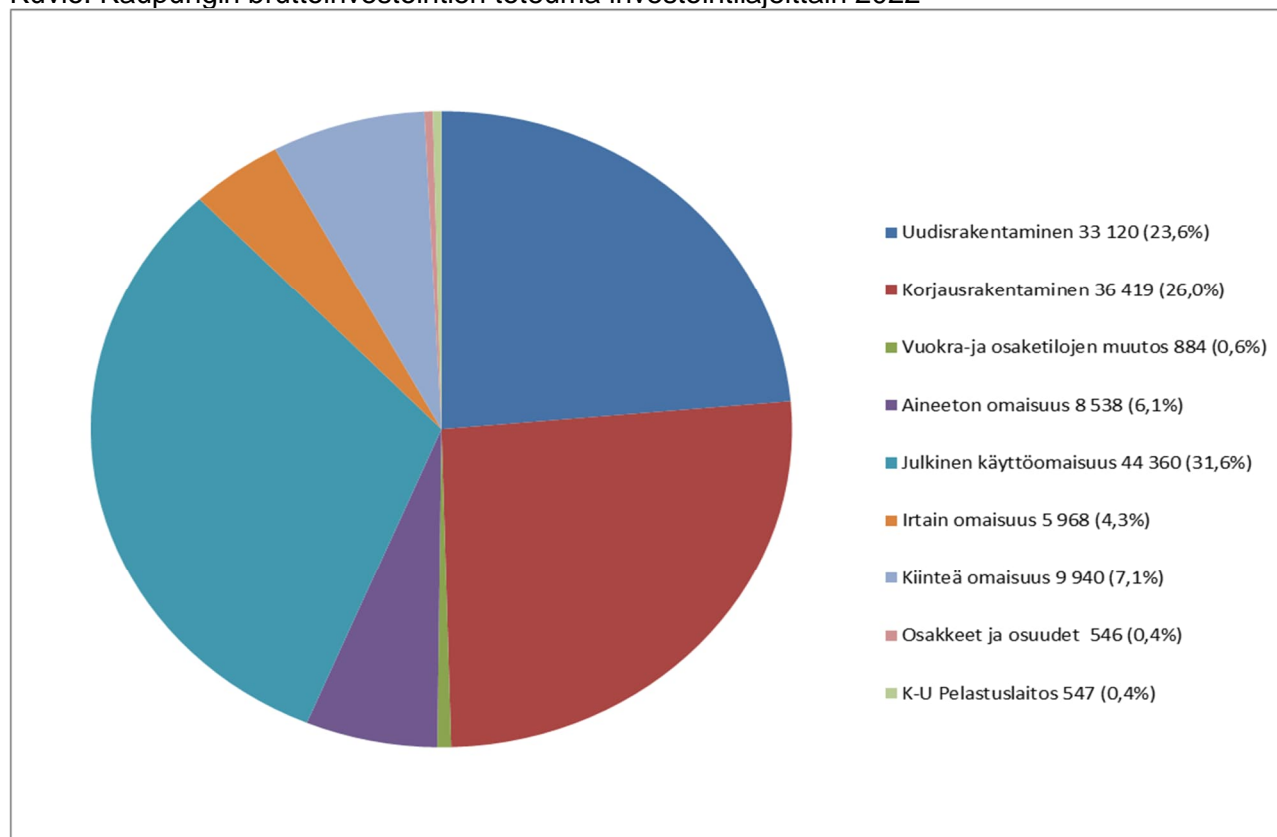
Kaavio: Lainakannan ja investointien omahankintamenojen kehitys 2017–2026

Investointien jakauma 2022

Ohessa kuvattuna kaupungin bruttoinvestointien toteumarakenne vuodelta 2022, luvut ovat tuhatta euroa. Rakentamisen investoinnit (uudisrakentaminen ja korjausrakentaminen) ja julkiseen käyttöomaisuuteen liittyvät investoinnit (esimerkiksi liikenne-, urheilu- ja virkistysalueiden rakentaminen) olivat suurimmat investointilajit.

Kuvio: Kaupungin bruttoinvestointien toteuma investointilajeittain 2022

Johtopäätökset:

Kaupungin tulo-rahoitus kattoi investoinnit vuonna 2022 investointien tulo-rahoituspro-sentin ollessa 94 prosenttia. Investointien omahankintamenon arvioidaan liikkuvan vuosien 2023–2026 välillä 161–184 miljoonaa euroa. Kaupungin ulkoinen lainakanta kasvaa ennusteiden mukaan noin 105 miljoonalla eurolla vuosina 2023–2026.

1.2.4 Suurten kaupunkien vertailua

Alla vertaillaan kuuden suurimman kaupungin keskeisiä talouden tunnuslukuja vuo-silta 2021 ja 2022. Tunnusluvut on kerätty kaupunkien kaupunginhallitusten käsittele-mistä vuoden 2022 tilinpäätöksistä. Tunnuslukuja on seitsemän jokaisella kaupungilla eli yhteensä 42. Tunnuslukujen tasoluokittelu perustuu Kuntaliiton määrittelyyn. Tun-nusluvuissa on vuoden 2022 tunnusluvun alla suluissa kyseisen tunnusluvun arvo vuonna 2021.

Taulukko: Tulorahoituksen riittävyyden tunnuslukujen tasoluokat

Tulorahoituksen riittävyyttä kuvaavat tunnusluvut			
	Vuosikate poistoista, prosenttia	Investointien tulo-rahoitusprosentti	Kertynyt yli/alijäämä/asukas, euroa
Hyvä	>130	>80	>300
Tyydyttävä	70–130	55–80	0–300
Heikko	<70	<55	<0

Taulukko: Kuuden suurimman kaupungin tulo-rahoituksen tunnuslukuja 2021–2022

	Espoo	Helsinki	Oulu	Tam-pere	Turku	Vantaa
	174	189	280	114	126	112
Vuosikate % pois-toista	(201)	(185)	(130)	(170)	(164)	(158)
	142	72	212	61	66	94
	(135)	(88)	(129)	(80)	(68)	(143)

Investointien tulorahoitus %						
	3 402	10 850	4 705	2 434	1 196	2 275
Kertynyt ylijäämä, euroa per asukas	(2 756)	10 425)	(3 971)	(2 400)	(1 120)	(2 181)

Taulukko: Velkaantuneisuutta kuvaavien tunnuslukujen tasoluokat

Velkaantuneisuutta kuvaavat tunnusluvut				
	Lainakanta euroa/asukas	Lainanhoitokate	Suhteellinen velkaantuneisuus prosentti	Konsernin lainakanta euroa/asukas
Hyvä	<1 600	>2	<33	<4000
Tyydyttävä	1 600–3 000	1–2	33–60	4 000–8 000
Heikko	>3 000	<1	>60	>8 000

Taulukko: Kuuden suurimman kaupungin velkaantumista kuvaavia tunnuslukuja 2021–2022

	Espoo	Helsinki	Oulu	Tampere	Turku	Vantaa
Lainakanta, euroa per asukas	4 215 (4 686)	1 431 (1 387)	2 759 (3 221)	3 718 (3 648)	3 620 (4 078)	3 323 (3 721)
Lainanhoitokate	2,3 (4,8)	8,1 (8,2)	3,2 (1,4)	3,8 (5,2)	1,0 (1,0)	1,7 (2,1)
Suhteellinen velkaantuneisuus %	65 (70)	45 (40)	49 (60)	62 (60)	61 (66)	58 (62)
	14 406	9 800	5 999	9 133	7 707	8 597

Konsernin (sisäl- tää kaupungin) lainakanta eu- roa/asukas	(15 212)	(8 946)	(6 120)	(9 343)	(7 782)	(8 259)
---	----------	---------	---------	---------	---------	---------

Vuonna 2022 suurten kaupunkien tunnusluvut hieman heikkenivät vuoden 2021 tasosta. Tunnusluvuista 31 pysyi vuoden 2021 tasolla, neljän tunnusluvun arvo parani ja seitsemän tunnusluvun arvo heikentyi. Hyvällä tasolla oli nyt 17 tunnuslukua (21 vuonna 2021), tyydyttävällä tasolla oli 14 tunnuslukua (9 vuonna 2021) ja heikolla tasolla oli 11 tunnuslukua (12 vuonna 2021). Kaupungeista Oululla parani kolmen tunnusluvun arvo, Vantaalla yhden tunnusluvun arvo parani ja kahden heikkeni, Tampereella kolmen tunnusluvun arvo heikkeni, Helsingillä ja Turulla heikkeni yhden tunnusluvun arvo ja Espoon tunnuslukujen arvot pysyivät ennallaan. Eniten hyvällä tasolla olevia tunnuslukuja (neljä) oli Espoolla, Oululla ja Helsingillä.

Tulorahoituksen riittävyttä kuvaavien tunnuslukujen arvoista viiden arvo heikentyi hyvästä tyydyttäväksi, mutta tulorahoituksen riittävyttä kuvaavien tunnuslukujen arvot säilyivät kuitenkin kaikilla kaupungeilla joko hyvällä tai tyydyttävällä tasolla.

Velkaantumista kuvaavista tunnusluvuista Oululla parani yhden tunnusluvun arvo, Vantaalla heikkeni yhden tunnusluvun arvo ja yhden parani ja Tampereella yhden tunnusluvun arvo heikkeni. Muiden kaupunkien velkaantumista kuvaavat tunnusluvut olivat vuoden 2021 tasolla. Kaikki heikolla tasolla olevat tunnusluvut ovat velkaantumista kuvaavia tunnuslukuja.

1.3 Henkilöstö

Henkilöstöön liittyvät sitovat tavoitteet

Henkilöstöön liittyvät sitovat tavoitteet (taulukko alla) koskivat työhyvinvointia ja palautumista työpäivän aiheuttamasta rasituksesta, esihenkilöiden valmentavan johtamisen laatua, työyhteisöjen pito- ja vetovoimaisuutta sekä hallittua siirtymää hyvinvointialueelle. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan pääosin Kunta10-tutkimustulosten perusteella. Tilinpäätöksen raportoinnin mukaan tavoitteet toteutuivat osittain lukuun ottamatta valmentavan johtamisen laadun parantumista. Valmentavan johtamisen laatu ei muuttunut lähtötilanteesta eikä asetettua tavoitetta sen parantumisesta näin ollen saavutettu. Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden toteutumisesta poikkeaa yhden

tavoitteen (sitova tavoite 35) osalta. Tavoitteita on käsitelty tarkemmin arviointikertomuksen kohdassa 1.1.1.

Taulukko: Henkilöstöön liittyvät sitovat tavoitteet

Sitova tavoite	Tilinpäätöksen raportointi
35. Henkilöstön työhyvinvointi ja palautuminen työpäivän aiheuttamasta rasituksesta paranee.	Tavoite toteutui osittain. Työpäivän aiheuttamasta rasituksesta palautumisessa mikään toimiala ei päässyt asetettuun tavoitteeseen. Työyhteisön tavoitteellisuuden liittyvä mittari toteutui puolella toimialoista. Mielenveysperusteiset sairauspoissaolot eivät vähentyneet tavoitellusti.
36. Esihenkilöiden valmentavan johtamisen laatu paranee.	Tavoite ei toteutunut lainkaan. Laatu on pysynyt lähtötilanteessa eikä asetettua tavoitetta saavutettu.
37. Työyhteisöt ovat pito- ja vetovoimaisia.	Tavoite toteutui osittain. Kunta10-kokonaissijoitus oli tavoitteen mukainen puolella toimialoista.
38. Hallittu siirtymä hyvinvointialueelle.	Tavoite toteutui osittain. Sosiaali- ja terveystoimessa siirtymä koettiin Kunta10-tulosten perusteella sujuvaksi, mutta pelastustoimessa ei.

Kunta10-tutkimustulokset

Henkilöstön työhyvinvointia seurataan kahden vuoden välein toteutettavalla Kunta10-tutkimuksella. Tutkimuksella selvitetään työssä tapahtuvia muutoksia sekä niiden vaikutuksia henkilöstön terveyteen ja hyvinvointiin. Vuoden 2022 tulosten perusteella toimialakohtaiset kokonaissijoitukset olivat kokonaistarkastelussa pääosin parantuneet kahden vuoden takaisesta.

Henkilöstön saatavuusohjelma 2022–2024

Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus on heikentynyt sekä julkisella että yksityisellä sektorilla viimeisten vuosien aikana. Vantaan kaupunki on panostanut saatavuuden

parantamiseen, erityisesti työvoimapula-aloilla. Kaupunginhallitus hyväksyi loka-kuussa 2022 henkilöstön saatavuusohjelman vuosille 2022–2024. Ohjelma on laaja-alainen ja koskee kaikkia 1.1.2023 kaupungilla olevia ammattiryhmiä.

Ohjelmassa tarkastelun kohteena ovat palkat, palkitseminen ja henkilöstöedut. Vaikuttamistoimenpiteillä pyritään saamaan lisää koulutuksen aloituspaikkoja. Pito- ja vetovoimaa tuetaan tiedolla johtamisen ja lähijohtamisen keinoin sekä varmistamalla pito- ja vetovoimaiset työyhteisöt. Mahdollistetaan joustava työ ja pyritään varmistamaan työntekijöiden pysyvyys. Työnantaja tukee pätevyitysmiskoulutusta. Oppilaitosten kanssa tehdään yhteistyötä ja mahdollistetaan viimeisen harjoittelun suorittaminen palkallisena. Nopean rekrytointiprosessin käyttöä laajennetaan. Eläkkeelle lähtijöiden kiinnostusta toimia lisäresurssina kartoitetaan. Työnantajamielikuvaa ja rekrytointimarkkinointia kehitetään. Riittävät henkilöstöresurssit vaikuttavat keskeisesti kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseen. Ohjelman vaikuttavuutta ei vielä tässä vaiheessa voida arvioida. Tarkastuslautakunta seuraa ohjelman etenemistä ja toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Palkka, palkitseminen ja henkilöstöedut

Työvoiman saatavuuden turvaamiseksi Vantaa käynnistää palkkauksen kehittämisohjelman vuosille 2023–2024. Palkkataso määräytyy valtakunnallisten kunta-alan työ- ja virkaehtosopimusten mukaisesti. Kaikissa tulevilla kunnallisissa työ- ja virkaehtosopimuksissa on yhtenä palkkauselementtinä harkinnanvarainen henkilökohtainen lisä, jota voidaan käyttää pidemmän aikavälin erinomaisista työtuloksista palkitsemiseen. Lisäksi Vantaalla on varattu oma miljoonan euron määräraha palkkauksen kehittämiseen. Rahallisen palkitsemisen lisäksi käytetään etuuksia, jotka kohdistuvat lähtökohtaisesti koko henkilöstöön. Vantaan kaupunki tarjoaa koko henkilöstölle vapaa-ajan virkistysmahdollisuuksia sekä alennuksia useista paikoista. Lisäksi käytössä ovat lounasetu, työmatkaetu sekä liikunta- ja kulttuurietu. Kulttuuri-, liikunta- ja virkistysetuuden määrää korotettiin 200 euroon vuodelle 2023. Osa henkilöstön pito- ja vetovoimaa ovat kattavat ja laadukkaat työterveyshuollon palvelut.

Työterveyspalvelujen saatavuus

Terveystalo on tuottanut kaupungin työterveyshuollon palvelut kesäkuusta 2022 alkaen. Muutosta edelsi kaupungin kokonaan omistaman Vantaan Työterveys Oy:n

osakekannan myynti Terveystalolle. Työterveyshuolto oli pahoin ruuhkautunut vuoden 2022 aikana. Lääkäripalvelujen ruuhkaa helpottamaan otettiin loppuvuodesta 2022 käyttöön sairaanhoitajapalvelu, joka on toiminut toivotulla tavalla. Palvelujen saatavuus on vuoden 2023 alussa palautunut normaalille tasolle. Kaupunkiympäristön toimialan sekä suomenkielisen varhaiskasvatuksen työterveyspalvelut siirtyivät Lääkärikeskus Aavaan 1.1.2023 alkaen. Palvelujen saatavuus on hyvä.

Nopean rekrytointiprosessin laajentaminen

Nopeus ja joustavuus ovat valttia osaajien rekrytoinnissa. Vantaalla on kokeiltu uudenlaista hakijalähtöistä rekrytoinnin toimintamallia. Kokeilussa tehtiin yhdistettyjä hakuilmoituksia terveydenhoitajien, sairaanhoitajien ja lääkärien avoimiin tehtäviin. Tavoitteena oli, ettei hakijan tarvitse hakea useampaa yksittäistä tehtävää, vaan hän voi jättää yhden yhteisen hakemuksen. Hakemuksen saavuttua rekrytointitiimi ottaa hakijaan heti yhteyttä, tekee esihaastattelun puhelimitse ja aloittaa keskustelun hakijan toiveista työpaikan suhteen. Kokeilu on saanut hakijoilta hyvän vastaanoton. Tullevina vuosina keskitytään erityisesti varhaiskasvatuksen ja kaupunkiympäristön työvoimapolusta kärsivien asiantuntijatehtävien sekä työnjohtotehtävien rekrytointeihin.

Henkilöstöhallinto (HR) -järjestelmä Hertan käyttöönotto

HR-järjestelmä Hertta otettiin käyttöön lokakuussa 2022 kaikilla toimialoilla lukuun ottamatta sosiaali- ja terveystoimea sekä pelastustoimea. Käyttöönottoa edelsivät laajat testaukset, joilla varmistettiin mahdollisimman sujuva siirtymä. Työsopimusten ja viranhoidomääräysten ennakkotarkistuksella ennen järjestelmään tallentamista on ollut tavoiteltua vaikuttavuutta virheiden minimoimisessa.

Palkanmaksu on sujunut hyvin ottaen huomioon muutoksen laajuus. Palkkalaskelmia oli loka-joulukuussa yhteensä 36 838 ja yhteydenottoja 15 433, joista 3 361 koski palkka-asioita. Yhteydenottojen määrässä ei ole tapahtunut muutosta aiempaan verrattuna. Pikapalkkoja maksettiin 173 kappaletta. Haasteena on esimerkiksi sijaisuuksien käsittely järjestelmässä. Järjestelmäkehityksessä tehdään yhteistyötä Helsingin ja Espoon kanssa.

Koronaviruspandemian vaikutukset henkilöstöön

Keväällä 2020 työnteko mullistui pandemian myötä. Uudenlainen työskentely vaati uudenlaiset käytännöt, ohjeistukset ja linjaukset. Vuonna 2021 pandemian aiheuttama poikkeuksellinen arki jatkui ja tilanteet vaihtelivat nopeasti. Välillä työpaikoilla palattiin normaalimpaan yhteisine kohtaamisineen. Tilanteen huonontuessa siirryttiin monissa tehtävissä kotitoimistoihin tai erityisjärjestelyihin työpaikalla. Kaupungin HR-palvelut reagoivat muuttuviin tilanteisiin tukemalla esihenkilöiden työtä ja työyhteisöjen arkea. Myös etätyön johtaminen on ollut voimakkaasti esillä. Pandemiavuodet laskivat jonkin verran sairauspoissaolojen määrää kaupunkitasolla, kokonaistason ollessa noin 4,4 prosenttia. Syksyllä 2022 lisääntyneet hengitystieinfektiot käänsivät sairauspoissaolojen määrän kasvuun. Kaupunkitasolla sairauspoissaoloprosentti oli 5,02. Vuoden 2022 sairauspoissaoloprosentti on järjestelmämuutosten vuoksi arvioluku.

Kuva: Juhani Rätty

Henkilöstön siirtyminen hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueuudistuksen valmistelu jatkui vuonna 2022. Henkilöstösiirtojen osalta kartoitettiin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen siirtyvät tehtävät. Lisäksi siirtyminen hyvinvointialueen palvelukseen koski niitä työntekijöitä, joiden työpanoksesta yli puolet kohdistui näiden tukipalveluihin. Työntekijät siirtyivät niin sanottuina vanhoina työntekijöinä ja siirrossa toteutettiin asianmukaiset yhteistoimintamenettelyt. Yhteistoimintamenettelyn tarkoituksena on turvata henkilöstölle mahdollisuus vaihtaa työtä ja työpaikkaa koskeviin asioihin. Vuoden 2022 Kunta10-tutkimustulosten perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö koki siirtymän tapahtuneen hallitusti. Pelastustoimen henkilöstön kokemus siirtymästä ei tulosten perusteella ollut yhtä sujuva. Hyvinvointialueelle siirtyvän henkilöstön palkanmaksu ja henkilöstöhallinto siirtyivät HUS-Asvian hoidettaviksi huhtikuussa 2022. Pelastuslaitoksen tilinpäätöksen mukaan muutoksen takia poissaolotietoja ei ole ollut käytettävissä.

Johtopäätökset:

Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus on heikentynyt sekä julkisella että yksityisellä sektorilla viimeisten vuosien aikana. Vantaalla tilanteeseen reagoitiin laatimalla henkilöstön saatavuusohjelma. Ohjelman keskeisiä osa-alueita ovat muun muassa palkkaus, lähijohtaminen ja työnantajamielikuvan kehittäminen. Riittävät henkilöstöressurssit vaikuttavat keskeisesti kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseen.

Rekrytoinnissa nopeus ja joustavuus ovat avainasemassa. Vantaalla on kokeiltu hakijälähtöistä toimintamallia, jossa yhdistettiin eri ammattinimikkeiden hakuilmoituksia. Tällöin hakija voi hakea useampaa tehtävää yhdellä hakemuksella. Hakijaan otetaan nopeasti yhteyttä ja tehdään esihaastattelu puhelimitse.

Vantaa otti käyttöön uuden henkilöstöhallintojärjestelmä Hertan lokakuussa 2022. Siirtymä toteutui kokonaisuutena sujuvasti laajan ennakkotestaamisen ja varautumisen ansiosta. Palkanmaksu on toiminut muutoksen laajuuteen nähden hyvin.

Vuonna 2022 valmisteltiin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen henkilöstön siirtymistä hyvinvointialueelle. Tavoitteena ollut hallittu siirtymä toteutui sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osalta. Pelastustoimen henkilöstö ei kokenut siirtymää yhtä sujuvaksi.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta toteaa henkilöstötilanteen olevan haastava useissa kaupungin tuottamissa palveluissa. Paikoin tämä vaikuttaa myös kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseen. Henkilöstön saatavuusohjelma ja sen toimenpiteet antavat hyviä työkaluja tilanteeseen puuttumiseksi. Alueellisesta näkökulmasta tärkeää on oikeudenmukaisten kannusteiden luominen. Tarkastuslautakunnan näemyksen mukaan myös koulutuspaikkoja tulisi lisätä, mutta toteaa, ettei kaupunki voi omilla toimillaan juurikaan vaikuttaa asiaan.

2 SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTO

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyivät 1.1.2023 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle. Tästä johtuen näitä koskeviin arviointeihin ei enää saada vastauksia toimialoilta. Tarkastuslautakunta piti kuitenkin tärkeänä sisällyttää vielä seuraavat arvioinnit vuoden 2022 arviointiohjelmaansa.

2.1 Lastensuojelu, erityisesti huostaanotot ja sijoitukset kodin ulkopuolelle

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia sekä tarjottava perheiden tarvitsemaa apua riittävän varhaisessa vaiheessa. Tarvittaessa heidät on ohjattava lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun tehtävä on tukea lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä perheiden tarvitsemia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelulaissa säädetyin edellytyksin lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin tarvittaviin toimiin lapsen hoidon järjestämiseksi. Kodin ulkopuolelle sijoittaminen on aina viimesijainen toimenpide.

Prosessit

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesti lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Lastensuojelun asiakkaaksi tullaan aina tarpeen kautta, jonka sosiaalityöntekijät arvioivat palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella todetaan, että 1) lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä; taikka 2) lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään; ja 3) lapsi tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös silloin, kun lastensuojeluasian vireille tulon myötä ryhdytään kiireellisiin toimiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi.

Toisinaan palvelutarpeen arvioinnissa todetaan, että kevyemmät sosiaalihoitolain mukaiset tukipalvelut ovat riittäviä perheen tilanteeseen eikä tarvetta varsinaiselle lastensuojelulle ole. Tällöin ei myöskään muodostu lastensuojelun asiakkuutta. Sosiaalihoitolain mukaisia tukipalveluja voivat olla esimerkiksi neuvonta, taloudellinen tuki, kotipalvelu, terapia ja tukihenkilön järjestäminen. Tarjottavissa tukipalveluissa ja niiden laajuudessa on suurta kaupunkikohtaista vaihtelua. Vantaalla tukipalvelujen tarjonta on laajaa.

Varsinainen huostaanotto on pitkä ja tarkkaan lailla säädelty prosessi. Sen aikana tehdään laajasti yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden, lapsen sekä vanhempien/hoitajien/muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kesken. Tärkeintä on lapsen etu. Ennen huostaanottoa perhe on yleensä ollut jo pidempään lastensuojelun asiakkaana. Yksi huostaanoton edellytyksistä onkin, että avohuollon toimenpiteet ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai ne eivät ole sopivia tai mahdollisia lapsen edun kannalta. Suurin osa huostaanotoista perustuu lapsen huoltajan/hoitajien ja yli 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumukseen. Suostumuksen vastaisissa huostaanotoissa päätöksen tekee hallinto-oikeus. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi eikä sillä ole vaikutusta varsinaiseen lapsen huoltajuuteen. Huostaanotossa päätösvalta lapsen asuinpaikasta, päivittäisestä hoidosta ja kasvatuksesta sekä terveydenhuollosta siirtyvät sosiaalilautakunnalle (nykyisin hyvinvointialueelle).

Henkilöstö

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa on valtakunnallisia haasteita. Erityisen suuri pula on pidempään alalla toimineista, kokeneista sosiaalityöntekijöistä. Kuusikkoraportin (2021) mukaan työntekijöiden saatavuuden ja pysyvyyden turvaamiseksi kuusikkokaupungeista osa on ottanut käyttöön rekrytointilisät ja osassa sosiaalityöntekijöiden palkkaa on korotettu. Kaupungit käyvät erittäin kovaa kilpailua työvoimasta erityisesti pääkaupunkiseudulla.

Vantaan lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden palkat ovat samalla tasolla pääkaupunkiseudun muiden kaupunkien kanssa. Asiakasmäärät ovat kuitenkin Vantaalla suuremmat kuin esimerkiksi Helsingissä ja Espoossa, mikä lisää työn kuormittavuutta. Vantaalla on otettu käyttöön määräaikainen kannustinpalkkio, jolla pyritään sitouttamaan lastensuojelun nykyisiä työntekijöitä. Palkkion maksuperusteena on tyhjien vakanssien aiheuttama ylimääräinen kuormitus. Henkilöstön palkitsemista on muutoinkin lisätty ja kehitetty vuosien 2021–2022 aikana. Käytössä ovat muun muassa kuukausittain jaettavat Kiitoksen kukkaset, Kuukauden työntekijä -palkitsemiset sekä erikoispalkkiot. Palkitsemiseen käytettäviä määrärahoja on lisätty tuntuvasti vuonna 2022.

Vantaalla on pohdittu syitä lastensuojelun henkilöstön saatavuusongelmien taustalla. Saatavuutta saattavat heikentää esimerkiksi työn huono imago ja työn kokeminen kuormittavaksi. Lastensuojelulaissa säädetyt lukuisat velvoitteet tuottavat laajan virkavastuun ja asettavat laaja-alaiset osaamisvaatimukset. Koska kyseessä on viimeisin palvelu, tilanteet perheissä ovat usein vaikeita. Vaativissa asiakastilanteissa työntekijöitä tuetaan sekä yksilö- että ryhmätasoisella työnohjauksella. Myös esihenkilöt tukevat toisiaan. Työntekijöiden korkea ammattitaito auttaa vaativista asiakastilanteista selviämässä. Lasten, vanhempien ja perheiden kiitokset vaikuttavat myös työssä jaksamiseen.

Kuva: Sakari Manninen

Lakisääteisten määräaikojen toteutuminen

Lastensuojelulain mukaan palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta. Lakisääteiset määräajat ovat ylittyneet Vantaalla jo useana vuonna peräkkäin. Lastensuojelulain mukainen sosiaalityöntekijäkohtainen sitova asiakasmitoitus on 1.1.2022 alkaen 35 lasta. Arviointihetkellä keskimääräinen lapsimäärä ylitti mitoituksen. Sosiaalityöntekijäkohtainen keskimääräinen asiakasmäärä on vaihdellut 37–47 välillä vuosina 2019–2022. Asiakasmäärissä voi olla suurtaakin työntekijäkohtaista vaihtelua. Tilanne on erityisen haastava lastensuojelun avo-
huollossa.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan viimeisen selvityksen (4.10.2022 § 7) mukaan koronapandemia ja sen aiheuttama palvelutarpeen kasvu sekä samanaikaisesti peruspalveluissa kertynyt palveluvelka ovat heijastuneet lastensuojeluilmoitusten, perhesosiaalityön ja lastensuojelun asiakkaiden määriin. Perheiden tilanteet ovat vaikeutuneet ja monimutkaistuneet. Yhä useammalla perheellä on samanaikaisesti monenlaisia haasteita, kuten mielenterveysongelmia, koulunkäynnin haasteita ja taloudellisen tilanteen epävarmuutta. Palvelutarpeen arvioinnissa määräajan ylittymiseen ovat vaikuttaneet myös henkilöstövaje ja henkilöstön vaihtuvuus, erityisesti sosiaalityöntekijöiden osalta. Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi 800 000 euron sakon uhalla

Vantaan kaupungin huolehtimaan muun muassa sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksesta sekä palvelujen saatavuudesta viimeistään 23.12.2022 mennessä. Lisäksi kaupungin tuli toimittaa aluehallintovirastolle selvitys tilanteesta ja tehdyistä toimenpiteistä vuoden 2022 loppuun mennessä.

Asiakaspalautteet

Keväällä 2022 toteutetussa toimialatasoisessa asiakastyytyväisyyskyselyssä lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu sai yleisarvosanan 8,33 (8,65 vuonna 2019). Korkeimmat arviot ovat tulleet asiallisesta kohtelusta, riittävästä neuvonnasta ja asiantuntevasta palvelusta. Matalimpien arvioiden mukaan saatu palvelu ei ole parantanut asiakkaan elämäntilannetta, palvelua ei ole saanut riittävän nopeasti eikä palvelu ole vastannut asiakkaan tarpeita. Erot tuloksissa eivät kuitenkaan ole kovin suuria. Vastaajamäärät ovat laskeneet rajusti, vuonna 2012 vastauksia tuli 287 kappaletta ja vuonna 2022 vain 89 kappaletta. Suuntaus on ollut sama kaikissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Lisäksi käytössä on myös yksiköiden omia asiakastyytyväisyyskyselyjä.

Lastensuojeluun kohdistuneita muistutuksia ja kanteluita on vuosittain ollut joitakin kymmeniä. Muistutuksia on tehty esimerkiksi menettelystä, päätöksenteosta ja asiakaiden kohtelusta. Joissakin tapauksissa on toivottu sosiaalityöntekijän vaihtoa. Sijaishuollossa muistutuksen aiheena on usein tyytymättömyys lapsen huostaanottoon. Vastineissa ei pääsääntöisesti ole todettu menettelyvirheitä.

Oma palvelutuotanto ja ostopalvelut

Ostopalvelujen osuus on yli puolet lastensuojelun koko palvelutarjonnasta. Ostopalvelujen osuus vaihtelee palveluittain. Kustannuskasvun hillinnän, palvelun laadun, yhdenvertaisuuden ja sujuvan palvelutuotannon näkökulmista ostopalvelujen osuus palvelutuotannosta ei ole optimaalisella tasolla. Ostopalveluja on hyödynnetty merkittävästi palvelu- ja resurssivajeen paikkaamisessa.

Lastensuojelun sijaishuollon palveluja järjestetään sekä omana palvelutuotantona että ostopalveluna. Palveluja ostetaan kaikista palveluluokista. Oman palvelutuotannon kirjo on suppeampaa, mutta sitä on suunniteltu laajennettavaksi hyvinvointialu-

eella vuoden 2023 aikana. Ostopalveluissa palveluntuottajia on aina useita. Sijais-
huollon palveluntuottajia on Uudenmaan kuntien kilpailutuksen perusteella noin 300.
Uusi kilpailutus oli arviointiajankohtana käynnissä.

Kustannusnäkökulmasta perhehoito on edullisin sijoitusmuoto, jossa myös hoidon
vaikuttavuus on kokonaisuutena tarkasteltuna parempi. Laitoshoito on keskimäärin
kallis sijoitusvaihtoehto. Mitä vaativamman tason laitoshoidosta on kyse, sitä korke-
ammaksi nousevat myös kustannukset. Vaativan tason laitoshoitoa ei järjestetä lain-
kaan kaupungin omana palveluna ja vaativan tason sijoituspaikkoja on ylipäänsä val-
takunnallisesti vähän. Vantaalla yli puolet hoitovuorokausista on toteutunut perhehoi-
tona jo useiden vuosien ajan. Lähipiirisijoittamisen mahdollisuutta selvitetään yhtenä
vaihtoehtona, erityisesti pienimpien lasten kohdalla.

Palvelujen laadunvalvonta

Lastensuojelussa toteutetaan lapsikohtaista valvontaa, jossa sosiaalityöntekijä val-
voo, että lapsi saa hyvää hoitoa sijaishuoltopaikassaan. Käytännön tasolla valvontaa
toteutetaan haastatteleamalla ja keskustelemalla lapsen kanssa ilman muiden läsnä-
oloa. Lapset ovat myös itse aktiivisesti yhteydessä sosiaalityöntekijöihin kuulumisis-
taan. Kaupungin omien sijaishuoltolaitosten omavalvonnan ja laatutyön tukena käyte-
tään laatuasiantuntijaa.

Sijaishuollon ostopalvelujen valvontaa tehdään yhteistyössä Uudenmaan kuntien
kanssa. Valvontaa suoritetaan työpareina. Puitesopimuksessa valvontavastuukäyn-
tien määrä on suhteutettu alueen väkilukuun. Vantaalla tehdään vuosittain 40 valvon-
takäyntiä. Syyskuuhun 2022 mennessä valvontakäynneistä oli toteutunut 31.

Laatuasioissa pinnalla ovat erityisesti henkilöstömitoitukset, pätevyysvaatimukset,
lasten rajoittaminen ja kasvatuskäytännöt sekä lääkehoidon edellytykset. Valvon-
nassa havaittuihin laatupoikkeamiin ja epäkohtiin puututaan aina ohjauksen ja val-
vonnan keinoin. Laatupoikkeamien ja epäkohtien korjaamiseksi asetetaan tavoitteet
ja toimenpiteiden toteutumista seurataan. Tarvittaessa puututaan sopimustasoisella
sanktioinnilla. Huomattavien laatupoikkeamien takia yhteistyö voidaan päättää.

Johtopäätökset:

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa on valtakunnallisia haasteita. Erityisesti pulaa on pidempään alalla toimineista, kokeneista ammattilaisista. Kaupungit käyvät kovaa kilpailua työvoimasta erityisesti pääkaupunkiseudulla.

Lakisääteisissä määräajoissa pysymisessä on haasteita. Erityisesti palvelutarpeen arviointien valmistuminen kolmen kuukauden määräajassa on monin paikoin ylittynyt. Koronapandemia ja sen aiheuttama palvelutarpeen kasvu sekä peruspalveluihin kertynyt palveluvelka heijastuvat lastensuojeluun. Lisäksi henkilöstövaje ja henkilöstön vaihtuvuus vaikeuttavat tilannetta. Lastensuojelulain mukainen sitova asiakasmitoitus on vuoden 2022 alusta alkaen 35 lasta per sosiaalityöntekijä. Arviointihetkellä keskimääräinen lapsimäärä ylitti mitoituksen. Asian korjaamiseksi Vantaalla on vuosien mittaan toteutettu useita organisaatiomuutoksia ja laaja-alaista toiminnan kehittämistä. Kehittämistoimet eivät kuitenkaan ole tuoneet toivottua parannusta tilanteeseen. Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi Vantaan kaupungille 800 000 euron uhkasakon, jonka se sittemmin poisti maaliskuussa 2023. Tilanteen seuranta ja kuntoon saattaminen jatkuvat hyvinvointialueen toimesta.

Ostopalvelujen osuus on yli puolet lastensuojelun koko palvelutarjonnasta. Ostopalveluja on hyödynnetty palvelu- ja resurssivajeen paikkaamisessa. Kustannuskasvun hillinnän, palvelujen laadun, yhdenvertaisuuden ja sujuvan palvelutuotannon näkökulmista oman palvelutuotannon vahvistaminen olisi suotavaa. Omaa palvelutuotantoa on suunniteltu laajennettavaksi hyvinvointialueella vuoden 2023 aikana.

Lastensuojelussa toteutetaan lapsikohtaista valvontaa, jonka tarkoitus on varmistaa lapsen hyvä hoito sijaishuoltopaikassa. Sijaishuollon ostopalvelujen valvontaa toteutetaan yhteistyönä Uudenmaan kuntien kesken. Havaittuihin laatupoikkeamiin ja epäkohtiin puututaan aina asettamalla seurattavat tavoitteet ja toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi. Huomattavissa laatupoikkeamissa yhteistyö voidaan päättää.

Suosituks:

Lastensuojelun siirryttyä hyvinvointialueen vastuulle, ovat tarkastuslautakunnan suositusten esittämismahdollisuudet rajalliset. Tarkastuslautakunta muistuttaa hyvinvoin-

tialueuudistuksen yhteydessä sovitusta palvelujen kehittämisen tavoitteista, jotta lakisääteiset määräajat toteutuisivat jatkossa. Henkilöstön saatavuuteen on myös hyvä kiinnittää huomiota, jotta lakisääteiset asiakasmitoitukset toteutuisivat hyvinvointialueella paremmin kuin aiemmassa kaupungin toiminnassa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhteistyötä tiivistetään ennalta ehkäisevissä ja perheitä tukevissa palveluissa. Perheiden kohtaamisessa korostuvat aiempaa enemmän tapa- ja kulttuuri-tietoisuus sekä niihin liittyvä osaaminen.

2.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelut

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen organisaatio ja tarjottavat palvelut

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden palveluyksikkö kuului vuonna 2022 sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan terveyspalvelujen palvelualueeseen. Päihdepalveluissa toteutetaan poliklinista, laaja-alaista ja suunnitelmallista arviointia, hoitoa ja kuntoutusta. Omiin palveluihin kuuluu laitospaivieritushoitoa sekä kotiin annettavaa vieroitusta ja kuntoutuspalvelua. Lisäksi palvelutarpeen arvioinnin perusteella on ostopalveluna mahdollista tarjota tarpeenmukaista avo- tai laitoshoidon. Mielenterveyspalvelujen osalta avosairaanhoidon lievien ja keskivaikeiden mielenterveysongelmien hoito järjestetään Vantaalla terveyspalvelujen tulosalueella terveysasemilla. Mikäli perusterveydenhuollosta saatava hoito ei ole riittävä, hoito jatkuu erikoissairaanhoidossa. Psykiatrisen erikoissairaanhoidon tuottaa HUS.

Toiminnan ja talouden tavoitteita ja toimenpiteitä tavoitteiden toteuttamiseksi 2022

Alla on palveluyksikön toiminnan tavoitteita ja niiden toteutumista ja tehtyjä toimenpiteitä vuonna 2022.

Palvelujen tuottavuus paranee

Palvelujen tuottavuuden parantamiseksi pyrittiin siirtämään 10–15 korvaushoitopotilasta jatkohoitoon terveysasemille. Siirtoja tehtiin alkuvuodesta kolme ja loppuvuodesta oli suunnitteilla neljä siirtoa. Ongelmana oli, että siirtokuntoisia potilaita ei ollut riittävää määrää.

Ryhmähoitojen volyymi laajenee ja Silta-palvelu⁸ vakiintuu

Koronarajoitusten vuoksi vähentynyt ryhmätoiminta lisääntyi selvästi vuonna 2022. Silta-palvelun piirissä oli 56 asiakasta vuonna 2022 ja palvelusta tuli hyvää asiakaspalautetta.

Digitaalisten palvelujen kehittäminen

Uusina digitaalisina palveluratkaisuina vuonna 2022 otettiin käyttöön ACE puhelinpalvelu⁹ ja terapianavigaattori. Terapianavigaattori on Terapiat etulinjaan HYKS¹⁰-eritysvastuualueen toimijoiden yhteinen kehittämishanke. Hankkeessa edistetään lievistä ja keskivaikeista mielenterveyden häiriöistä kärsivien ihmisten pääsyä mahdollisimman nopeasti tarkoituksenmukaiseen hoitoon ja laajennetaan julkisen perusterveydenhuollon hoitovalikoimaa. Navigaattorissa asiakas tekee verkossa anonyymin kyselyn, jonka voi jakaa terveydenhuollon ammattilaiselle. Vastausten perusteella potilas pystytään ohjaamaan nopeasti oikeantasoiseen hoitoon. Henkilöstöä koulutetaan vakioituihin hoitomuotoihin ja hoitomuodot otetaan käyttöön. Yhtenäinen hoitoonohjausmalli vahvistaa sekä potilaiden välistä tasa-arvoa että hoitojen yksilöllähtöistä kohdennusta.

Asiakasnäkökulman toteutuminen palveluissa ja palvelujen kehittämisessä

Asiakaspalautekyselyillä saadaan esille asiakkaiden näkökulmaa palveluista. Uusien palveluiden kehittämisessä asiakkaat ovat myös mukana ja lisäksi hyödynnetään kokemusasiantuntijoita palvelumuotoilussa.

Päihdehuollon vaikuttavuuden parantaminen

Asumispalveluissa tehtiin C-hepatiitti- ja HIV-testausta.

Suurin osa päihdepalveluiden työntekijöistä on saanut HOT menetelmäkoulutuksen (hyväksymis- ja omistautumisterapia).

⁸ Palvelu tarjoaa intensiivistä, moniammatillista, jalkautuvaa tukea laitoshoidosta tai vankilajaksolta palaaville asiakkaille. Palvelu on osa asiakkaan hoitojatkumoa, joka suunnitellaan laitospaikan aikana. Palvelu aloitettiin kesäkuussa 2021.

⁹ Ace on Vantaan ja Telian sopimuksella kaupungille hankittu monikanavainen asiakaspalveluratkaisu

¹⁰ Helsingin yliopistollinen keskussairaala

Ehkäisevän päihdetyön yksikkö järjesti kuluvana vuonna 25 koulutusta Vantaan kaupungin henkilöstölle. Lisäksi esittelyjä tarjottiin myös oppilaitoksille ja yhteistyökumppaneille.

Talous

Taloudessa kaupunginvaltuustoon nähden sitova tavoite on toimialatasoinen. Palveluyksikön menot vuonna 2022 olivat noin 10,6 miljoonaa euroa (9,7 miljoonaa euroa vuonna 2021). Talousarvioon nähden menot ylittyivät noin 400 000 eurolla.

Menoylityksiä tuli palvelujen ostoissa. Erityisesti lääkäripalveluja jouduttiin ostamaan ennakoitua enemmän, koska omia lääkärin vakansseja ei saatu täytettyä. Menoja ovat kasvattaneet myös potilasmäärän kasvu sekä päihdekorvauslääkkeiden ja korvaushoitojen kallistuminen.

Toiminnan volyymeja

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakasmäärä oli 6 587 vuonna 2020 ja 6 683, vuonna 2021¹¹. Arvion mukaan asiakasmäärä on vuonna 2022 edelleen kasvussa. Tiettyjen palvelujen käyttö (ryhmäkäynnit ja kotiin annettavat palvelut) väheni koronarajoitusten vuoksi vuosina 2020 ja 2021, mutta myös näiden palvelujen käyttö on kääntynyt nousuun vuonna 2022. Päihdepalvelujen päivystyksellisten käyntien ja huumeidenkäyttäjien sosiaali- ja terveysneuvonnan käyntien määrät ovat lähes ennallaan koronavuoden 2020 notkahdusta lukuun ottamatta. Korvaushoitoasiakkaiden hoitotakuu (lääkehoidon aloitus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä) täyttyy.

Henkilöstö

Taulukko: Päihde- ja mielenterveyspalvelujen vakanssit, täyttöaste, lähtövaihtuvuus ja sairauspoissaolot

	2019	2020	2021	31.3.2022
Vakanssit	91	95	100	108
Tyhjiä vakansseja	21	11	11	11
Vakanssien täyttöaste	75 %	88 %	89 %	90 %
Ulkoinen lähtövaihtuvuus (prosenttia kaikista vakinaisista)	8,51 %	9,38 %	12,5 %	4,5 %

¹¹ Vuonna 2019 tapahtuneen Apotti-potilastietojärjestelmän käyttöönoton ja samana vuonna toteutetun organisatiomuutoksen vuoksi asiakasmäärät eivät ole yhteismitallisesti vertailtavissa 2020 vuotta edeltäneisiin vuosiin.

Sairauspoissaoloprosentti	4,1	3,5	2,7	2,7
---------------------------	-----	-----	-----	-----

Henkilöstöresurssia on saatu lisää vuosina 2020–2022. Erityisesti psykiatristen sairaanhoitajien määrää on lisätty. Vakanssien täyttöastetta on myös saatu nostettua ja täyttöaste on maaliskuun 2022 tilanteesta edelleen parantunut. Suurin haaste on terveyskeskuslääkärien rekrytoinnissa ja kolmesta vakanssista on arviointiajankohtana täyttämättä kaksi. Sairauspoissaoloprosentti on tarkastelujaksolla ollut alhainen ja koko ajan kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia alempi.

Vuoden 2020 Kunta10-tutkimuksessa päihde- ja mielenterveysyksikön tulokset olivat melko hyvät. Kehityskohteeksi nousi tulosten perusteella täydennyskoulutuksen tarve.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla toteutetaan kerran kuukaudessa fiiliskysely henkilöstön tuntemuksista muun muassa jaksamiseen ja tuen saamiseen liittyen. Näissä kyselyissä päihde- ja mielenterveyspalveluiden henkilöstön arvio tuen saamisesta vaihteli vuoden 2022 tammi-toukokuun välillä arvoilla 2,13–2,76, joten kehityssuunta on parempaan päin (asteikko 1–4, jossa 1 = tukea on huonosti ja 4 = tukea on kiitettävästi). Arvio omasta jaksamisesta oli yksikössä vuoden 2022 toukokuussa hyvä 3,01, koko toimialan keskiarvon ollessa 2,52 (asteikko 1–4, jossa 1 huonoin ja 4 paras arvo).

Kaikkia työtyytyväisyyden ja fiiliskyselyjen tuloksia käsitellään yksikössä henkilöstön kanssa tiimi- ja yksikkökokouksissa. Toimintaa kehitetään esille nousseiden kehittämiskohteiden perusteella. Koulutustarpeeseen on vastattu lisäämällä täydennyskoulutusta.

Ostopalvelut

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden budjetista 27 prosenttia (noin 2,7 miljoonaa euroa) kohdistuu ostopalveluihin. Ostopalveluja saaneiden asiakkaiden määrä on viime vuosina vaihdellut 300–350 asiakkaan välillä. Ostopalvelujen määrää on pyritty vähentämään lisäämällä Vantaan omia huumehoitopalveluja. Vieroitushoidon ostopalvelujen määrä onkin laskenut, mutta opioidikorvaushoidon ostopalveluiden on kasvanut useana vuotena.

Ostopalvelujen laatua valvotaan tarkastuskäynneillä, joita vuonna 2022 tehtiin seitsemän. Lisäksi pidetään yhteistyöpalavereja palveluntuottajien kanssa ja tehdään päivittäistä asiakasasioihin liittyvää yhteistyötä (puhelinkeskustelut, raportit hoitojaksoista ja hoitoneuvottelut). Laatupoikkeamiin reagoidaan viivytyksettä. Ostopalveluista saatuja kokemuksia ja palautetta jaetaan myös muiden päihde- ja mielenterveyspalveluja ostavien kuntien kanssa.

Hoitoon hakeutuminen, palvelujen saatavuus

Oheiseen taulukkoon on koottu tietoa eri päihde- ja mielenterveyspalveluihin hakeutumisesta ja palvelujen saatavuudesta.

Taulukko: Eri päihde- ja mielenterveyspalveluihin hakeutuminen ja palvelun saatavuus

	ASIAKKAAKSI HAKEUTUMINEN	PALVELUN SAATAVUUS
MIELENTERVEYS-PALVELUT	Oma-aloitteinen yhteydenotto palvelunumeroon, hoidontarpeen arviointi, oikeaan palveluun ohjaaminen. Terapiainavigaattorin käyttöä suositellaan. Jatkohoittoon läheteellä.	Terveysasemilla toimivien psykiatristen hoitajien hoidontarpeen arviointiin pääsee samana päivänä. Kiireetöntä hoitoa odotti syyskuussa 0–14 vuorokautta 29 % ja 15–30 vuorokautta 63 % asiakkaista. Yli kuukauden aikaa oli odottanut 8 % asiakkaista. Hoitotakuujonossa oli vuoden 2022 lokakuussa 10 asiakasta, joista kaikki hoitotakuun määräajan sisällä.
PÄIHDEHUOLLON KUNTOUTTAVAT AVOPALVELUT	Päihdepoliklinikoiden päivystykseen ja avoimiin ryhmiin pääsee ilman ajanvarausta. Muut palvelut ovat saatavilla ajanvarauksella.	Päihdepoliklinikoiden päivystykseen pääsee jokaisena arkipäivänä ja avoimiin ryhmiin samalla viikolla. Uusi asiakas pääsee työntekijän ajanvarausvastantolalle tai suljettuihin ryhmiin noin kahden viikon sisällä tai nopeammin.
HUUMEHOITO	Opioidikorvaushoidon arviointiin ja hoitoon on	Opioidikorvaushoittoon pääsee hoitotakuun puitteissa, mutta käytännössä nopeammin. Vinkkaripalveluita on tarjolla jokaisena arkipäivänä.

	lähetekäytäntö. Vinkkaripalveluihin ¹² hakeudutaan suoraan ja anonyymisti.	
VIEROITUSHOITOPALVELUT, LAITOSVIEROITUS	Avohoidon (päihdepoli-klinikat, terveysasemat, asumispalvelut, muu terveydenhuollon yksikkö) hoidon tarpeen arvioinnin kautta ja lähetteellä. Hoidon kiireellisyys arvioidaan yhteistyössä lähettävän ja vastaanottavan yksikön kanssa (1–3 vuorokautta tai 3 viikkoa) ja sovitaan paikkavarauksesta osastovieroitukseen.	Kiireellisen laitospäihdevieroituksen tavoiteaika on 3 vuorokautta ja se toteutuu keskimäärin 95 %. Kiireettömään laitospäihdevieroitukseen pääsyn tavoiteaika on hoitoon pääsy 3 viikon sisällä. Pääsääntöisesti vieroituspaikka järjestyy 2–3 viikon kuluessa. Korvaushoidon osastoaloitushoitoon pääsee hoitotakuun puitteissa, käytännössä nopeammin. Osastopaikka varataan jo paikanvarauspuhelun yhteydessä.
VIEROITUSHOITOPALVELUT, KOTIIN ANNETTAVA PALVELU	Potilas voi hakeutua palveluun soittamalla tai avohoidon palveluyksikön ohjaamana.	Kotiin annettavaa päihdevieroitusta tarjotaan arkisin ja hoito aloitetaan mahdollisimman pian yhteydenotosta 1–3 vuorokautta kuluessa.

Tilanne hoitoon pääsyssä päihde- ja mielenterveyspalveluissa on vuoden 2022 aikana ollut melko hyvällä tasolla. Palvelujen hyvää saatavuutta edesauttaa jo aiemmin mainittu resurssien lisäys ja myös hoitoonohjauksen tehostamiseksi tehdyt toimenpiteet (esimerkiksi terapianavigaattorin käyttöönotto). Neuvoa ja tukea on tarjolla myös asiakkaiden omaisille ja läheisille, joille on tarjolla muun muassa perhetapaamisia ja vertaisryhmätoimintaa.

¹² Vinkkarin palvelut on tarkoitettu suonensisäisiä huumeita käyttäville. Vinkkarissa saa tietoa päihdeiden käyttöön liittyvistä terveysriskeistä, veriteitse tarttuvista taudeista ja sukupuolitaudeista. Vinkkarissa voi vaihtaa käytetyt pistosvälineet uusiin, ottaa A- ja B-hepatiittirokotuksia sekä käydä hepatiitti- ja HIV-testeissä. Vinkkareissa saa neuvontaa riskikäyttäytymisen vähentämiseksi tai lopettamiseksi sekä tietoa hoitovaihtoehdoista ja sosiaalipalveluista. Lähde: [Tikkurilan Vinkkari | Vantaa](#)

Yhteistyötahoja

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden yksikkö tekee laajasti yhteistyötä kaupungin muiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan yksiköiden kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita kaupungissa ovat aikuissosiaalityö, lastensuojelu, päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut, nuorten palvelut, opiskelijaterveydenhuolto ja terveysasemapalvelut. Lisäksi yksiköllä on laaja yhteistyöverkosto alan järjestöihin. Yhteistyöhön kuuluu esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön yksikön erilaiset koulutukset, joiden avulla muissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä pystytään entistä paremmin tunnistamaan kyseiset ongelmat ja järjestämään asiakkaalle tarkoituksenmukaista palvelua.

Kuva: Joel Haapamäki

Ajankohtaista, koronapandemia, hyvinvointialueuudistus

Koronapandemian ja siihen liittyneiden rajoitusten ja palvelujen supistamisen seurauksena osa asiakkaista on nyt huonokuntoisempia, koska eivät päässeet hoitoon varhaisessa vaiheessa. Koronapandemian aikana muun muassa ryhmähoidot olivat tauolla ja odotusaika eri palveluihin pitkittyi. Tilanne on nyt alkanut normalisoitua ja palveluja pystytään tarjoamaan normaalisti.

Hyvinvointialueuudistuksen valmistelussa on päihde- ja mielenterveyspalveluiden yksikössä valmistelua tekevä ryhmä. Entistä suuremmat asiakasryhmät ja toimintamallien yhtenäistäminen aiheuttanevat haasteita palveluiden saatavuudelle ja riittävyydelle uudella hyvinvointialueella.

Yhteistyörajapintaa tulee hyvinvointialueen aloittaessa kaupungissa järjestettävään päihdetyöhön ja hyvinvointialueelle siirtyvän ennalta ehkäisevän päihdetyön yksikön välille. Yksikkö tekee jatkuvasti yhteistyötä kaupungin muiden toimialojen kanssa ja alan järjestöjen kanssa. Yksikkö järjestää erilaisia tieto-, konsultaatio- ja koulutuspalveluja ennalta ehkäisevään päihdetyöhön liittyen ja tämä yhteistyö jatkuu hyvinvointialueudistuksen voimaan tultua. Samoin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvä yhteistyö (esimerkiksi huumeongelmiin reagoiminen katukuvassa ja kaupunkitasoinen turvallisuustyö) kaupungin kanssa jatkuu ja tähän on olemassa vahvat yhteistyörakenteet.

Johtopäätökset:

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden yksikön vuoden 2022 tavoitteet liittyivät suurelta osin palvelujen kehittämiseen. Palvelujen kehittämistyöhön liittyvinä toimenpiteinä aloitettiin uusia palveluja ja tehostettiin asiakasohjausta. Lisäksi asiakasnäkökulman tehostaminen, palveluista saatavilla olevan tiedon selkeyttäminen ja palvelujen vaikuttavuuden parantaminen olivat palvelujen kehittämistä tukevia toimia vuonna 2022. Talouden osalta yksikön menot ylittyvät. Omia lääkärinvakansseja ei ole saatu täytettyä, joten on jouduttu käyttämään arvioitua enemmän ostopalveluja ja lisäksi päihdekorvauslääkkeiden ja ostopalveluiden hinnankorotukset ovat nostaneet menoja.

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden yksikön eri palvelujen käyntimäärät vuosina 2020 ja 2021 olivat joissakin palveluissa laskeneet aiemmista vuosista koronapandemian rajoitusten vuoksi. Varsinkin ryhmäkäynnit ja kotiin annettavien palvelujen käyntimäärät laskivat. Vuonna 2022 tilanne on normalisoitunut ja käyntimäärät ovat palautumassa ja joidenkin palvelujen osalta jo ylittämässäkin ennen koronapandemiaa vallinneen tason.

Tuloksellisuuden osalta myönteisenä asiana nousi esiin henkilöstön hyvinvoinnin osalta alhainen sairauspoissaoloprosentti. Myös hoitotakuussa pysyminen antaa positiivista signaalia palvelujen sujuvuudesta.

Päihde- ja mielenterveyspalveluiden resursseja vahvistettiin vuonna 2022 ja palvelujen saatavuus on melko hyvällä tasolla. Yksikössä on valmisteltu vuoden 2023 alusta tapahtuvaa siirtymistä hyvinvointialueelle. Yhteistyörajapintaa kaupungin palvelujen kanssa tulee olemaan ainakin ehkäisevän päihdetyön osalta siirtymisen jälkeenkin.

Tarkastuslautakunta toteaa päihde- ja mielenterveyspalvelujen saatavuuden olleen vuonna 2022 melko hyvä, joten resurssilisäyksillä ja erilaisilla hoitoonohjausta vahvistaneilla toimenpiteillä on ollut positiivisia vaikutuksia. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen tarvisijoiden kynnys palveluihin hakeutumiselle saattaa olla korkealla. Tällöin asiakasohjauksen tehostaminen ja palvelujen hakemisen helpottaminen on tärkeää.

Suositukset:

Tarkastuslautakunta muistuttaa hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä sovituista palvelujen kehittämisen tavoitteista. Palvelujen tavoitettavuutta tulee jatkossakin parantaa. Yhteistyön lisääminen eri tahoja edustavien järjestöjen kanssa voisi olla yksi tapa löytää keinoja, miten erilaisille asiakasryhmille saadaan entistä paremmin tietoa yksikön palveluista.

3 KAUPUNKIKULTTUURI

3.1 Liikuntapalvelut ja hyvinvoinnin edistäminen

Liikunnan palvelualue vastaa kaupungin liikuntapalvelujen järjestämisestä, liikuntapaikkojen ylläpidosta ja kehittämisestä sekä liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen toiminnan tukemisesta. Tilavaraussyksikkö hallinnoi palvelualueen omien sekä päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tilojen vapaa-ajan käyttöä. Liikuntapalvelut toimii aktiivisena yhteistyökumppanina liikunta- ja urheilutapahtumien järjestäjätahojen kanssa.

Toiminnan tavoitteet

Palvelualueen tuloskortissa on asetettu useita tavoitteita vuodelle 2022. Koko Vantaan kattavaa lähiliikuntapaikkaverkostoa kehitetään ja laajennetaan. Liikuntapaikkojen rakentamisessa ja palvelutarjonnassa hyödynnetään myös ulkopuolista rahoitusta. Digitaaliset palvelut, kuten virtuaalijumpat, täydentävät perinteistä palveluvalikoimaa. Työyhteisön pito- ja vetovoimaan panostetaan työn hallinnan ja vaikutusmahdollisuuksien kautta.

Talouden tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitova talouden tavoite on toimialatasoinen. Vuonna 2022 tulot olivat 5,0 miljoonaa euroa (70 000 euroa yli muutetun talousarvion) ja menot 26,6 miljoonaa euroa (0,4 miljoonaa euroa alle muutetun talousarvion). Vuoden 2022 toteumaan vaikuttivat korona, rekrytointihaasteet sekä alkuvuoden vähentyneet kävijämäärät uimahalleissa ja kuntosaleilla.

Henkilöstö

Vuonna 2022 henkilöstömäärä oli 142 ja vakanssien täyttöaste 94 prosenttia. Saataavuuden kannalta kriittisimpiä ammattiryhmiä ovat uimarantojen valvojat, liikuntapaikkojen hoitajat, uimahallityöntekijät, liikunnanohjaajat (erityisesti virtuaalijumppien ohjaajat) sekä hyvinvointimentoroinnin erityisosajat. Avoinna oleviin tehtäviin hakevat usein vastavalmistuneet nuoret. Pitkän kokemuksen omaavien työntekijöiden houkuttelu on haastavampaa. Henkilöstön pysyvyys on hyvällä tasolla.

Henkilöstön työhyvinvointia seurataan kahden vuoden välein toteutettavalla Kunta10-tutkimuksella. Kokonaistasotarkastelussa tulokset ovat parantuneet edellisestä mittauksesta. Työpaineet ja koettu stressi ovat kasvaneet. Lisäksi työn eettinen kuormittavuus on lisääntynyt. Johtaminen on tulosten perusteella kehittynyt myönteisesti.

Asiakaspalaute

Asukkaat voivat lähettää palautetta liikuntapaikoista- ja palveluista palautteenantokanavan kautta. Kaikilla liikuntapaikoilla on visuaalisesti yhdenmukaiset taulut, joissa kannustetaan ilmoittamaan paikkaan tai palveluun liittyvät huoltopyynnöt (liikuntapaikkojen kunto, rikkoutuneet välineet, valaistus) tai kehitysehdotukset (uudet liikuntapaikat, ohjattu toiminta). Palaute ohjautuu automaattisesti oikealle taholle ja vasteaika lyhenee. Epäkohtiin puututaan mahdollisimman pian. Toiveita huomioidaan palveluja suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Liikuntapoliittiset linjaukset 2030

Vapaa-ajan lautakunta hyväksyi tammikuussa 2021 Vantaan liikuntapoliittiset linjaukset. Linjaukset ohjaavat liikunnan palvelualueen tulevien vuosien tavoitteita ja toi-

menpiteitä vantaalaisten fyysisen aktiivisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Linjauksen laadinnassa kuultiin vantaalaisia asukkaita ja yhdistyksiä kuntalaiskyselyn avulla.

Liikunnan palveluverkossa keskeistä on ulko- ja lähiliikuntapaikkojen sekä koulujen yhteydessä olevien liikuntahallien kehittäminen sekä uimahallien peruskorjaukset. Palveluverkko täydentyy uusilla Elmon uimahallin ja urheilupuiston hankkeilla, Tikkurilan urheilupuiston kehittämisellä sekä Kivistön urheilupuiston suunnittelulla. Yksityiset- ja kumppanuushankkeet täydentävät palveluverkkoa. Palveluketju muodostuu eri tasoista palveluista. Palvelut on jaoteltu liikuntapaikkapalvelujen saavutettavuuden, vaikutuspiirin laajuuden, palveluvarustuksen ja rakenteellisten ominaisuuksien perusteella lähipalveluihin, alueellisiin palveluihin, kaupunkitasoisiin palveluihin sekä seudullisiin palveluihin.

Lasten ja nuorten liikkumisen edistäminen

Liikkuvan päiväkodin ensimmäisellä hankekaudella kehitettiin liikuntapalvelujen ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä sekä mahdollistettiin lapsille aktiivisempi arki. Hankkeen puitteissa aloitettiin myös esiopetuksen uimaopetus. Parhaillaan käynnissä olevassa Liikkuvan päiväkodin jatkohankkeessa on tehty Tikkurilan ja Koivukylän alueiden leikkipaikkakartoitus. Kartoituksen avulla päiväkodeilla on paremmat mahdollisuudet hyödyntää lähiympäristöä omassa toiminnassaan.

Sporttikaveritoiminnan tavoitteena on ehkäistä peruskoululaisten syrjäytymistä sekä mahdollistaa mieleisen harrastuksen löytyminen. Koulun yhdyshenkilöt (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja, opettaja) voivat ohjata palveluun oppilaita, jotka heidän arvionsa mukaan hyötyisivät sporttikaveritoiminnasta. Toisen asteen oppilaitoksissa käytössä oleva Liikkuvan opiskelun toimintamalli on tarkoitus vakiinnuttaa. Toimintamalli sisältää henkilökohtaisen hyvinvointivalmennuksen, jossa opiskelijoita ohjataan kohti terveitä elämäntapoja.

Liikuntatilojen uudistuneiden maksuperusteiden mukaan tilat voidaan myöntää maksutta lasten, nuorten ja perheiden matalan kynnyksen harrastustoimintaan avustuskelpoisuuden saaneille järjestöille. Myös perusliikuntapaikkojen käyttö lasten ja nuorten toimintaan on näille järjestöille maksutonta.

Työikäisten liikkumisen edistäminen

Erilaiset lähiliikuntapaikat, kuten ulkokuntosalit, peli- ja leikkialueet, ulkoilureitit, ladut sekä kuntoiluportaot ovat maksutta kaiken ikäisten asiakkaiden käytössä. [Hobihobi.fi](https://www.hobihobi.fi)-sivusto kokoaa kaiken ikäisten vantaalaisten harrastustoiminnot yhteen paikkaan. Vantaan Kortteliiga (vantaankortteliiga.fi) tarjoaa maksuttomia palloilusarjoja 15-vuotiaista alkaen.

Kuva: Pertti Raami

Ikääntyneiden liikkumisen edistäminen

Sporttikortti 70+ oikeuttaa maksuttomaan sisäänpääsyyn Vantaan uimahalleihin ja kuntosaleille arkipäivisin ennen kello 16. Korson uimahalli ja Koivukylän vanhustenkeskuksen kuntosali ovat maksuttomia kaikkina aukioloaikoina. Sporttikortti 70+ on kaikkien 70 vuotta täyttäneiden vantaalaisten käytettävissä.

60 vuotta täyttäneet eläkkeellä olevat vertaisohjaajat mahdollistavat kausittain lähes tuhannen ikäihmisen liikkumisen esimerkiksi kuntosali-, sulkapallo-, boccia- ja kävelyryhmissä. Kaikki 60 vuotta täyttäneet eläkeläiset voivat toimia vapaaehtoistoiminnassa vertaisohjaajina. Itsehjautuvassa toiminnassa voi käyttää kaupungin tiloja liikunnan harrastamiseen.

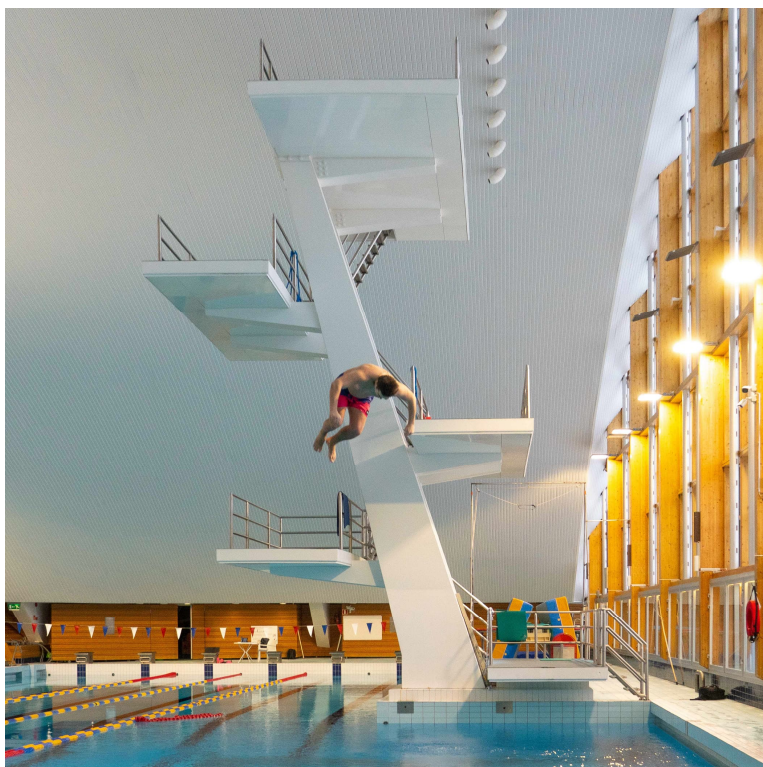
Ikiliikkuja-hankkeessa toteutettiin ohjattuun liikuntaan osallistumisen esteitä kartoittava kysely. Tulosten perusteella suurimmat esteet olivat liikuntaryhmien korkeaksi koettu vaatimustaso, liikuntapaikkojen sijainti kaukana kotoa tai saattajan/kuljetuksen puuttuminen. Vastaajista seitsemän prosenttia koki liikuntaryhmien olevan liian kalliita.

Monikulttuurisuus ja naisten liikkumisen edistäminen

Liikunnan avustuksista harrasteliikunnan ohjaajatuki tukee hyvin monikulttuurisen väestön liikunnan harrastamista. Tuki mahdollistaa satojen eri kulttuureista tulevien lasten ja nuorten liikuntaharrastamisen. Kaupunkikulttuurin myöntämiä avustuksia on käsitelty tarkemmin arviointikertomuksen kohdassa 3.2. Monikulttuuristen liikuntaseurojen kanssa tehdään yhteistyötä uusien harrasteliikuntaryhmien perustamiseksi. Yhteistyötä toteutetaan myös erilaisten hankkeiden avulla. Tavoitteena on edistää myös eri kulttuureista tulevien naisten ja tyttöjen liikuntaharrastamista.

Naisten uinninopetukselle on suurta tilausta ja opetusryhmät ovat olleet lähes poikkeuksetta täynnä. Vantaalaisten uimaseurojen kanssa tehdään yhteistyötä naisten uinnin ja vesiliikunnan kehittämiseksi. Naisten uintia voidaan järjestää vain Korson ja Martinlaakson uimahalleilla, koska niissä on mahdollisuus rajata allastilaa. Naisten uimavuoroista tiedottaminen ei nykyisellään tavoita laajasti kohdejoukkoa. Erityisesti monikulttuurisen väestön tavoittaminen on haastavaa. Uima-asuja koskeva linjaus on yhtenäistetty muiden pääkaupunkiseudun uimahallien kanssa. Vantaan uimahalleissa on vuoden 2023 alusta alkaen voinut käyttää vartalon peittävää uimapukua tai uimiseen tarkoitettua burkinia, kunhan asu ei vaaranna käyttäjän turvallisuutta.

Kuva: Jari Huhtala

Koronapandemian vaikutuksia

Vuodet 2020 ja 2021 olivat poikkeuksellisia maailmanlaajuisen koronapandemian vuoksi. Koronarajoitusten takia liikunnan harrastaminen vähentyi. Uimahallipalvelujen sulku hankaloitti tai esti kokonaan erityisryhmien liikunnan harrastamisen. Harrastajamäärät urheiluseuratoiminnassa laskivat. Yksityisille liikunta-alan toimijoille rajoitustoimenpiteet aiheuttivat taloudellisia haasteita. Vuoden 2022 aikana pandemiatilanne on Suomessa helpottunut ja rajoituksista on voitu vähitellen luopua. Kävijämäärät eivät vielä ole palautuneet pandemiaa edeltäneelle tasolle, vaikka uimahallien ja kuntosalien sekä ohjatun liikunnan asiakasmäärät ovatkin syksyn 2022 aikana kasvaneet.

Hyvinvointialueuudistus ja vuoden 2023 kehittämistoimet

Vantaa on toteuttanut aktiivisesti erilaisia liikkumiseen ja fyysiseen aktiivisuuteen kannustavia projekteja ja ohjelmia. Nykyiset toimintamallit ovat kuitenkin osoittautuneet riittämättömiksi liikkumattomuuden haasteeseen vastaamisessa. Tilanteen korjaamiseksi Vantaalla on laadittu liikkumishjelma, johon on koottu keskeisimmät tulevien vuosien toimenpiteet liikkumisen edistämiseksi. Ohjelma edistää toimialarajat ylittävää yhteistyötä sekä yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yksi keskeisistä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisistä tehtävistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koordinoidaan Vantaalla kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla. Lasten ja nuorten osalta aiempina vuosina käynnistettyä yhteistyötä kasvatuksen ja oppimisen toimialan sekä sosi-aali- ja terveystalvelujen kanssa on tarkoitus jatkaa ja tiivistää edelleen. Vantaa huolehtii osaltaan, että hyviä tuloksia tuottanutta terveystalvelujen liikuntaneuvontaa tarjotaan jatkossakin. Kaupungin ja hyvinvointialueen välistä yhteistyötä hallitaan yhdys-pintasuunnitelmin ja -sopimuksin.

Johtopäätökset:

Tuloskortissa asetettuja tavoitteita on edistetty. Talouden toteumaan vaikuttivat korona, rekrytointihaasteet sekä alkuvuoden vähentyneet kävijämäärät uimahalleissa ja kuntosaleilla.

Vuonna 2022 vakanssien täyttöaste oli 94 prosenttia. Saatavuuden kannalta kriittisimpiä ammattiryhmiä ovat uimarantojen valvojat, liikuntapaikkojen hoitajat, uimahallityöntekijät, liikunnanohjaajat sekä hyvinvointimentoroinnin erityisosajat. Avoinna oleviin tehtäviin hakevat usein vastavalmistuneet nuoret. Pitkän kokemuksen omaavien työntekijöiden houkuttelu on haastavampaa. Henkilöstön pysyvyys on hyvällä tasolla. Kunta10-tutkimustulokset ovat kokonaistarkastelussa kehittyneet myönteisesti edellisestä mittauksesta. Työpaineet, koettu stressi ja työn eettinen kuormitus ovat lisääntyneet. Lähijohtaminen on kehittynyt myönteisesti.

Liikuntapalveluilla on tärkeä eriarvoistumista ja syrjäytymistä ehkäisevä rooli. Palvelutarjonta on monipuolista ja siinä on otettu huomioon kaikki ikäryhmät. Yksityiset ja järjestökentän tuottamat palvelut täydentävät kaupungin omaa tarjontaa. Myös maksuttomia palveluja on tarjolla eri puolilla kaupunkia. Pandemia asetti haasteita liikuntapalvelujen tuottamiselle vuosina 2020 ja 2021. Vuoden 2022 aikana on vähitellen päästy kohti normaalimpaa toimintaa, joskaan asiakasmäärät eivät vielä ole palautuneet pandemiaa edeltäneelle tasolle.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta toteaa, että liikuntapalveluilla voidaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä. Hyvinvointia ja terveyttä edistetään tarjoamalla monipuolisia, osin

myös maksuttomia, fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen mahdollisuuksia kaikenikäisille vantaalaisille. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen esteitä torjutaan tehokkaasti. Palvelutuotannossa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon asiakaskunnan moninaisuus, kuten monikulttuurisuus- ja sukupuolikysymykset sekä palvelujen esteettömyys.

3.2 Kaupunkikulttuurilautakunnan jakamat avustukset

Vantaan kaupunki jakaa avustuksia sellaisten tapahtumien ja toimintamuotojen tueksi, joilla edistetään Vantaan kaupungin arvojen mukaista toimintaa ja kaupungin strategisten tavoitteiden toteutumista ja joilla tuetaan kaupungin omaa palvelutoimintaa. Avustettavan toiminnan tulee perustua kestävän kehityksen sekä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen periaatteisiin.

Avustuksia koskevat määräykset ja myöntämisperiaatteet

Vantaan kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus päättää avustusten myöntämisestä jollei toisin ole määrätty. Kaupunkikulttuurilautakunta¹³ päättää tehtävälueellaan avustusten ja apurahojen myöntämisperiaatteista ja mainittujen avustusten myöntämisestä, myöntämiensä avustusten käytön valvonnasta talousarvion täytäntöönpanomääräysten mukaisesti sekä kaupunginhallitukselle esitysten tekemisestä myönnettävistä huomattavista stipendeistä ja huomionosoituksista.

Vantaan kaupungin avustusten ja apurahojen myöntämistä koskevat yleiset myöntämisperiaatteet

Vantaan kaupunginhallitus hyväksyi 1.1.2022 voimaan tulleet avustusten ja apurahojen myöntämistä koskevat yleiset myöntämisperiaatteet kokouksessaan 13.12.2021. Yleisiä myöntämisperiaatteita sovelletaan ensisijaisesti suhteessa kaupunkikulttuurilautakunnan päättämiin avustuslajikohtaisiin periaatteisiin.

Yleisiin tavoitteisiin kuuluu muun muassa, että avustettavan toiminnan on oltava Vantaan kaupungin arvojen mukaista. Avustettavan toiminnan tulee perustua kestävän kehityksen sekä tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämisen periaatteisiin.

¹³ Vuoden 2023 alusta kaupunkikulttuurin toimialalla toteutettiin organisaatiomuutos ja lautakunnan nimi on 1.1.2023 alkaen kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunta.

Yleisten myöntämisperiaatteiden mukaan avustuksia voivat hakea vantaalaiset yhdistykset tai yhteisöt ja myös toispaikkakuntalaiset yhteisöt, jos toiminta kohdistuu vantaalaisiin. Avustuksia ei myönnetä toimintaan, johon yhteisö on saanut tai saa avustusta toiselta kaupungin viranomaiselta tai toisesta kaupungin myöntämästä avustustajista. Lisäksi yleisiin myöntämisperiaatteisiin on otettu määräyksiä avustusten hakeemisesta, avustusten maksamisesta, avustusten käytön valvonnasta ja avustusten takaisinperinnästä.

Palvelualuekohtaiset avustusten myöntämisperiaatteet

Vantaan kaupungin kaupunkikulttuurilautakunta hyväksyi palvelualueilleen uudet, tarkemmat avustustajikohtaiset myöntämisperiaatteet kokouksessaan 8.12.2021 ja periaatteet tulivat voimaan 1.1.2022. Palvelualuekohtaiset avustusten myöntämisperiaatteet koskevat liikunta-avustuksia, nuorisoavustuksia, kulttuuriavustuksia ja palkintoja sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja paikallisen kansalaistoiminnan avustuksia.

Palvelualuekohtaiset myöntämisperiaatteet täydentävät yleisiä avustusten ja apurahojen myöntämisperiaatteita. Palvelualuekohtaisissa avustusten myöntämisperiaateissa on selkeytetty sanamuotoja ja poistettu yleisten myöntämisperiaatteiden kanssa päällekkäisiä kohtia. Palvelualueilla on lisäksi erilaisia avustustajeihin ja avustuskelpoisuuteen liittyviä sääntöjä, jotka on sisällytetty kyseisiin myöntämisperiaatteisiin. Avustusten yleiset myöntämisperiaatteet ja avustustajikohtaiset myöntämisperiaatteet ovat nähtävissä vantaa.fi-sivustolla.

Avustustajit, tiedottaminen ja avustusten käsittelyprosessi

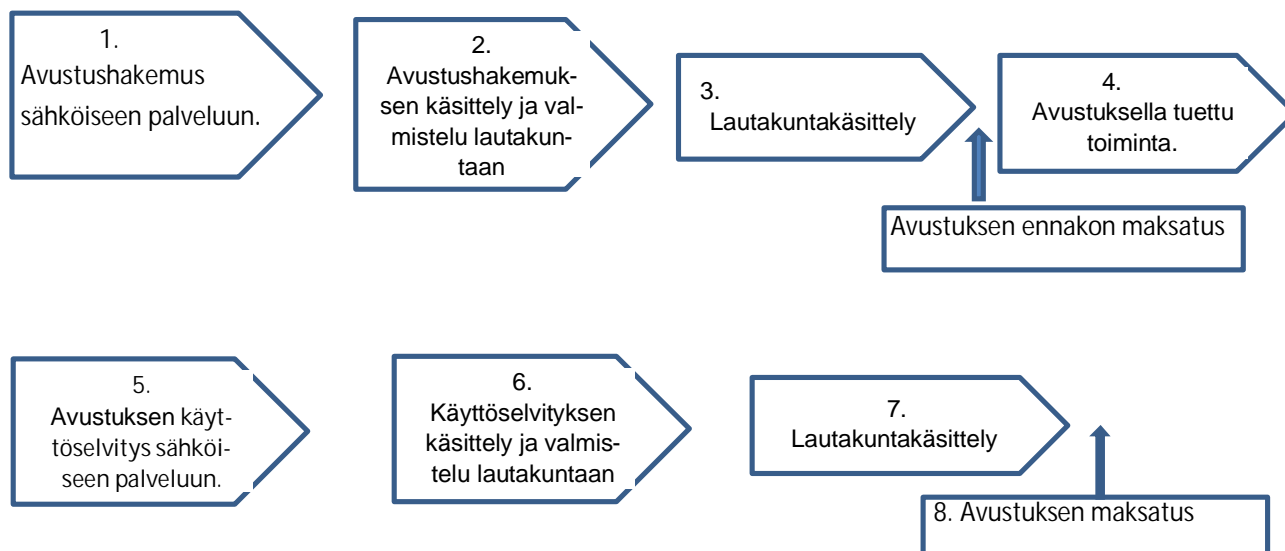
Avustuksina myönnetään toiminta-avustuksia ja kohdeavustuksia. Lisäksi on muita kohdennettuja avustuksia: Vantaan markkinointituki, liikunnan vuokratuki ja yksityishenkilöille myönnettävät avustukset (stipendit ja apurahat).

Toiminta-avustusta myönnetään yhdistysten sääntöjen mukaiseen perustoimintaan. Kohdeavustusta myönnetään ensisijaisesti tapahtumiin, hankkeisiin, produktioihin, näyttelyihin, projekteihin, kursseihin, leireihin ja retkiin.

Avustuksista ja niiden hakumahdollisuuksista tiedotetaan monessa kanavassa: avustuskuulutus, kaupungin viestintäkanavat ja järjestöille pidettävät infotilaisuudet (viimeksi tammikuussa 2023 Teamsin kautta etäinfo vuoden 2023 avustuksista).

Avustusten käsittelyprosessi

Kuva: Kaupunkikulttuurilautakunnan myöntämien avustusten käsittelyprosessi

Avustushakemukset tehdään pääsääntöisesti kaupungin sähköisen palvelun (Oma Vantaa) kautta, hakemuksia tulee noin 600 vuodessa. Avustushakemuksen voi tehdä myös paperiselle lomakkeelle ja jättää Vantaa-infon toimipaikkoihin, vuosittain 5–15 hakemusta tulee vielä tätä kautta. Suurimmalla osalla eri palvelualueiden toiminta-avustuksista haku-aika on helmikuu. Kohdeavustuksilla on jatkuva haku, niin että hakemus on jätettävä ennen (yleensä vähintään 21 vuorokautta ennen) toiminnan aloittamista/tapahtuman järjestämistä. Avustusvalmistelijat valmistelevat hakemukset lautakuntakäsittelyyn. Lautakuntakäsittelyssä kaupunkikulttuurilautakunta päättää avustusten myöntämisestä tehdyn esityksen pohjalta. Lautakuntakäsittelyyn tuodaan myös hylättäväksi esitetyt hakemukset, jollei hakija peruuta hakemusta ennen kokousta. Kun lautakunnan päätös on saanut lainvoiman, voidaan avustuksesta maksaa hakijalle ennakkoa.

Avustuksen saajan on toimitettava avustuksen käyttöselvitys myöntämisperiaatteissa määrätyssä ajassa (yleensä seuraavan vuoden kevät) sähköiseen palveluun. Avustuskäsittelijät valmistelevat käyttöselvitykset lautakuntakäsittelyyn ja kun lautakunta on hyväksynyt käyttöselvityksen, avustus maksetaan hakijalle.

Hylkäykset, takaisinperintä ja valvonta

Avustushakemus voidaan hylätä, jos hakemus on saapunut myöhässä tai pyydettyjä täydennyksiä ei ole toimitettu määräpäivään mennessä. Hylkäämisperusteita ovat myös, jos avustustilille määrätyt kriteerit eivät täyty, toimintaa tuetaan jollain muulla kaupungin avustuksella tai avustusmäärärahat on jo käytetty.

Avustus voidaan myös käyttöselvityksen lautakuntakäsittelyssä jättää maksamatta tai maksettua ennakkoa periä takaisin. Näin voi tapahtua, jos käyttöselvitys on saapunut myöhässä ja pyydettyjä täydennyksiä ei ole toimitettu annettuun päivämäärään mennessä, toiminta-avustuksen saaja ei ole käyttänyt saamaansa avustusta tai kohdeavustuksen saajalle on maksettu enemmän ennakkoa kuin mitä lopulta on käyttöselvityksen osoittama summa. Hylkäyksiä ja takaisinperintöjä on vuosittain muutamia.

Yleisiin avustusten myöntämisperiaatteisiin on kirjattu kaupungin oikeudesta tarkastaa avustuksen saajan toimintaa, hallintoa ja kirjanpitoa siinä laajuudessa kuin se katsoo tarpeelliseksi avustuksen ehtojen mukaisen käytön varmistamiseksi. Sisäinen tarkastus on suorittanut vuosittain avustuksia koskevia tarkastuksia.

Avustusmäärärahat 2022

Palvelualue	Avustuslajit	Talousarvio 2022	Kum. toteuma 2022
Kuntalaispalvelut	Toiminta-avustukset	-1 063 478	-1 073 394
	Kohdeavustukset	-161 600	-100 769
	AVUSTUKSET	-1 225 078	-1 174 163
Kulttuuripalvelut	Toiminta-avustukset	-694 850	-664 000
	Kohdeavustukset	-115 145	-90 779
	Teatteri- ja orkesterituki	-537 000	-547 000
	AVUSTUKSET	-1 346 995	-1 301 779
Liikunta	Toiminta-avustukset		-438 101
	Kohdeavustukset	-1 404 552	-940 385
	AVUSTUKSET	-1 404 552	-1 378 486
Nuoriso	Toiminta-avustukset	-328 100	-328 100
	Kohdeavustukset	-164 372	-155 880
	AVUSTUKSET	-492 472	-483 980

Kaikkien palvelualueiden osalta pieni osa avustusmäärärahaa on jäänyt käyttämättä. Tämä selittyy sillä, että jotkin järjestöt eivät ole pystyneet käyttämään kaikkea heille myönnettyä avustusta.

Ajankohtaista

Vuoden 2023 alusta kaupunkikulttuurin toimialalla toteutettiin organisaatiomuutos. Kaupunkikulttuurilautakunnan nimi on vuoden 2023 alusta kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin lautakunta ja toimialan vastaavasti kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala. Muutokset eivät vaikuta avustusten myöntämisperiaatteisiin. Avustusten hakujärjestelmä on myös uudistumassa, koska järjestelmätoimittaja on lopettanut nykyisen järjestelmän ylläpitopalvelut. Uusi hakujärjestelmä tulee käyttöön kesäkuussa 2023.

Vuoden 2023 alusta astui voimaan hyvinvointialueuudistus ja sen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tuottavat järjestöt siirtyivät Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen avustettaviksi. Asiassa tehtiin yhteistyötä kaupungin ja hyvinvointialueen järjestö- ja osallisuustyöstä vastaavien kesken ja keskusteltiin, miten järjestöjen avustaminen on tarkoituksenmukaisinta järjestää jatkossa. Selvitystyön tuloksena muutama

aiemmin kaupungin avustama järjestö siirrettiin hyvinvointialueen avustettavaksi. Järjestöjä on tiedotettu muuttuneesta tilanteesta ja neuvottu mistä ne hakevat avustusta jatkossa. Kaupungin avustusvalmistelijat tekevät yhteistyötä hyvinvointialueen valmistelijoiden kanssa myös jatkossa.

Johtopäätökset:

Kaupunkikulttuurilautakunnan myöntämällä avustuksilla tuetaan järjestöjen, yhdistysten ja muiden yhteisöjen toimintaa, jolla edistetään Vantaan kaupungin strategisten tavoitteiden toteutumista. Tuettava toiminta täydentää myös kaupungin omaa palvelutoimintaa.

Kaupungin myöntämiin avustuksiin liittyviä yleisiä määräyksiä on Vantaan kaupungin hallintosäännössä, jossa kaupunkikulttuurilautakunnalle on annettu omalla tehtäväalueellaan päätösvalta myöntää avustuksia ja apurahoja sekä hyväksyä kyseisten avustusten ja apurahojen myöntämisperiaatteet. Avustusten ja apurahojen yleiset myöntämisperiaatteet on hyväksytty kaupunginhallituksessa, ja kaupunkikulttuurilautakunta on hyväksynyt niitä täydentävät palvelualueidensa avustuslajeille laaditut avustuslajikohtaiset myöntämisperiaatteet. Myöntämisperiaatteet ohjeistavat koko avustusprosessia hakuvaiheesta käytöselvityksen tekoon. Myöntämisperiaatteissa on esimerkiksi määritelty, millaista toimintaa avustetaan, mitä eri avustusten saaminen edellyttää ja miten avustusten käyttöä valvotaan. Tietoa kaupunkikulttuurilautakunnan myöntämistä avustuksista, niiden myöntämisperusteista ja hakemisesta on saatavilla useissa kanavissa.

Järjestöjen toiminta täydentää osittain kaupungin omaa palvelutoimintaa, joten järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö ja järjestöjen tukeminen on tärkeää. Monelle järjestölle kaupungin avustukset saattavat olla tärkein rahoitusmuoto ja edellytys toiminnan ylläpitämiseksi.

Suosituks:

On tärkeää varmistaa, että avustusprosessi on sujuva ja että tietoa avustuksista ja niiden hakemisesta on hyvin saatavilla.

4 KASVATUS JA OPPIMINEN

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuspalvelut koostuvat kunnallisesta ja kunnan hankkimasta varhaiskasvatuksesta sekä palvelusetelillä järjestetystä ja yksityisen hoidon tuella tuetusta varhaiskasvatuksesta sekä esiopetuksesta. Lisäksi lasten kotihoidon tuki ja avoimen varhaiskasvatuksen palvelut, kuten kerho-, leikkipuisto- ja avoin päiväkotitoiminta sisältyvät varhaiskasvatusjärjestelmään. Kunnan tehtävänä on turvata varhaiskasvatuspaikka kaikille kunnassa asuville lapsille. Varhaiskasvatuksen palvelualue vastaa suomenkielisen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja valmistavan opetuksen järjestämisestä Vantaalla asuville varhaiskasvatusikäisille lapsille. Varhaiskasvatuspalveluja järjestetään lähipalveluperiaatteella.

Toiminnan tavoitteet

- Henkilöstö hyödyntää monialaista yhteistyötä lasten ja perheiden tukemiseksi.
- Lasten tunne- ja kaveritaitoja vahvistetaan ja siinä hyödynnetään oppilashuollon osaamista.
- Kehityksen ja oppimisen tukea toteutetaan päivittyvän lainsäädännön mukaisesti.
- Digitaalisten työympäristöjen käyttöä ja niihin liittyvää osaamista vahvistetaan.
- Toimintayksiköiden rinnakkaisjohtamisen ja parijohtamisen konseptit ovat käytössä ja niitä arvioidaan kaikissa toimintayksiköissä vuoden 2022 aikana.
- Kehittävä arviointi ja pedagoginen dokumentointi juurrutetaan osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin mukaista toimintaa.
- Riittäväillä sijaisjärjestelyillä varaudutaan henkilöstön äkillisiin ja yllättäviin poissaolotilanteisiin, jotta henkilöstömitoituksista ei jouduta poikkeamaan.

Talouden tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitova talouden tavoite on toimialatasoinen. Vuoden 2022 tulojen toteuma oli 16,3 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa yli muutetun talousarvion) ja menojen 192,7 miljoonaa euroa (2,4 miljoonaa euroa yli muutetun talousarvion). Tuloissa hoitopäivämaksuja kertyi budjetoitua enemmän. Menoihin vai-

kuttivat erityisesti kasvaneet henkilöstökulut. Seuren¹⁴ käyttö oli ennakoitua suurempaa johtuen kasvaneista sairauspoissaoloista sekä lisääntyneistä lasten avustajatarpeista.

Henkilöstön kelpoisuusvaatimukset, saatavuus ja pysyvyys

Varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset ovat tiukentumassa. Varhaiskasvatuslain mukaan 1.1.2030 alkaen päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai sosionomin kelpoisuus. Heistä vähintään puolella tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus.

Vantaalla tuetaan varhaiskasvatuksen opettajien kouluttautumista erityisopettajiksi sekä lastenhoitajien kouluttautumista varhaiskasvatuksen opettajiksi ja sosionomeiksi. Lainsäädännön asettamien koulutusvaatimusten takia oppisopimuskoulutus on vaihtoehto ainoastaan lastenhoitajien ja avustajien kouluttamiseen. Avustajan tehtävään suunnattu oppisopimuskoulutus on kohdennettu erityisesti maahanmuuttajataustaisille henkilöille. Muunkielisten lasten osuus varhaiskasvatuksessa on merkittävä, mutta henkilöstöstä keskimäärin vain kahdeksan prosenttia on maahanmuuttajataustaisia.

Alla olevassa taulukossa on varhaiskasvatuksen vakanssien täyttöaste kelpoisen henkilöstön osalta vuosilta 2020–2022. Henkilöstön saatavuudessa on suuria haasteita. Täyttämättömät vakanssit ovat joko kokonaan tyhjinä tai henkilöllä ei ole muodollista pätevyyttä kyseiseen tehtävään. Lastenhoitajat sijaistavat varhaiskasvatuksen opettajia ja opettajat puolestaan varhaiskasvatuksen erityisopettajia. Kouluttamattomat työntekijät sijaistavat tarvittaessa lastenhoitajia. Varhaiskasvatuksen opettajien lähtövaihtuvuus on kasvanut vuodesta 2019 (7,8 %) vuoteen 2021 (9,6 %). Tavanomainen vuosittainen lähtövaihtuvuus on viiden prosentin luokkaa. Ongelmana on, ettei tyhjiksi jääviin tehtäviin ole hakijoita.

¹⁴ Henkilöstöpalveluyhtiö, jonka omistavat Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, HUS, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialue.

Taulukko: Vakanssien täyttöaste kelpoisen henkilöstön osalta 2020–2022

Nimike	kevät 2020	syksy 2020	kevät 2021	syksy 2021	kevät 2022	syksy 2022
Varhaiskasvatuksen opettaja	63,8 %	63,6 %	65,6 %	59,7 %	57,5 %	57,0 %
Varhaiskasvatuksen erityis- opettaja	68,9 %	77,8 %	76,9 %	84,8 %	67,0 %	51,0 %
Lastenhoitaja	79,3 %	78,4 %	79,1 %	76,0 %	74,7 %	82,0 %

Henkilöstön työhyvinvointia seurataan muun muassa kahden vuoden välein toteutettavalla Kunta10-tutkimuksella. Varhaiskasvatuksen Kunta10-tulokset ovat olleet Vantaan keskiarvon yläpuolella, vaikka viimeisimmässä mittauksessa (2022) tulokset ovat hieman laskeneet. Suhteellisesti heikoin tulos on tullut työn palkitsevuutta ja stressiä kuvaavissa mittareissa. Kelpoisen henkilöstön saatavuus vaikuttaa keskeisesti työhyvinvointiin ja työntekijöiden kokemaan kuormitukseen. Positiivista on, että varhaiskasvatuksessa koetaan keskimääräistä enemmän työn imua ja mielekkyyttä.

Sairauspoissaolot ovat lisääntyneet voimakkaasti vuonna 2022. Kasvua edellisestä vuodesta on jopa 82 prosenttia. Toimenpiteenä huolestuttavaan kehitykseen on vuonna 2023 aloitettu sairauspoissaolojen ratkaisukeskeisen tiedon analyysi yhteistyössä Kevan¹⁵ kanssa. Sijaisten saatavuus on heikkoa. Varahenkilöiden määrän kasvattamiseksi tehdään yhteistyötä Seuren kanssa. Vuoden 2023 aikana on tarkoitus palkata myös omia varahenkilöitä.

Asiakaspalaute

Varhaiskasvatuksen vahvuus ovat päivittäiset tapaamiset huoltajien kanssa lasten tuonti- ja hakutilanteissa sekä niissä muodostuva keskusteluyhteys. Pääkaupunki-seudun (Vantaa, Helsinki, Espoo ja Kauniainen) yhteinen asiakaskysely toteutetaan kahden vuoden välein. Viimeisin kysely toteutettiin loppuvuodesta 2022. Kysely on tärkeä toiminnan laadun arvioinnissa ja kehittämisessä. Vantaan tulokset ovat olleet yleisesti hyviä. Vuoden 2022 kokonaistuloksissa Vantaa sai yleisarvosanaksi 8,9. Parhaat arviot tulivat huoltajien kokemasta hyvästä kohtelusta, lapsen viihtymisestä

¹⁵ Entinen Kuntien eläkevakuutus. Huolehtii kunta-alan, valtion, kirkon, Kansaneläkelaitoksen, Suomen Pankin ja hyvinvointialueiden eläkeasioista.

varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä mahdollisuudesta monipuoliseen toimintaan ja leikkiin. Lasten osallisuudessa ja vaikutusmahdollisuuksissa on vielä kehitettävää.

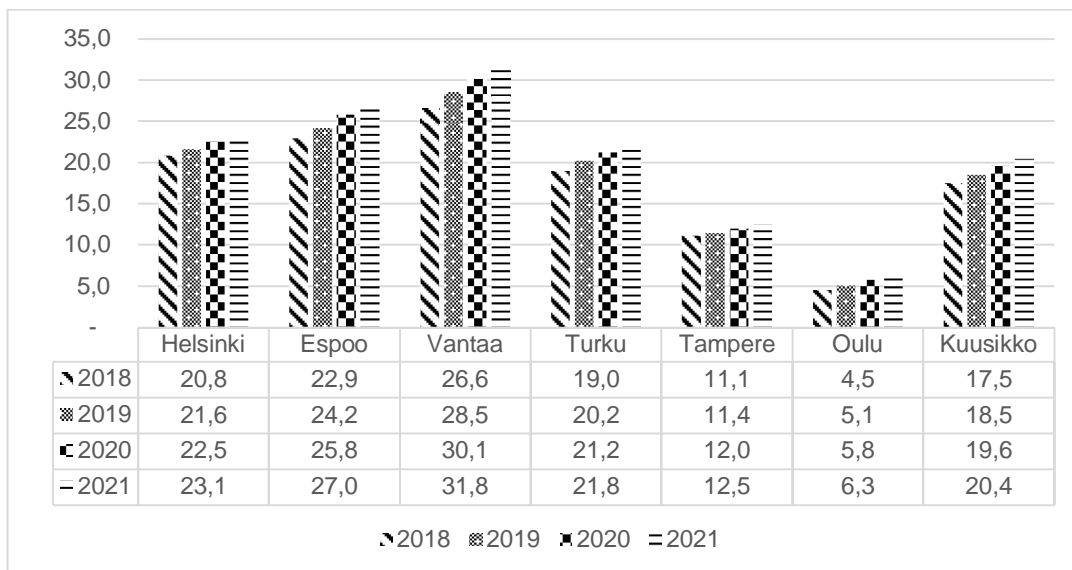
Eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisy

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli eriarvoistumiskehityksen hillitsemisessä. Lisäresursseja kohdennetaan niihin yksiköihin, joissa tukea tarvitsevien ja/tai muunkielisten lasten osuus on suuri ja/tai henkilöstötilanne on haastava. Inklusiivista toimintakulttuuria kehitetään. Inklusiivisella toimintakulttuurilla tarkoitetaan sitä, että kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia kaikille yhteisessä päiväkodissa, jossa tarjotaan yhdenvertaiset mahdollisuudet ja osallisuus kaikille lapsille. Varhaiskasvatuksessa on muun muassa lisätty kieli- ja kulttuurikoordinaattoreiden määrää ja valtion erityisavustuksella on palkattu kehittämisopettajia sekä lapsi- ja perheohjaajia. Valtion korona-avustuksen ja kaupungin oman toipumissuunnitelman turvin on palkattu lisähenkilöstöä koronan jälkivaikutusten hoitoon. Resurssit on kohdennettu suoraan yksiköihin, joissa on tunnistettu erityisesti koronasta johtuvia vaikutuksia.

Vantaan varhaiskasvatuksessa on toiminut kolme psykologia ja neljä kuraattoria. Päiväkotiympäristössä toimittaessa palvelut ovat olleet helposti saavutettavissa ja on tavoitettu niitäkin perheitä, jotka eivät ehkä muutoin olisi hakeneet apua. Psykologin ja kuraattorin työparimalli tarjoaa vahvan moniammatillisen tuen myös varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Varhaiskasvatuksen psykologi- ja kuraattoripalvelujen jatkuvuus on epävarmaa hyvinvointialueuudistuksen jälkeen.

Alla olevassa kuviossa on varhaiskasvatusikäisten muunkielisten osuuden kuusikkovertailu vuosilta 2018–2021. Vuoden 2022 raportti julkaistaan kesällä 2023. Muunkielisten osuus varhaiskasvatusikäisistä on kasvanut voimakkaasti, etenkin pääkaupunkiseudulla. Vantaalla muunkielisten osuus on kaikista suurin. Monikielisessä ympäristössä suomen kielen opettaminen on vaativaa ja edellyttää resursseja, jotta lapsilla olisi riittävät kielelliset valmiudet perusopetukseen siirtymiseen. Jos päiväkodin lapsista yli 70 prosenttia on muunkielisiä, on varhaiskasvatuksen opettajan kuukausipalkka 200 euroa korkeampi ja 150 euroa, jos päiväkodin lapsista yli 50 prosenttia on muunkielisiä. Tällöin opettajalla on tavanomaista suurempi kielenopettamiseen liittyvä lisävastuu.

Kuvio: Muunkielisten osuus varhaiskasvatusikäisistä (10 kuukautta–6 vuotta) lapsista vuosien 2018–2021 lopussa

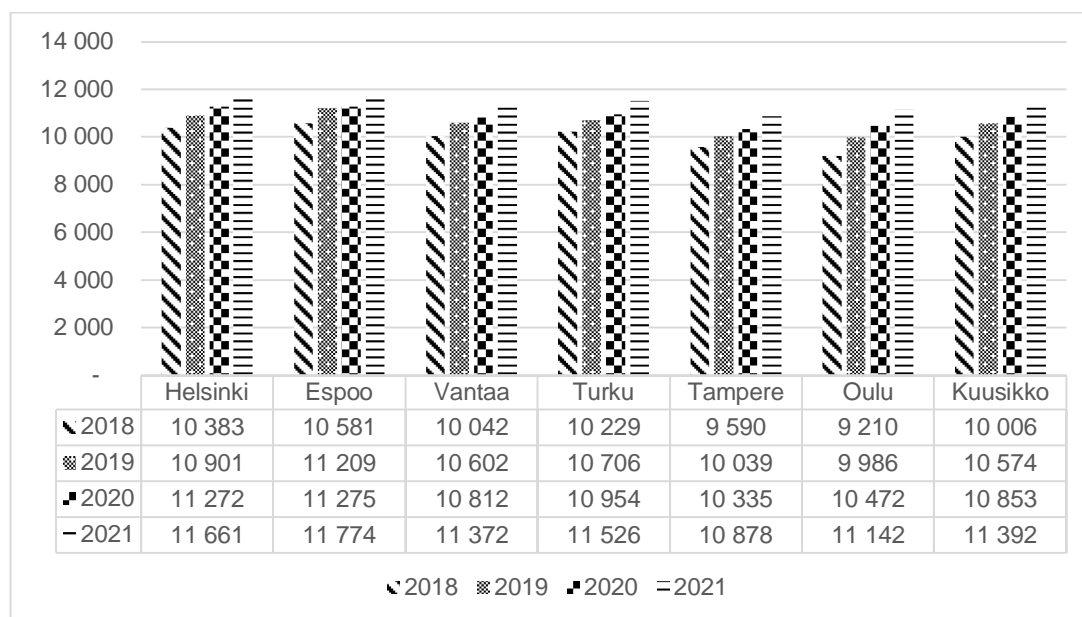

Kuva: Sakari Manninen

Alla olevassa kuviossa on varhaiskasvatusjärjestelmän vuosikustannusten kuusikkovertailu vuosilta 2018–2021. Lapsikohtaisissa vuosikustannuksissa ei ole havaittavissa merkittäviä eroja kuusikkokaupunkien välillä.

Kuvio: Varhaiskasvatusjärjestelmän deflatoidut vuosikustannukset varhaiskasvatuksesta (10 kuukautta–6 vuotta) lasta kohden vuosina 2018–2021

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu vuosina 2021–2024

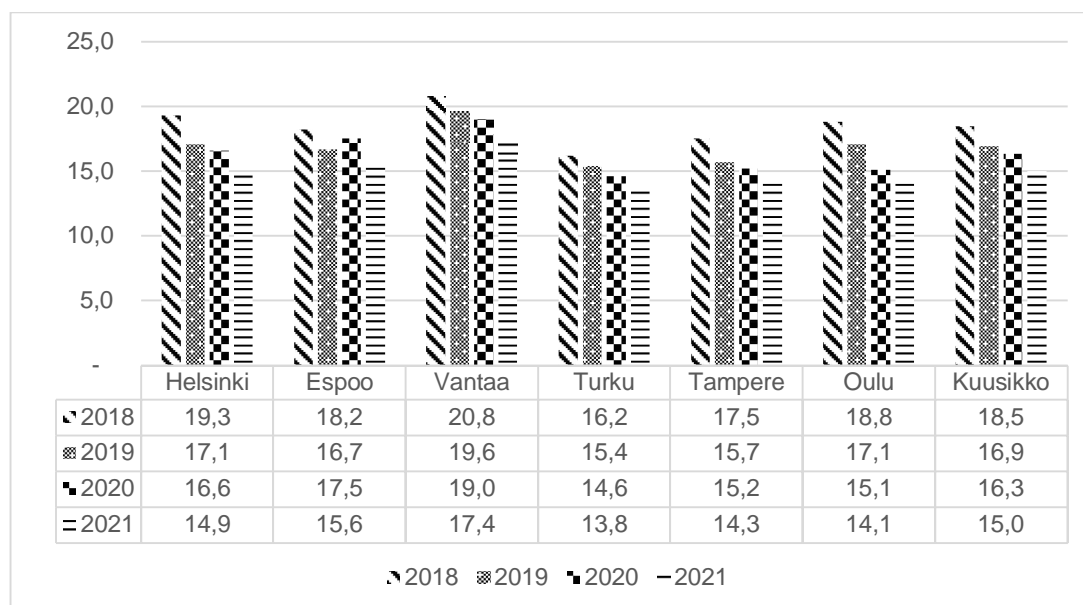
Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) käynnisti valtakunnallisen kokeilun, jossa osa lapsista aloittaa esiopetuksen jo 5-vuotiaana. Tavoitteena on muun muassa vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa, kehittää esiopetuksen laatua ja vaikuttavuutta, saada tietoa kokeilun vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin sekä sosiaalisiin taitoihin. Osallistuvat kunnat on valittu satunnaisotantana. Lapset on jaettu kokeilussa koe- ja verrokkiryhmiin. Koeryhmän lapset osallistuvat kaksivuotiseen esiopetukseen ja verrokkiryhmän lapset eivät osallistu. Vantaalla koeryhmään kuuluu noin 500 lasta ja verrokkiryhmään noin 2 200 lasta. OKM on asettanut nämä ryhmät, eikä Vantaa ole voinut vaikuttaa päätöksiin. Huoltajilta saadun palautteen perusteella lapset ovat oppineet kaveritaitoja ja rohkaistuneet kertomaan omia mielipiteitään.

Kotihoidontuen Vantaa-lisän poistumisen vaikutus

Lakisääteisillä taloudellisilla tuilla tuetaan lapsen vanhempia ja muita huoltajia lapsen hoidon järjestämisessä sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Lakisääteisten tukien lisäksi kunta voi harkintansa mukaan maksaa kunnallista lisää, kuten Vantaa-lisää. Vuoden 2021 elokuussa kuntalisää saavien lasten määrä Vantaalla oli 1 060 ja kustannukset vuositasolla 2,0 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 kustannukset olivat 1,1 miljoonaa euroa. Kaupungin tuottavuus- ja kasvuohjelman mukaisesti vuoden 2022 menokehitystä tasapainottavana toimenpiteenä kotihoidontuen kuntalisä lakkautettiin 1.8.2022 alkaen.

Alla olevassa kuviossa on kuusikkovertailu kotihoidon tuella olleiden varhaiskasvatusikäisten osuudesta vuosina 2018–2021. Osuus on ollut laskusuunnassa kaikissa kuusikkokaupungeissa. Vantaalla kotihoidon tukea käytetään vertailukaupungeista eniten. Muunkielisten osuus tuen saajista on 43,7 prosenttia, kun heidän osuutensa Vantaan väestöstä on 21,6 prosenttia. Päiväkotiympäristö tukee suomen kielen oppimista. Lisän poistumisen vaikutukset eivät toistaiseksi ole näkyvissä. Elokuussa 2022 kotihoidon tuella olevien lasten osuus oli sama kuin vuotta aikaisemmin.

Kuvio: Kotihoidon tuella olevien varhaiskasvatusikäisten (10 kuukautta–6 vuotta) osuus vuosina 2018–2021

Varhaiskasvatusmaksujen laskutuksen tilanne

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut perustuvat varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaikiin. Maksut lasketaan prosenttiosuutena perheen bruttotuloista. Asiakasmaksut tarkistetaan vuosittain sekä maksuperusteiden muuttuessa. Vantaan kaupungilla on ollut asiakastietojärjestelmästä johtuvia haasteita varhaiskasvatuksen laskutuksessa elokuusta 2022 lähtien. Laskutus on tarkoitus kiritä kiinni kesään 2023 mennessä. Laskuja lähetetään kolmen viikon välein, jolloin laskuja voi tulla kaksikin kuukaudessa. Tarvittaessa eräpäivien siirto on mahdollista. Asiasta on tiedotettu asiakkaita.

Hyvinvointialueuudistus

Varhaiskasvatuksen psykologi- ja kuraattoripalvelut ovat vuoden 2023 alusta hyvinvointialueen vastuulla. Varhaiskasvatuksen kolme psykologia jatkavat työtään hyvinvointialueelta käsin. Neljän määräaikaisen varhaiskasvatuksen kuraattorin työlle on saatu hyvinvointialueen hankerahoituksesta kolmen vuoden jatko. Hankkeen jatkuminen tarkistetaan hanketyön ehtojen mukaisesti vuosittain.

Johtopäätökset:

Toiminnan keskeisiä tavoitteita on edistetty. Talouden osalta asiakasmaksutuotot eivät toteutuneet ennakoidusti järjestelmämuutoksen vuoksi. Menojen toteumaan vaikutti sairauspoissaoloista ja lisääntyneestä avustajatarpeesta aiheutunut Seuren ennakoitua suurempi käyttö.

Henkilöstön saatavuudessa on suuria haasteita. Tiukentuvat pätevyysvaatimukset heikentävät tilannetta entisestään. Vantaa tukee henkilöstön pätevoitymistä, esimerkiksi varhaiskasvatuksen opettajiksi. Muunkielisten lasten osuus varhaiskasvatuksessa on merkittävä. Monikielisessä ympäristössä suomen kielen opettaminen on vaativaa ja edellyttää resursseja, jotta lapsilla olisi riittävät kielelliset valmiudet perusopetukseen siirtymiseen.

Vantaa on mukana valtakunnallisessa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilussa, jossa osa lapsista aloittaa esiopetuksen 5-vuotiaana. Kokeilun tavoitteina ovat muun muassa koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen sekä tiedon kerääminen kokeilun vaikutuksista lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin. Huoltajat ovat antaneet kokeilusta hyvää palautetta.

Kaupungin tuottavuus- ja kasvuohjelman mukaisesti Vantaa lakkautti kotihoidontuen kuntalisän 1.8.2022 alkaen. Vantaa-lisän lakkauttaminen ei ole toistaiseksi vähentänyt lasten kotihoitoa eikä lisännyt varhaiskasvatuksen kysyntää.

Suosituks:

Varhaiskasvatus kärsii vakavasta työntekijävajeesta. Erityisesti tiukentuvat kelpoisuusehdot täyttävästä henkilöstöstä on pulaa. Kaupunki on muun muassa tukenut henkilöstön kouluttautumista ja pätevoitymistä tehtäviin. Henkilöstövaje on kuitenkin valtakunnallinen ongelma ja yksittäisen kaupungin vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset. Sairauspoissaolojen merkittävä lisääntyminen ja sijaisten heikko saatavuus lisäävät entisestään tilanteen haastavuutta.

Tarkastuslautakunta kannustaa varhaiskasvatusta jatkamaan henkilöstövajeen torjumista käytettävissään olevin keinoin. Tarkastuslautakunta korostaa kielenopetuksen merkitystä. On tärkeää varmistaa, että lapsilla on riittävä tulevan opetuskielen taito perusopetukseen siirryttäessä.

4.2 Koivukylän päiväkoti investointikohteena

Koivukylän päiväkoti aloitti toimintansa syyskuussa 2022. Sinne siirtyivät Tarhapuiston ja Minkkipuiston päiväkodeissa sekä Koivukylän päiväkotipaviljongissa toimineet lapsiryhmät. Koivukylän päiväkoti on kooltaan noin 2 300 m². Päiväkodissa on 224 tilapaikkaa lapsille sekä hoito- ja kasvatushenkilökuntaa 32 henkilöä. Tilat on suunniteltu siten, että niitä pystytään muokkaamaan joustavasti tarpeen mukaan varhaiskasvatus- ja esiopetusikäisille lapsille. Sisätilojen ohella piha on tärkeä osa päiväkodin oppimisympäristöä. Piha on suunniteltu virikkeelliseksi ja pedagogisia tavoitteita tukevaksi. Se myös kannustaa liikkumaan.

Hankesuunnittelu ja kilpailutus

Koivukylän päiväkodin urakkamuotona käytettiin kokonaisvastuurakentamista eli KVR-urakkaa. Valitussa urakkamuodossa urakoitsija vastaa sekä suunnittelusta että toteutuksesta tilaajan hankesuunnitelman asettamien tavoitteiden mukaisesti.

Yleensä päiväkotinvestoinnit perustuvat kaupungin laatimiin suunnitelmiin, mutta myös KVR-urakkaa käytetään jonkin verran. Koivukylän päiväkodin erikoisuutena on

sen hirsirakenteisuus. Tilaratkaisuiltaan päiväkotiki noudattaa kaupungin päiväkotien suunnitteluohjeistusta.

Hankintamenettelyä käytettiin neuvottelumenettelyä, jonka ensisijaisena kohteena oli Koivukylän päiväkotiki ja optiona hieman pienempi Ruusupuun päiväkotiki. Tarjouskilpailussa edellytettiin puurakenteisuutta, ulkovarastojen ja katosten viherkattoisuutta, aurinkopaneelien käyttöä sekä enintään 85 kWh_E/m²a energiankulutusta. Tarjousten vertailuperusteet painoarvojärjestyksessä olivat: kokonaishinta 50 prosenttia, toiminnalliset perusteet (pohjaratkaisu, tontinkäyttö, kaupunkikuva) 35 prosenttia, ratkaisun hiilijalanjälki kymmenen prosenttia ja tarjottu takuu-aika viisi prosenttia. Koivukylän päiväkotiki oli ensimmäinen urakkakilpailu, jossa hiilijalanjälki on vaikuttanut vertailuperusteena.

Rakennushankkeen toteutuminen aikataulun ja kustannusten puitteissa

Päiväkotiki valmistui käyttöön syyskuun puolivälissä 2022, kun tavoitteena oli heinäkuun loppu. Valmistumiseen vaikuttivat rakennuslupakäsittelyvaiheessa saadut huomautukset sekä koronan ja Ukrainan sodan aiheuttamat markkina- ja materiaalien saatavuushäiriöt.

Päiväkodin hyväksytyt tavoitehinta oli 10,1 miljoonaa euroa (alv 0 %). Arviointihetken loppukustannusennuste, sisältäen kaikki hankkeen kustannukset, on 7,8 miljoonaa euroa (alv 0 %). Tavoitehinta alittuu ennusteen perusteella reilulla 2 miljoonalla eurolla. Päiväkotirakentamisen tavanomainen hintataso on noin 4 700 euroa/brm². Tässä nimenomaisessa kohteessa arviointihetken loppukustannusennusteen mukainen hintataso on noin 3 600 euroa/brm².

Tila- ja energiatehokkuus

Kohteen tilatehokkuus vastaa kaupungin suunnitteluohjeistusta ja laadittua tilaohjelmaa. Kohteen energiatehokkuutta mittaava e-luku on 57 kWh_E/m²a, kun A-energialuokan vaatimus rakentamisen määräyksissä on 100 kWh_E/m²a ja kaupungin vastaava vaatimus tarjouskilpailussa oli 85 kWh_E/m²a. Kohteen pääenergianlähteenä (noin 93 %) on maalämpö. Varavoimanlähteenä, esimerkiksi kovilla pakkasilla, käytössä on sähkö.

Tilojen muunneltavuus ja esteettömyys

Päiväkodin tilaratkaisut ovat uuden oppimisympäristökäsityksen ja kaupungin suunnitteluohjeiden mukaisia. Esimerkiksi ryhmätiloissa on käytetty siirtoseiniä, jotka mahdollistavat tarvittaessa tilojen jakamisen. Tontin korkeuserot aiheuttivat suunnittelu- vaiheessa haasteita. Valmistunut rakennus täyttää esteettömyysvaatimukset.

Johtopäätökset:

Koivukylän päiväkotihankkeessa on hyödynnetty KVR-urakkaa, jossa urakoitsija vastaa sekä hankkeen suunnittelusta että toteutuksesta. Hanke oli ensimmäinen laatuaan, jossa hiilijalanjälki on otettu huomioon tarjousten vertailuperusteissa. Päiväkoti valmistui lähes aikataulussaan haastavasta maailmantilanteesta huolimatta. Myös hankkeen kustannukset ovat jäämässä alle kustannusarvion. Urakasta saatuina oppeina hiilijalan- ja hiilikädenjälki tullevat lisääntymään jatkossa vastaavanlaisten tarjouskilpailujen vertailuperusteissa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Koivukylän päiväkoti edustaa hienoa puurakentamista. Päiväkodin valmistuminen lähes aikataulussaan ja arvioitujen kustannusten alittuminen ovat hyviä saavutuksia vaikea maailmantilanne huomioon ottaen.

4.3 Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen Vantaan lukioissa

Arviointi on osa pääkaupunkiseudun kaupunkien sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) yhteisarviointia. Arvioinnin yhteisenä teemana oli lasten ja nuorten hyvinvoinnille asetettujen tavoitteiden edistäminen. Kaupunkien arvioinneissa selvitettiin, miten lasten ja nuorten hyvinvoinnille asetetut tavoitteet ovat toteutuneet peruskouluissa ja toisella asteella. HUSin arviointi kohdistui lasten ja nuorten mielenterveyspalveluille asetettujen tavoitteiden toteutumiseen sekä nuorten päihdehoitoon. Kukin kaupunki ja HUS ovat julkaisseet arvioinneista omat muistiot. Lisäksi erillisarvioinneista on koottu havaintoja kokoava yhteinen muistio. Arvioinneista koostettu yhteinen muistio ja Vantaan arviointia koskeva muistio ovat luettavissa [ulkoisen tarkastuksen verkkosivuilta](#).

Arvioinnin tavoite ja laajuus

Tavoitteena oli arvioida, onko opiskelijoiden hyvinvointia Vantaan lukioissa edistetty asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteita on asetettu kaupunkistrategiassa sekä

erilaisissa ohjelmissa ja suunnitelmissa. Tavoitteet kohdistuvat muun muassa lasten ja nuorten osallisuuteen, hyvinvointiin, oppimisvajeen paikkaamiseen sekä eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Vuoden 2022 talousarviossa sitovana tavoitteena on nuorten mielenterveyden tukeminen nopeuttamalla palvelujen piiriin pääsyä ja kehittämällä palveluja. Vantaan arvioinnissa selvitettiin hyvinvointia tukevan tukiverkon toimintaa, palveluihin pääsyä, lukiolaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, kiusaamisen ehkäisyä, lukiolaisten koulu-uupumusta, runsaita poissaoloja ja tuen tarjoamista sekä koronapandemian ja etäopetuksen aiheuttaman hyvinvointivajeen vaikutuksia. Arviointi kohdistui Vantaan lukioihin ja niiden opiskeluhooltoon. Opiskeluhoollon kokonaisuuteen kuuluvat kuraattorien, psykologien, terveydenhoitajien ja lääkärin palvelut. Psykiatriset sairaanhoitajat ja Nuortenkeskus Nuppi täydentävät ja tukevat opiskeluhoollon palveluja.

Hyvinvointia tukeva tukiverkko

Lukioissa toimii laaja opiskelijoiden hyvinvointia tukeva tukiverkko. Tukiverkon keskeinen osa ovat opiskeluhoollon palvelut (terveydenhoitaja, lääkäri, psykologi ja kuraattori). Oppilaitoksissa on tarjolla myös lakisääteistä opiskeluhoolltoa täydentäviä psykiatristen sairaanhoitajien vastaanottoja. Lisäksi tukiverkoston osana toimii lukioiden muu henkilökunta. Yhteistyörakenteita vahvistetaan vuosittain yhteisissä tapaamisissa, joissa myös tutustutaan verkoston muihin toimijoihin. Moniammatillisella yhteistyöllä varmistetaan, että eri tilanteissa toimitaan nuoren edun mukaisesti. Tarvittaessa muodostetaan nuoren suostumuksella monialainen asiantuntijaryhmä. Seuraavalle ammattilaiselle ohjaamisen sijasta ryhmän kokoonpanossa otetaan huomioon nuoren tapauskohtaiset tarpeet. Nuorten mielenterveyden tukemisessa opiskeluhoolto, Nuortenkeskus Nuppi ja erikoissairaanhoito tekevät yhteistyötä.

Suomenkielisessä lukiokoulutuksessa on kokeiltu opiskelijoiden tukisovellusta. Sovellus kartoittaa opiskelijan tuen tarvetta ja ohjaa tarvittaessa oikealle asiantuntijalle tai kirjallisen tukimateriaalin pariin. Opiskelijat ovat antaneet sovelluksesta hyvää palautetta. Sovellus koetaan erityisen hyödyllisenä niille opiskelijoille, joilla avun pyytämisen kynnyks on korkea. Arviointihetkellä sovellus oli tarjolla ainoastaan suomen kielellä.

Palveluihin pääsy

Kuraattorien ja psykologien lakisääteiset asiakasmitoitukset toteutuvat arviointihetkellä vakanssien osalta. Psykologien vakanssien täyttöaste on huomattavan alhainen, mikä vaikuttaa vastaanotoille pääsyyn. Käytettävät tietojärjestelmät eivät tue asiakasseurantaa. Seurannassa on osin jouduttu tukeutumaan manuaaliseen tilastointiin ja asiantuntijoiden omaan tilannearvioon. Lähes viidennes opiskelijoista ei ole saanut vastaanottoaikaa psykologille lakisääteisessä seitsemän työpäivän määräajassa. Usein odotusajaksi voidaan tarjota muita tukitoimia. Haastavassa rekrytointitilanteessa kuraattoreille ohjautuu opiskelijoita, jotka normaalisti olisivat psykologin asiakkaita. Palvelujärjestelmä on pirstaleinen ja resurssivajetta on monella eri tasolla. Opiskeluhollossa kannatellaan sellaisiakin opiskelijoita, jotka tarvitsisivat hoidollisempia palveluja. Terveystoiminta on tavattavissa arkipäivisin ja lääkäri keskimäärin kahtena päivänä kuukaudessa. Nuortenkeskus Nupin toiminnan laajentuminen on nopeuttanut palveluihin pääsyä.

Kouluterveyskyselytulosten (2021) perusteella valtaosa Vantaan lukiolaisista koki päässeensä hyvin kuraattorin vastaanotolle. Helsingissä ja Espoossa osuudet olivat hieman alhaisempia. Psykologin vastaanotolle pääsy oli vaikeampaa. Tilanne oli kuitenkin parempi kuin vertailukaupungeissa.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat parantuneet. Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan lukioiden sisällä, lähialueella ja valtakunnallisesti. Opiskelijoiden näkemyksiä kartoitetaan esimerkiksi toiminnan kehittämisessä. Jokaisessa lukiossa toimii opiskelijakunnan hallitus, jolla on mahdollisuus osallistua yhteisöllisen hyvinvointiryhmän kokouksiin. Ruotsinkielisen lukion pieni koko tarjoaa joustavat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Syksyllä 2022 on luotu osallisuuden menetelmäpankki. Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen soveltuvia menetelmiä ovat esimerkiksi aktiivinen kuuntelu, havainnointi ja jalkautuminen. TEAviisarin (2020) tulosten perusteella Vantaalla vaikutusmahdollisuudet ovat paremmat kuin vertailukaupungeissa Espoossa ja Helsingissä.

Väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaava työ

Vantaan kaupunginhallitus on hyväksynyt alkuvuonna 2022 Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelman. Ohjelman mukaan kiusaamista voidaan ehkäistä yhteisöllisen hyvinvoinnin vahvistamisella sekä osallisuuden ja yhteistoiminnan kehittämisellä. Ohjelma sisältää kiusaamiseen puuttumisen toimenpiteet, kuten kiusaamisesta ilmoittamisen ja sovittelutoiminnan. Ohjelmassa mainitaan erikseen myös pitkityneeseen ja haastavaan kiusaamiseen puuttuminen. Vantaan lukioiden hyvinvointikansioissa on sovittu ohjelman käytännön toteuttamisesta. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä kiusaamisen ehkäisyssä ja siihen puuttumisessa. Vuoden 2023 talousarviossa on varauduttu resurssilisäykseen vaativimpien kiusaamistapausten hoitamiseen.

Lukiolaisbarometrin (2022) tulosten mukaan kiusaamis- ja väkivaltakokemukset kohdistuvat erityisesti muunkielisiin ja -sukupuolisiin. Seksuaalisen häirinnän osalta kohteeksi joutuvat muita useammin muunsukupuoliset ja tytöt. Kouluterveyskyselytulosten (2021) perusteella kiusaaminen ei ole kovin yleistä lukioissa. Kiusaaminen on myös vähentynyt seurantajakson 2017–2021 aikana. Vuonna 2021 Vantaalla esiintyi kiusaamista vähemmän kuin Helsingissä, mutta enemmän kuin Espoossa ja Kauniiaisissa. Seksuaalisen häirinnän kokemukset olivat yleisempiä tyttöjen ja fyysisen uhan kokeminen poikien keskuudessa.

Lukiolaisten koulu-uupumus

Lukiolaisten koulu-uupumus on lisääntynyt selvästi, etenkin tytöillä. Opiskelijoiden jaksamiseen ovat vaikuttaneet opintojen vaatima suuri työmäärä, aikaiset aamut ja pitkät koulupäivät, itsenäisen työn suuri määrä, tehtävien paljous ja epäselvyys sekä vaikeudet eri oppiaineissa. Uupumus voi ilmetä jaksamattomuutena, erilaisina fyysisinä vaivoina, motivaation puutteena, levottomuutena, ahdistuneisuutena ja masennusoireina. Usein kyse on monen asian summasta. Lukuvuoden 2021–2022 aikana lukioiden opettajien käyttöön jaettiin mielenterveystaitoja käsittelevä videokoulutus. Koulutus sisältää ohjeistuksia ja keinoja, joilla voidaan tukea opiskelijoiden jaksamista niin kouluyhteisön kuin yksilönkin tasolla. Koulu-uupumusta havaittaessa järjestetään tukipalveluja eri toimijoiden yhteistyönä. Oppilaitoksissa on keskusteltu tavoitteiden selkeydestä ja työrauhaa tukevasta luokkahuonetyöskentelystä.

Kouluterveyskyselyssä (2021) poikien koulu-uupumus oli pysynyt suhteellisen tasaisena koko seurantajakson 2017–2021 ajan ja esiintyvyyden kokonaistaso oli huomattavasti tyttöjä alhaisempi. Vantaalla koulu-uupumusta koettiin enemmän kuin Espoossa, mutta vähemmän kuin Helsingissä. Kauniaisissa koulu-uupumusta koettiin vertailukaupungeista selvästi vähiten.

Kuva: Pekka Turtiainen

Runsaisiin poissaoloihin puuttuminen ja tuen tarjoaminen

Kouluterveyskyselyssä kartoitettiin vuosina 2017–2019 viikoittaisten ja kuukausittaisien luvattomien poissaolojen määriä. Näissä vertailuissa Vantaalla poissaoloja oli enemmän kuin Espoossa ja Kauniaisissa, mutta vähemmän kuin Helsingissä. Poissaolojen määrä on Vantaan lukioissa kasvanut ja niiden seuranta on kehittynyt. Poissaolojen seurannan taso oli TEAviisarilla (2020) mitattuna Vantaalla samaa luokkaa kuin Espoossa ja koko maan tasolla keskimäärin. Helsingissä poissaolojen seuranta oli jäänyt hieman heikommalle tasolle kuin vertailukaupungeissa.

Poissaolojen seurannassa ja niihin puuttumisessa noudatetaan Vantaalla yhdessä sovittua toimintamallia. Poissaolojen kasautuessa opiskelijan tueksi ja tilanteen selvittämiseksi kootaan tarvittaessa monialainen asiantuntijaryhmä.

Koronapandemian ja etäopetuksen aiheuttaman hyvinvointivajeen korjaaminen

Koronapandemia ja etäopetus ovat vaikuttaneet lukiolaisten henkiseen hyvinvointiin. Opintojen keskeyttämistä, opintoaikojen pidentämistä ja keskittymistä vain pakollisiin aineisiin on esiintynyt tavanomaista enemmän. Erityisen haastavaa etäopetusaika on ollut niille nuorille, joilla oli vaikeuksia jo ennen koronaa sekä niille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Opiskelijoille on tarjottu mahdollisuuksia opintojen kertaamiseen, tukiopestusta ja opetusta pienryhmissä. Opiskeluhoillon toimijat ovat jalkautuneet välitunneille, tehneet oppituntivierailuja, pitäneet opiskelijoihin yhteyttä etäopetusaikana ja kutsuneet tarvittaessa vastaanotoille. Kattavaa selvitystä oppimisvajeesta ei ole tehty.

Kouluterveyskyselytulosten (2021) perusteella vantaalaiset tytöt kokevat enemmän yksinäisyyttä ja ahdistuneisuutta kuin espoolaiset, mutta vähemmän kuin helsinkiläiset. Vantaalaisten poikien kokema yksinäisyys sijoittuu niin ikään Espoon ja Helsingin välille. Vantaalaiset pojat kokevat vähemmän ahdistusta kuin espoolaiset ja helsinkiläiset. Positiivista on, että suurin osa vantaalaisista nuorista oli tyytyväisiä elämänsä. Valtaosa Vantaan lukiolaisista koki saaneensa tukea mielialaan liittyviin asioihin oppilaitoksensa aikuisilta. Kouluterveyskyselytulosten (2021) perusteella Vantaalla tukea sai paremmin kuin Espoossa tai Helsingissä. Tyytyväisyys oli kuitenkin laskenut aikaisempiin vuosiin verrattuna. Erityisesti tyttöjen tyytyväisyys oli laskenut voimakkaasti. Ilmiö on havaittavissa myös kansallisella tasolla.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluille sekä nuorten päihdehoidolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Yhteisen arvioinnin tuloksista voidaan yhteenvetona todeta, että kaikissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa on tehty toimenpiteitä lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen vahvistamiseksi. Koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon on lisätty henkilöstöä ja henkilöstöä on koulutettu laajasti eri lyhytterapiamenetelmien käyttöön. Kehittämistyöstä huolimatta palveluja tuottavien organisaatioiden yhteistyö, roolit ja tehtävät ei-

vät ole selkeitä eivätkä hoito- ja palveluketjut sujuvia. Sama koskee nuorten päihdehoitoa. Henkilöstöpula on kaupunkien, HUSin ja hyvinvointialueiden yhteinen haaste. Erityisesti lääkäreiden ja psykologien rekrytointivaikeudet ovat keskeinen hoitoon pääsyä hidastava tekijä.

Johtopäätökset:

Opiskelijoiden hyvinvointia on edistetty asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Haastava henkilöstötilanne, erityisesti psykologien ja lääkäreiden saatavuus, sekä palvelutarpeen kasvu vaikeuttavat palveluihin pääsyä.

Lukioissa toimii opiskeluhuollon ja muun henkilökunnan muodostama opiskelijoiden tukiverkosto. Tarvittaessa muodostetaan nuoren tapauskohtaiset tarpeet huomioiva monialainen asiantuntijaryhmä.

Kuraattorien ja psykologien lakisääteiset asiakasmitoitukset toteutuvat vakanssien osalta. Psykologivakanssien täyttöaste on huomattavan alhainen, mikä heikentää vastaanotoille pääsyä. Lähes viidennes opiskelijoista ei ole saanut psykologin vastaanottoaikaa lakisääteisessä määräajassa. Usein odotusajaksi voidaan tarjota muita tukitoimia. Palvelujärjestelmä on pirstaleinen ja resurssivajetta on monella eri tasolla. Opiskeluhuollossa kannatellaan myös opiskelijoita, jotka tarvitsisivat hoidollisempia palveluja.

Opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat kyselytulosten perusteella parantuneet. Erityisesti ruotsinkielisen lukion pieni koko tarjoaa joustavat osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Kaupunginhallituksen hyväksymä Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen toimenpideohjelma konkretisoituu lukioiden hyvinvointikansioissa sovituisissa toimenpiteissä. Kiusaamisen vastaisessa työssä keskeistä on yhteisöllisen hyvinvoinnin vahvistaminen sekä osallisuuden ja yhteistoiminnan kehittäminen.

Poissaolojen määrä on kasvanut ja niiden seuranta on kehittynyt. Poissaolojen seurannassa ja niihin puuttumisessa noudatetaan yhdessä sovittua toimintamallia.

Koronapandemia ja etäopetus ovat vaikuttaneet lukiolaisten henkiseen hyvinvointiin. Koulu-uupumus, ahdistuneisuus ja yksinäisyys ovat lisääntyneet selvästi, etenkin tyttöillä. Erityisen haastavaa etäopetusaika on ollut niille nuorille, joilla oli vaikeuksia jo ennen koronaa sekä niille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Opiskelijoille on tarjottu tukiovetusta ja opetusta pienryhmissä. Opiskeluhuollon toimijat ovat jalkautuneet välitunneille.

Suositukses:

Tarkastuslautakunta muistuttaa hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä sovitusta palvelujen kehittämisen tavoitteista, jotta palveluihin pääsy nopeutuisi ja tarvetta vastaavia palveluja pystyttäisiin tarjoamaan oikea-aikaisesti. On tärkeää, että opiskeluhuollon riittävät voimavarat turvataan hyvinvointialueella.

Kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspinnat korostuvat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhteistyö jatkuu ja kehittyy kuntaan jäävien ja hyvinvointialueelle siirtyneiden palvelujen välillä.

5 KAUPUNKIYMPÄRISTÖ

5.1 Kadut ja puistot -palvelualue

Kadut ja puistot, organisaatio ja palvelut

Katujen ja puistojen palvelualue kuuluu kaupungin organisaatiossa kaupunkiympäristön toimialaan ja kaupunkitilalautakunnan alaiseen toimintaan. Palvelualueeseen kuuluu kuusi palveluyksikköä: suunnittelu, rakentaminen, kunnossapito, luvat ja valvonta, varikko ja ratikka. Kadut ja puistot vastaa julkisen kaupunkitilan suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta, niitä koskevista lupa-asioista sekä pysäköinninvalvonnasta. Lisäksi palvelualueeseen kuuluu kaupungin keskitetty ajoneuvonhallinta (varikko) ja Vantaan ratikan suunnittelu. Tässä tekstissä katu- ja viheralueista käytetään myös nimitystä kaupunki-infra.

Toiminnan tavoitteita ja toimenpiteitä tavoitteiden toteuttamiseksi 2022

Kadut ja puistot -palvelualue on kiinteästi mukana kaupungin sitovan strategisen tavoitteen numero 32 (ratikkakaupungin suunnittelu etenee) toteuttamisessa.

Suunnittelu eteni vuonna 2022 seuraavasti:

- Ratikan kaavarunkoehdotus valmistui tavoitellusti päätöksentekoa varten.
- Ratikan katualueen kaavaehdotuksia käsiteltiin kaupunkiympäristölautakunnassa 10/21 kpl eli 48 prosenttia (tavoite oli yli puolet).
- Katu- ja puistosuunnitelmista nähtäville valmistui 39 prosenttia (tavoite oli 90 prosenttia).

Suunnittelu ei edennyt aivan tavoitellusti, mutta tavoitteen toteuttaminen kuitenkin edistyi.

Kadut ja puistot on rakentanut oman tulokorttinsa kaupunkiympäristön toimialan tulokortin pohjalta. Palvelualue asetti muun muassa seuraavanlaisia tavoitteita:

- Kaupunki saa maankäyttöön liittyviä sopimuskorvauksia 15,9 miljoonaa euroa.
- Kaupunki-infran korjausvelkaa lähdetään selvittämään ja hillitsemään.
- Henkilöstön hyvinvointia edistetään.
- MATTI-järjestelmää (maankäytön toimintamalli- ja tietojärjestelmä) käytetään ja sen käyttöä edistetään edelleen.

Tavoitteita on saatu toteutettua vaihtelevasti. Tavoitteiden toteuttamiseen liittyviä toimenpiteitä tulee esille tarkemmin seuraavissa taloutta, henkilöstöä ja toimintaa käsittelevissä osioissa.

Talous

Kaupunginvaltuustoon nähden sitova talouden tavoite on koko kaupunkitilalautakunnan alaisen toiminnan bruttoyksiköiden tulot ja menot yhteensä. Katujen ja puistojen palvelualueeseen kuuluva varikko on nettobudjetoitu yksikkö, jonka sitova talouden tavoite on toimintakate. Oheisissa taulukoissa on tiivistettynä kadut ja puistot bruttoyksiköiden ja varikon käyttötalouden talousluvut vuosilta 2020 ja 2021 (tilinpäätös) ja 2022 (talousarvio ja toteuma).

Taulukko: Kadut ja puistot bruttoyksiköt, talouslukuja 2020–2022 (luvut 1000 euroa)

	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Toteuma 2022
Toimintatulot	36 275	25 896	20 134	25 603
Toimintamenot	-38 487	-40 211	-42 819	-46 263
Toimintakate	-2 213	-14 315	-22 685	- 20 660

Taulukko: Varikko, talouslukuja 2020–2022 (luvut 1000 euroa)

	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Toteuma 2022
Toimintatulot	6 878	7 114	6 242	7 313
Toimintamenot	-5 113	-6 003	-5 355	-6 212
Toimintakate	1 765	1 111	887	1 101

Bruttoyksiköiden menot ylittyivät talousarviossa arvioidusta. Menojen ylityksen suurin taustatekijä on runsasluminen talvi, joka nosti huomattavasti toimintamenoja (puhtaanapitomenot ja erityisesti lumenajot) ja aiheutti palveluviivettä. Varikko saavutti sitovana eränä olleen toimintakatteen. Tulopuolella heikentynyt ja epävarma taloustilanne on vaikuttanut muun muassa tonttien kysyntään ja maankäytön sopimuskorvaukset jäävät hiukan talousarviossa ennakoitusta tasosta.

Palvelualueen investoinnit 2022

Palvelualueen investointibudjetti vuodelle 2022 oli 40 miljoonaa euroa, jakautuen seuraavasti:

- Tulot 2,0 miljoonaa euroa

Menot kohteittain:

- Liikennealueet 21,7 miljoonaa euroa
- Urheilualueet 2,9 miljoonaa euroa
- Virkistysalueet 1,3 miljoonaa euroa
- Ympäristörakentaminen 4,0 miljoonaa euroa
- Yhteishankkeet 2,3 miljoonaa euroa
- Ratikka 7,0 miljoonaa euroa

Nettomenot 37,1 miljoonaa euroa

Investointibudjetin nettomenot ylittyivät noin 1 miljoonalla eurolla.

Toiminta laajemmasta näkökulmasta

Oheiseen taulukkoon on koottu palvelualueen toiminnan tunnuslukuja vuosilta 2020–2022.

Taulukko: Kadut ja puistot toiminnan tunnuslukuja 2020–2022

Kadut ja puistot	2020	2021	2022
Liikenneväylien ylläpito euroa/m ²	1,89	1,90	1,91
Rakennetun katuvihreän ylläpito	0,28	0,30	0,30
Rakennetun puiston (A-luokka) kunnossapito euroa/m ²	0,54	0,55	0,57
Maanläjitysalueille tuodut kuormat	54 700	58 877	56 861
Varikko			
Polttoaineen vuosikulutus litraa/ajoneuvo	1 280	1 441	1 388

Liikenneväylien ylläpidon kustannukset ovat hieman nousseet vuosina 2021–2022, yhtenä syynä tähän on ollut runsaslumiset talvet. Muutoin tunnusluvuissa on melko pieniä poikkeamia eri vertailuvuosina.

Kuva: Sakari Manninen

Toiminnan volyymeja voi kuvata esimerkiksi kunnossapidettävien alueiden määrällä. Kunnossapidettäviä katuja ja kevyen liikenteen väyliä on noin 1 600 kilometriä, kunnossapidettäviä puistoja 860 hehtaaria ja kunnossapidettäviä metsiä 3 000 hehtaaria. Lisäksi lunta vastaanotetaan keskimäärin noin 15 000 kuormaa joka talvi. Määrä vaihtelee sään mukaan. Esimerkiksi talvella 2019–2020 vastaanotettiin 66 lumikuormaa ja 2021–2022 talvena taas 54 672 kuormaa.

Henkilöstö

Vakinaisen henkilöstön määrä on viime vuosina ollut suunnilleen sama, hieman alle 270. Määräaikaisen henkilöstön määrä vaihtelee vuoden mittaan paljon. Esimerkiksi kesäaikana kesätyöntekijät nostavat määräaikaisten määrää huomattavasti.

Henkilöstön vaihtuvuus on ollut kasvussa vuosina 2021 ja 2022. Yksi syy tähän on palkkaus, joka naapurikaupungeissa on paremmalla tasolla. Työvoiman saatavuudessa on ollut haasteita, jo vähän aikaa, erityisesti erityisosajista (esimerkiksi rakennuttajavalvojat) on ollut pulaa. Nyt heikentynyt työvoiman saatavuus koskee laajemmin koko infra-alaa. Esimerkiksi putkiasentajista ja kunnossapitotyöntekijöistä on pulaa ja tilanne tuntuu vaikeutuvan. Haastetta lisää myös kadut ja puistot palvelualueen henkilöstön korkea ikärakenne, joka tulevaisuudessa lisää henkilöstön poistumaa eläkkeelle siirtymisten myötä.

Henkilöstön työhyvinvointia mittaavan Kunta10-tutkimuksen vuoden 2020 tuloksissa oli palvelualueen eri yksiköissä huomattavia eroja ja myös erilaisia työyhteisöön liittyviä haasteita. Palvelualueella nostettiin tuolloin yhteisiksi kehittämiskohteiksi motiivointi ja ajanhallinta. Motivoinnin keinoihin kuuluvat keskustelut, seuranta, viestintä ja palkitseminen. Ajanhallinnassa korostetaan etätyösääntöjen hyvää noudattamista. Lisäksi eri yksiköissä valittiin kyselyn pohjalta omia kehittämiskohteita, joilla pyritään vastaamaan kyselyssä nousseisiin haasteisiin. Vuoden 2022 tutkimuksessa palvelualueen kokonaistulos oli parantunut.

Palvelualueen sairauspoissaoloprosentti on ollut vuosina 2020–2021 hieman alle neljä prosenttia, eli koko kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia (hieman yli neljä prosenttia) alemmalla tasolla. Vuonna 2022 sairauspoissaoloprosentti nousi yli neljän prosentin.

Asiakaspalaute, segregaaion ehkäiseminen

Kadut ja puistot -palvelualueen toiminta näkyy ja vaikuttaa monin tavoin kuntalaisten arkeen. Näin myös palautetta toiminnasta tulee paljon. Palaute on usein negatiivista eli jokin asia vaatii korjausta. Palautteisiin pyritään vastaamaan ajallaan ja asia pyritään mahdollisimman nopeasti korjaamaan. Kuitenkin esimerkiksi kovan lumipyryn aikana ei ehditä vastaamaan auraamista koskevaan palautteeseen. Usein tilanne on jo hoidettu (aura käynyt tai tulossa) ennen kuin palautteita ehditään käsittelemään.

Segregaaion ehkäisemisessä palvelualue on ollut mukana tehostamalla puistojen ja katujen kesäajan kunnossapitoa myönteisen erityiskohtelun alueilla. Lisäksi kyseisillä alueilla on toteutettu osallistuvaa budjetointia¹⁶.

MATTI-tietojärjestelmä

MATTI-järjestelmä (maankäytön toimintamalli- ja tietojärjestelmä) otettiin palvelualueella käyttöön vuonna 2020. Järjestelmän käytöstä on saatu monenlaisia hyötyjä. Eri-laiset suunnitelmat ovat nyt koottuna yhdessä paikassa, MATTI-integraatiot sujuvoittavat tiedonhallintaa ja dokumentit ohjautuvat tiedonohjaussuunnitelman mukaisesti oikeaan sijaintiin. Lisäksi järjestelmästä saadaan hyödyllisiä karttapohjaisia näkymiä suunnittelu-, rakentamis- ja investointikohteista ja julkisen kaupunkitilan luvat on saatu karttapalveluun kuntalaisten nähtäville.

Järjestelmän kehittäminen jatkuu edelleen ja käytön myötä syntyy jatkuvasti kehitysideoita, joita resurssien puitteissa edistetään. MATTI-järjestelmän kehitystyön ohella pyritään palvelualueella nyt myös saamaan kaikki käyttäjät samalle viivalle eli vakiinnuttamaan järjestelmän käyttö tutuksi ja luontevaksi osaksi työtehtäviä. Näin saadaan järjestelmä palvelemaan entistä paremmin perustyötä.

¹⁶ Osallistuva budjetointi on asukasvuorovaikutuksen menetelmä, jossa asukkaille tarjotaan väylä päättää kaupungin rahojen käytöstä tietyn summan (50 000 euroa) osalta.

Korjausvelka ja investoinnit

Korjausvelka asiana ei ole suoraan kuulunut millekään kadut ja puistot -palvelualueen yksikölle, mutta nyt on perusteilla rakentamisen yksikön alaisuuteen omaisuudenhallintayksikkö. Yksikkö ottaa vastuun omaisuuden elinkaaren hallinnasta ja näin myös korjausvelkaan liittyvistä asioista.

Katuomaisuuden korjausvelaksi arvioidaan noin 150 miljoonaa euroa. Lisäksi pientaloalueilla on noin 200 kilometriä rakentamattomia vanhoja pientaloalueiden katuja, jotka ovat kaavoituksen myötä tulleet tienhoitokunnilta kaupungille ja niitä ei ole koskaan rakennettu (esimerkiksi yksityisteitä ja mökkiteitä). Näiden pientaloalueiden katujen ”rakentamisvelka” on noin 300 miljoonaa euroa (summa on osittain päällekkäinen katujen korjausvelan kanssa). Mikäli korjaustoimenpiteitä ei tehdä arvioidaan katuomaisuuden korjausvelan kasvavan vuoteen 2029 mennessä noin 360 miljoonaan euroon. Lisäksi puistojen korjausvelaksi arvioidaan noin 50 miljoonaa euroa.

Jonkin verran perusteellista katujen peruskorjausta voidaan viivästyttää uudelleenpäällystyksillä, mutta velan pysäyttäminen ja vähentäminen vaatii lisäpanostuksia. Nyt käytössä oleva julkisen käyttöomaisuuden investointikehys (noin 40 miljoonaa euroa, josta nyt 7 miljoonaa euroa on osoitettu Vantaan ratikalle) ei riitä korjausvelan vähentämiseen vaan se kuluu pääasiassa asuntotuotantotavoitteen mukaiseen uudisrakentamiseen ja sopimuskohteisiin. Korjausvelan pitäminen nykytasossa arvelaan vaativan noin 13 miljoonan euron lisäinvestointibudjetin seuraavan 10 vuoden ajalle. Korjausvelan puolittuminen vaatisi arvion mukaan 21 miljoonan euron lisäbudjetin 10 vuoden ajan.

Johtopäätökset:

Kadut ja puistot -palvelualueen toiminta liittyy moninaisesti erilaiseen kaupunkiympäristön infrastruktuurin rakentamiseen ja ylläpitoon. Palvelualueen toiminta on varsin näkyvästi esillä kuntalaisten arjessa, joten toimintaan kiinnittyy myös suurta huomiota. Palvelualue huolehtii myös merkittävän omaisuuserän kunnossapidosta.

Palvelualueen käyttötalouteen vaikuttaa suuresti sääolosuhteet. Vuoden 2022 talven poikkeukselliset säät, erityisesti runsaslumisuus, aiheuttivat huomattavasti tavallista suuremman kunnossapitotarpeen ja palveluviiveen eri alueilla ja näin kadut ja puistot

-palvelualueen käyttötalousmenot ylittyivät. Lisäksi epävarma taloustilanne on tuonut epävarmuutta myös palvelualueen käyttötuloihin. Tonttien kysyntä on ollut arvioitua pienempää ja maankäyttöön liittyvät sopimuskorvaukset jäänevät talousarviossa arvioitua tasoa vähäisemmiksi.

Henkilöstön saatavuus on muuttunut koko ajan haastavammaksi. Tiettyjen erityisosaajien saatavuudessa on aina ollut vaikeuksia, mutta nyt työvoimapula koskettaa jo jokaista ammattiryhmää. Henkilöstötyytyväisyydessä palvelualueella on ollut yksiköittäin suuria vaihteluja. Vuoden 2022 Kunta10-kyselyssä palvelualueen kokonaistulos oli parantunut edelliseen kyselyyn verrattuna.

Tiedolla johtamiseen on palvelualueella uusi työkalu: MATTI-järjestelmä (maankäytön toimintamalli- ja tietojärjestelmä), joka otettiin palvelualueella käyttöön vuonna 2020. Järjestelmässä pystytään automatisoimaan palvelualueen eri yksiköiden työprosesseja, kokoamaan erilaiset dokumentit yhteen paikkaan ja tuottamaan erilaista kaupunkiympäristöön liittyvää tietoaineistoa myös kuntalaisten hyödynnettäväksi. Tällä hetkellä on järjestelmän edelleen jatkuvan kehitystyön ohella tärkeää saada järjestelmän käyttö juurtumaan luontevaksi osaksi toimintaa.

Kadut ja puistot -palvelualue tehostaa jatkossa kaupunki-infran omaisuudenhallintaa ja korjausvelan seurantaan. Vantaan katuomaisuuden korjausvelaksi arvioidaan noin 150 miljoonaa euroa ja lisäksi pientaloalueilla on noin 200 kilometriä rakentamattomia vanhoja pientaloalueiden katuja. Arvion mukaan katuomaisuuden korjausvelka kasvaa vuoteen 2029 mennessä noin 360 miljoonaan euroon, jos mitään toimenpiteitä korjausvelan hillitsemiseksi ei tehdä. Nykyiset julkisen käyttöomaisuuden investointimäärärahat kuluvat pitkälti uudisrakentamiseen ja maankäytösopimusvelvoitteiden täyttämiseen. Korjausvelan pysäyttäminen vaatisi lisäinvestointeja.

Suosituks:

Kaupunki-infra muodostaa huomattavan omaisuuserän, jonka kunnosta ja arvon säilymisestä pitää huolehtia hyvin. Tarkastuslautakunta on huolissaan kaupungin infraomaisuuden koko ajan kasvavasta korjausvelasta ja pitää hyvänä palvelualueen toimia, joilla mainitut asiat saadaan entistä paremmin seurantaan. Lautakunta suosittelee palvelualueetta kokoamaan pidemmän ajan suunnitelman siitä, millä keinoilla ja

panostuksilla kaupunki-infran korjausvelkaa pystyttäisiin hillitsemään. Kaupunki-infran korjausvelan hillitsemistoimenpiteet tulevat edellyttämään koko kaupungin tasolla tehtäviä ratkaisuja.

5.2 Kiinteistöt ja tilat -palvelualue

Palvelualueen kolme palveluyksikköä ovat mittaus- ja geopalvelut, toimitilajohtaminen sekä kiinteistönhallinta ja asuminen. Osa kiinteistönhallinta ja asuminen -yksiköstä on nettobudjetoinnin piirissä. Palvelualue vastaa kaupungin maa- ja asuntopoliittisten linjausten kehittämisestä ja toteuttamisesta. Se edistää osaltaan työpaikka-alueiden kehittymistä sekä markkinoi ja luovuttaa tontteja asunto-, palvelu- ja työpaikkarakentamiseen. Ydintehtäviä ovat myös investointisuunnitteluun ja toteutukseen liittyvä hankekehitys, toimitilahankkeiden valmistelu, suunnittelu, rakennuttaminen ja rakentamisen valvonta. Nettoyksikkö vastaa kaupungin palvelutilojen kiinteistösalkun hallinnasta, kiinteistönhallinnosta sekä kiinteään omaisuuteen ja toimitilojen vuokrauksesta.

Toiminnan tavoitteet

Palvelualueen päätavoitteet liittyivät ensisijaisesti maa- ja asuntopoliittisten sekä kiinteistöjohtamisen linjausten toteuttamiseen. Hiilineutraalisuutta tavoitellaan päivitetyn resurssiviisauden tiekartan määrittelemien toimenpitein kaikissa palvelualueen ydintoiminnoissa edistämällä muun muassa puurakentamisen ja kasvikkolinjausten mukaisia toimenpiteitä. Palvelualueelle asetettujen tavoitteiden toteutumistaso on epävarmasta maailmantilanteesta huolimatta suhteellisen myönteinen. Suurin osa asetetuista tavoitteista toteutui täysin tai osittain.

Talouden tavoitteet

Kaupunginvaltuustoon nähden sitova talouden tavoite on bruttoyksiköillä lautakuntatasoinen. Vuonna 2022 tulot olivat 39,8 miljoonaa euroa (3,1 miljoonaa euroa yli muutetun talousarvion) ja menot 27,3 miljoonaa euroa (0,1 miljoonaa euroa alle muutetun talousarvion). Tulojen toteumaan vaikuttivat maanmyyntivoittojen jääminen tavoitteesta. Menoihin vaikuttivat toimitilojen kiinteistönhoidon ja ylläpidon sekä kunnossapidon kustannukset.

Nettoyksikön sitova talouden tavoite on toimintakate. Vuonna 2022 tulot olivat 197,8 miljoonaa euroa (1,0 miljoonaa euroa alle muutetun talousarvion) ja menot 106,9 miljoonaa euroa (3,4 miljoonaa euroa alle muutetun talousarvion). Tulojen toteumaan vaikuttivat kiinteistö- ja asuntomyyntien siirtyminen vuodelle 2023. Toimintakate toteutui muutettua talousarviota paremmin.

Henkilöstö

Palvelualueen vakanssimäärä on noin 190. Henkilöstövaje on kymmenen prosentin luokkaa. Haasteena on koulutuspaikkojen vähäisyys ja ettei koulutettuja hakijoita ole tarpeeksi avoimiin tehtäviin. Henkilöstöpula ei ole ainoastaan Vantaan haaste. Palvelualueen pitovoima koetaan hyväksi. Käytössä oleva Maankäytön toimintamalli ja tietojärjestelmä (MATTI) on osoittautunut positiiviseksi pitovoimatekijäksi. Palkkatason suhteen Vantaa on osin samalla tasolla naapurikaupunkeihin verrattuna, mutta paikoin esiintyy suuriakin eroja. Joissakin esihenkilötason tehtävissä palkkaero voi olla 500–600 euroa kuukaudessa.

Työvoiman hankkimiseksi on yksittäistapauksissa hyödynnetty työssäoppimista tarkoituksena vakinaistaminen heti ammattiin valmistumisen jälkeen. Sopimukseen sisällytetään usein tietynpituisen työssäoloelvoite. Jos työssäoloehto jää puuttumaan, on olemassa riski, että henkilö siirtyy heti valmistumisensa jälkeen toisen työnantajan palvelukseen.

Vuosina 2020–2021 sairauspoissaoloprosentti jäi alle kahteen johtuen koronapandemiasta ja sen aikana tehdystä runsaasta etätyöstä. Vuonna 2022 prosentti on lähtenyt nousuun, kun on palattu osin lähityöhön. Sairauspoissaolojen taso on hyvin maltillinen.

Asiakaspalaute

Asiakaspalautetta kerätään säännöllisissä seurantaryhmien kokouksissa sekä erikseen rakennuttajille suunnatuissa infoissa. Vantaalla toimiville asuntorakennuttajille järjestetään vuosittain noin 20 rakennuttajapalaveria, jotka toimivat myös palautteenannon ja ajatustenvaihdon foorumeina. Palaute on ollut pääasiassa hyvää. Kuntalaispalautetta kerätään kerran valtuustokaudessa asukasbarometrillä.

Yritystonttien saatavuutta on toisinaan kritisoitu. Vantaan yritystonttivaranto on hyvin pieni. Tontinluovutuksessa on samalla tarkasteltava kaupungin työpaikka- ja verotulo tavoitteita sekä suunniteltua rakentamisen tehokkuuslukua. Toisinaan sopivaa yritystä joudutaan odottamaan pitkään, jotta yritystonttien käyttö toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Kiinteistöjen tila- ja energiatehokkuus

Kaupungin talousarviossa on useiden vuosien ajan asetettu yleiset tuottavuusmittarit tila- ja energiatehokkuudelle. Alla olevissa taulukoissa on kuvattu tila- ja energiatehokkuusmittareiden kehitys vuosilta 2015–2022. Vantaan vuoden 2023 talousarviossa ei ole enää asetettu vastaavia mittareita.

Taulukko: Tilatehokkuuden kehitys vuosina 2015–2022

Mittari	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tilatehokkuus	3,8	3,9	3,7	3,9	3,7	3,69	3,67	3,72

Tilatehokkuus-mittarissa toimitilaneliöt on suhteutettu asukasmäärään. Talousarvion mukaan mittarin suhdeluvun avulla voidaan vertailla kaupunkien palvelutuotannon käytössä olevan toimitilan määrää suhteessa palvelujen kysyntään. Pidemmän aikavälin seurannassa asukasmäärään suhteutetut toimitilaneliöt ovat Vantaalla vähentyneet 2,1 prosenttia.

Taulukko: Energiatehokkuuden kehitys vuosina 2015–2022

Mittari	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Energiatehokkuus (kWh/rm ³)	59	62	63	63	69	60	69	69

Energiatehokkuus-mittarissa energiankulutus suhteutetaan rakennustilavuuteen. Mittari kuvaa kaupungin omistaman rakennuskannan vuotuista energian ominaiskulutusta. Pidemmän aikavälin seurannassa tilavuuskohtainen energiankulutus on kasvanut. Vuoden 2022 osalta on esitetty tilinpäätöksen arviotieto.

Kiinteistöjen hoito ja ylläpito

Kaupunkikonsernin omistamien rakennusten jälleenhankinta-arvo¹⁷ on kiinteistöhallintajärjestelmässä noin 1,53 miljardia euroa ja tekninen arvo¹⁸ noin 1,28 miljardia euroa. Kaupungin omistamat tilat ovat enimmäkseen kasvatuksen ja oppimisen (koulut ja päiväkodit) sekä kaupunkikulttuurin palvelukäytössä. Toisen asteen opetustilat sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilat ovat pääsääntöisesti konserniyhtiöiden omistuksessa.

Palvelualue hyödyntää kiinteistöomaisuuden hallinnassa Trellumin¹⁹ tuottamaa korjausvelkaindeksiselvitystä, jota on tuotettu vuodesta 2007 alkaen. Selvitys mahdollistaa rakennusten arvojen ja korjausvelan sekä peruskorjaus- ja perusparannustarpeen kehittymisen luotettavan seurannan ja vertailun. Selvitys tuottaa kolme erillistä omaisuuden hallintaan liittyvää tunnuslukua (korjausvelka²⁰, peruskorjaustarve²¹ ja perusparannustarve²²).

Korjausvelkaan ja perusparannustarpeeseen vaikuttavat rakennusten kulumisen, kaikki rakennuksiin kohdistuvat investoinnit sekä suuremmat kunnossapitotyöt, rakennusten myynnit ja purut sekä rakentamisen kustannustason muutos. Korjausvel-

¹⁷ Jälleenhankinta-arvo kuvaa sitä rahamäärää, joka tarvitaan uuden vastaavan rakennuksen rakentamiseen samalle tontille.

¹⁸ Tekninen arvo kuvaa sitä arvoa, joka saadaan, kun rakennuksen jälleenhankinta-arvosta vähennetään rakennuksen iän, käytön, kulumisen, käyttökelpoisuuden alenemisen ja vanhanaikaisuuden takia tapahtunut arvonaleneminen.

¹⁹ Trellumin Korjausvelkaindeksiselvityksiä on tuotettu vuosittain vuodesta 2007 alkaen. Vuonna 2021 mukana oli 12 kaupunkia. Vantaan osalta tiedot ovat saatavissa vuodesta 2005 alkaen. Korjausvelkaindeksi tarkastelee kaupunkien omistamien rakennusten nykykunnan ja tavoitekunnan välistä erotusta. Korjausvelkaindeksi vuosittain seurattavine tunnuslukuineen tuottaa tietoa omaisuuteen kohdistuneiden toimenpiteiden vaikuttavuudesta.

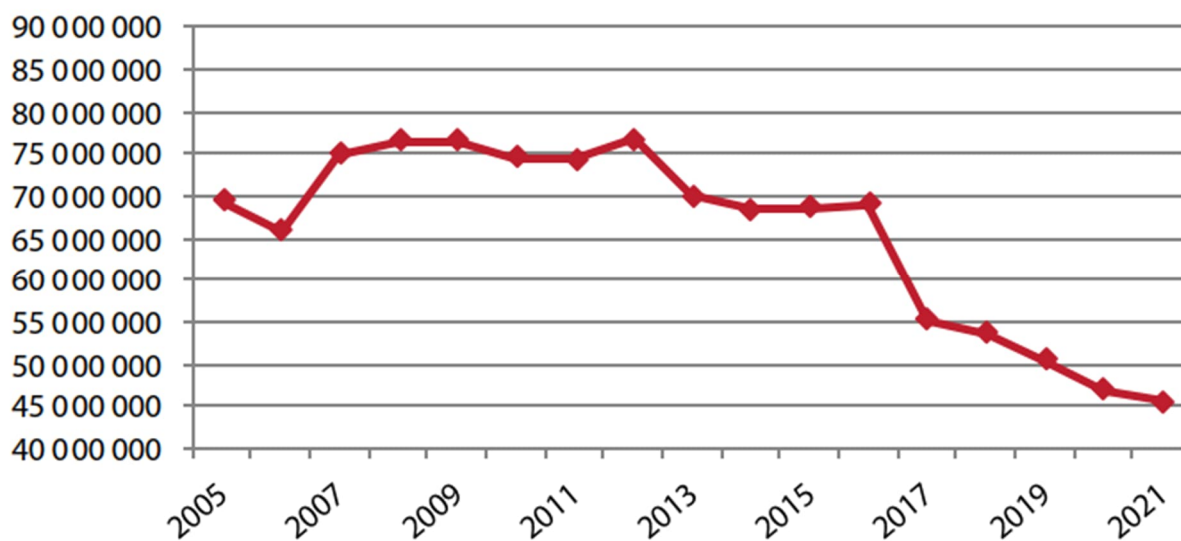
²⁰ Korjausvelka kuvaa kuinka paljon rakennusten ylläpidosta on laskennallisesti tingitty rahaa, jotta ne olisivat fyysisesti nykypäivän käyttöä vastaavassa kunnossa. Korjausvelka saadaan nykyisen ja tavoitekuntoluokan välisenä erotuksena. Korjausvelka lasketaan kaikista alle 75 prosentin kuntoluokan rakennuksista ja tavoitekuntona käytetään 75 prosentin kuntoluokkaa.

²¹ Peruskorjaustarve kuvaa kuinka paljon kiinteistösalkun huonokuntoisiin rakennuksiin tulisi investoida rahaa, jotta ne olisivat alkuperäiseen tasoon nähden erinomaisessa kunnossa. Peruskorjaustarve saadaan nykyisen ja tavoitekuntoluokan välisenä erotuksena. Peruskorjaustarve lasketaan kaikista alle 60 prosentin kuntoluokan rakennuksista ja tavoitekuntona käytetään 90 prosentin kuntoluokkaa. Peruskorjauksessa korjataan rakennuksen kuluneet osat alkuperäiseen laatuun.

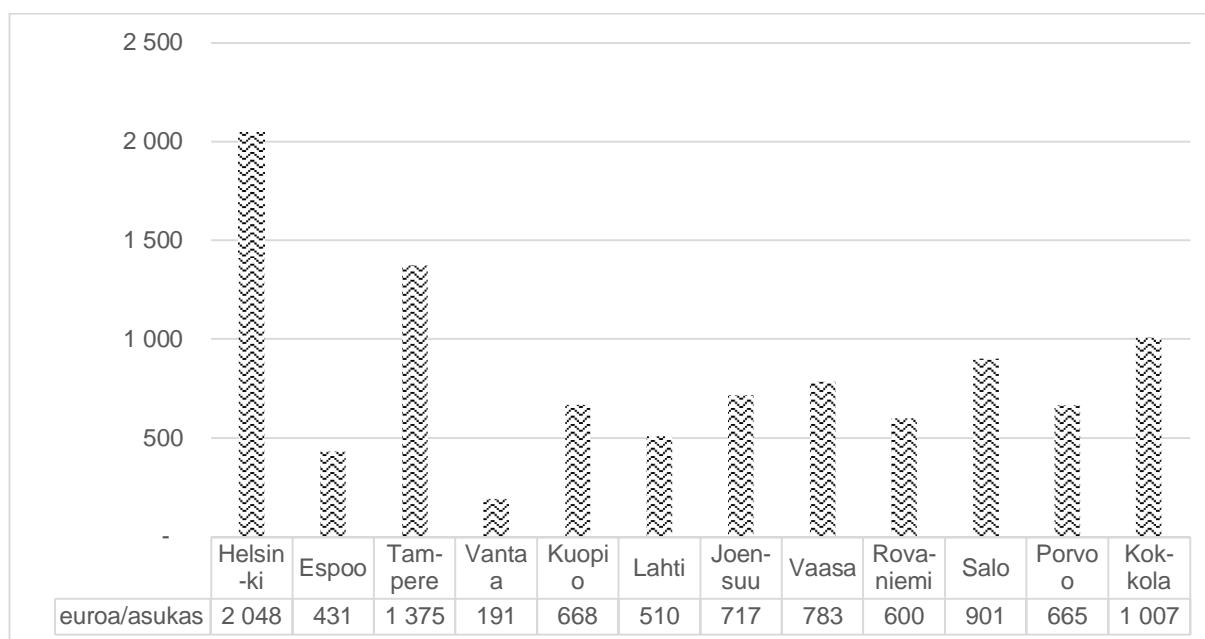
²² Perusparannustarve kuvaa kuinka paljon kiinteistösalkun huonokuntoisiin rakennuksiin tulisi investoida rahaa, jotta ne olisivat nykypäivän uusien käyttötarkoitukseltaan vastaavien rakennusten tasoissa kunnossa. Perusparannustarve saadaan nykyisen ja tavoitekuntoluokan välisenä erotuksena. Perusparannustarve lasketaan kaikista alle 60 prosentin kuntoluokan rakennuksista ja tavoitekuntona käytetään 120 prosentin kuntoluokkaa, jolloin investoinnin ajatellaan jakautuvan 2/3 peruskorjaukseen (peruskorjaustarve = olemassa olevien rakennusosien korjaus) ja 1/3 toiminnallisiin muutoksiin (uusien rakennusosien vieminen korjattavaan rakennukseen).

kaindeksiselvityksen mukaan Vantaan korjausvelka ja perusparannustarve ovat olleet vuosia laskusuunnassa. Korjausvelan määrä vuonna 2021 oli noin 46 miljoonaa euroa, mikä on seurantajakson alhaisin ja vertailukaupunkeihin nähden pienin asukasmäärään suhteutettuna. Korjausvelkaa on pidetty kurissa kulumista vastaavin korjausinvestoinnein sekä huonokuntoisia rakennuksia myymällä tai purkamalla.

Kuvio: Vantaan korjausvelan muutos vuosina 2005–2021 (euroa)

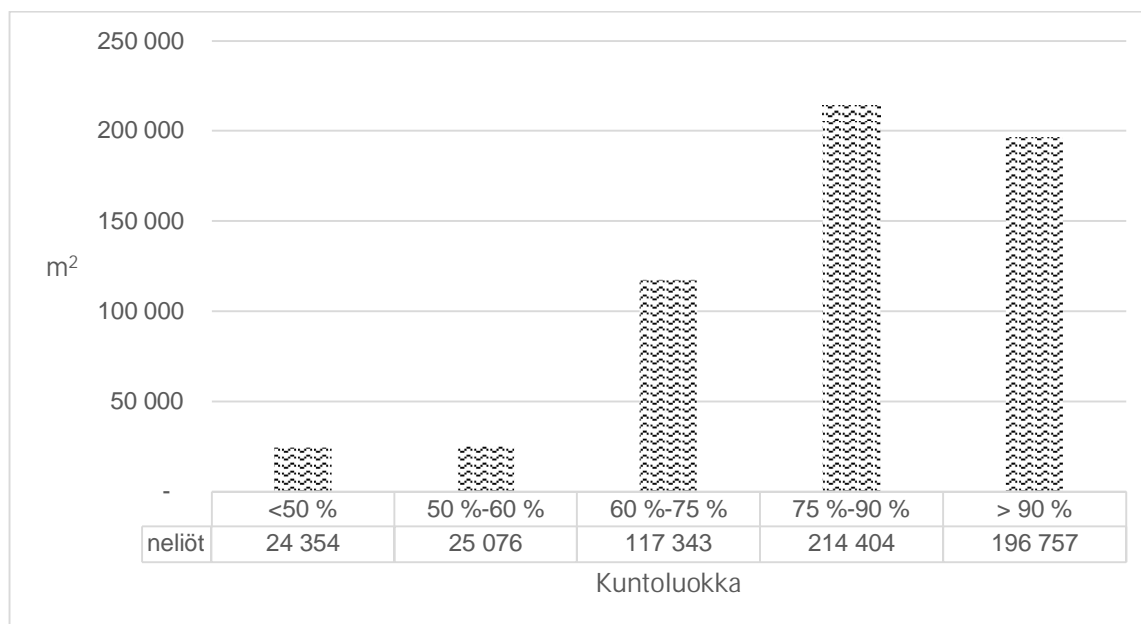

Kuvio: Korjausvelka kaupungeittain vuonna 2021 (euroa/asukas)

Kiinteistöomaisuuden kuntoa kuvataan kuntoluokka nimisellä tunnusluvulla. Kuntoluokkia on viisi: alle 50 prosenttia (heikko), 50 %–60 % (välttävä), 60 %–75 % (tydyttävä), 75 %–90 % (hyvä) ja yli 90 prosenttia (erinomainen). Kuntoprofiililla ilmaistaan, miten omaisuus on jakautunut eri kuntoluokkiin. Alla olevassa kuviossa on kuvattu Vantaan kiinteistöomaisuuden kuntoprofiili vuonna 2021.

Kuvio: Vantaan kiinteistöomaisuuden kuntoprofiili vuonna 2021 (m²)

Korjausten onnistumista seurataan ennen ja jälkeen toteutettavilla oirekyselyillä. Vuonna 2021 oirekyselyt tehtiin kahdeksaan Vantaan oppilaitokseen, joissa oli tehty korjauksia kesän 2021 aikana. Kyselytulosten perusteella korjaustoimilla oli ollut myönteinen vaikutus oireiluun. Kaupungilla on myös paljon ennakoivaa sisäilmatoimintaa, kuten rakennusten kuntotarkastuksia, käyttäjäpalautteen keräämistä, ilmanvaihdon tarpeenmukaista säätämistä ja siivouksen laadun tarkastelua. Erityisesti sisäilmakorjausten jälkeen rakennuksiin voidaan asentaa myös jatkuvatoiminen seurantajärjestelmä, jonka avulla kerätään mittaustietoa olosuhteista ja palautetta tilankäyttäjiltä.

Arviointihetkellä sisäilmaan liittyvän olosuhdehaittapalautteen tai koetun oireilun vuoksi tutkimuksia oli käynnissä kolmessa koulussa, kahdessa päiväkodissa ja kahdessa muussa rakennuksessa. Tutkittuja ja korjausta odottavia rakennuksia oli kymmeniä. Korjauksia tehdään suunnitelmallisesti korjausohjelmien, määrärahojen ja väistötilojen puitteissa.

Johtopäätökset:

Palvelualue kärsii noin kymmenen prosentin henkilöstövajeesta. Haasteita asettavat koulutuspaikkojen vähäisyys ja ammattitaitoisen työvoiman vähäinen hakeutuminen avoimiin tehtäviin. Joissakin tehtävissä palkkataso on jäänyt naapurikaupungeista. Käytössä oleva MATTI-järjestelmä on osoittautunut positiiviseksi pitovoimatekijäksi.

Asiakaspalautetta kerätään yrityksiltä esimerkiksi rakennuttajapalaverieissa. Palaute on ollut pääasiassa hyvää. Yritystonttien saatavuutta on toisinaan kritisoitu. Vantaan yritystonttivaranto on hyvin pieni. Toisinaan sopivaa yritystä joudutaan odottamaan pitkään, jotta yritystonttien käyttö toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Kaupungin talousarviossa on vuosien ajan asetettu tavoitteita kiinteistöjen tila- ja energiatehokkuudelle. Pidemmän aikavälin seurannassa tilatehokkuus on parantunut 2,1 prosenttia. Tilavuuskohtainen energiankulutus on kasvanut.

Korjausvelkaindeksiselvityksen mukaan Vantaan korjausvelka ja perusparannustarve ovat olleet vuosia laskusuunnassa. Korjausvelan määrä vuonna 2021 oli noin 46 miljoonaa euroa. Korjausvelkaa on hallittu kulumista vastaavin korjauksin sekä huonokuntoisia rakennuksia myymällä tai purkamalla.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta toteaa kaupungin kiinteistöomaisuuden olevan suhteellisen hyvässä kunnossa. Korjausvelkaa on hallittu kulumista vastaavin korjausinvestoinnein sekä myymällä ja purkamalla huonokuntoisia rakennuksia. Lautakunta on huolissaan ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta ja pitää hyvänä, että palvelualue hyödyntää työssäoppimista.

5.3 Ympäristökeskus

Ympäristökeskuksen organisaatio ja tehtävät

Ympäristökeskuksen palveluyksikkö on osa kaupunkiympäristön toimialaa. Yksikön tehtäviin kuuluu vastata kunnalle kuuluvista lakisääteisistä ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun tehtävistä, ympäristö- ja ilmastoasioiden koordinoinnista ja ympäristöjohtamisen kehittämisestä Vantaalla. Ympäristökeskus jakaantuu ympäris-

tönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtäväalueisiin. Ympäristönsuojelun tehtäväalueeseen kuuluu ympäristövalvonta ja ympäristösuunnittelu. Ympäristövalvonta vastaa muun muassa meluilmoitusten ja ympäristölupien myöntämisestä ja ympäristösuunnittelu vastaa Vantaan ympäristön tilan seurannasta ja resurssiviisauden tietokartan koordinoinnista Ympäristöterveydenhuollon tehtäväalueen vastuulla ovat elintarvikevalvonta, tupakan vähittäismyynnin valvonta, terveydensuojelun valvonta ja eläinlääkintähuolto.

Toiminnan tavoitteita 2022

Toimialan ja palvelualueen vuoden 2022 tavoitteista ympäristökeskus oli suurelta osin vastuussa tai mukana toteuttamassa ympäristövahti-työkalun käyttöönottoa, luonnon monimuotoisuuden turvaamisen seurannan ja suunnittelun käynnistämistä, lintuaiheisen luonnon teemavuoden toteuttamista sekä kiertotalouden edistämistä. Lisäksi ympäristökeskuksen omassa tulokortissa oli asetettu yksityiskohtaisempia tavoitteita liittyen muun muassa alueelliseen hajajätevesivalvontaan, meluselvityksen loppuun saattamiseen ja meluntorjunnan toimintasuunnitelman käynnistämiseen, ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelman päivittämiseen sekä ympäristöterveyden ohjeen päivittämiseen.

Talous

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovana talouden tavoitteena ovat kaupunkiympäristölautakunnan alaisen toiminnan tulot ja menot. Ympäristökeskuksen tulojen toteuma oli 1,08 miljoonaa euroa (talousarvio: 950 000 euroa) ja menototeuma 3,87 miljoonaa euroa (talousarvio: 4,02 miljoonaa euroa). Yksikkö alitti vuonna 2022 hieman talousarviossa arvioidut menonsa ja yksikön tulot olivat hieman arvioitua suuremmat.

Toiminnan volyymeja

Oheiseen taulukkoon on koottu ympäristökeskuksen toiminnan volyyymistä kertovia tunnuslukuja vuosilta 2020–2022. Volyymeissa on jonkin verran vuosivaihteluja.

Taulukko: Ympäristökeskus, toiminnan tunnuslukuja 2020–2022

Ympäristöterveydenhuolto	2020	2021	2022
Luvat ja ilmoitukset	273	334	421
Tarkastusten määrä	1 503	1 336	1 490
Eläinlääkärin potilaat	5 728	6 015	5 949
Ympäristönsuojelu			
Ympäristöluvat, ilmoitukset ja rekisteröinnit	93	174	121

Resurssiviisauden tiekartta

Vantaan resurssiviisauden tiekartta on kaupungin strategiaa toimeenpaneva ohjelma. Tiekartassa on koottuna yhteen kaupungin tavoitteet, joilla hillitään ilmastonmuutosta, kehitetään kaupunkia resurssiviisaaksi sekä ylläpidetään ja edistetään luonnon monimuotoisuutta. Resurssiviisauden tiekartan tavoitteena on hiilineutraali Vantaa vuonna 2030. Tämä edellyttää, että Vantaan alueen tulee vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 päästöihin verrattuna, eli keskimäärin seitsemän prosentin päästövähennyksiä vuosittain 2018–2030. Tiekartta valmisteltiin laajassa yhteistyössä kaupungin eri toimialojen asiantuntijoiden sekä eri sidosryhmien kanssa. Ympäristökeskus koordinoi tiekartan toteuttamista ja toimialoilla on omat ympäristövastaavat, joilla on säännöllisiä yhteistapahtumia ja jotka välittävät toimialalle tietoa ympäristöasioista ja tuovat toimialan ympäristötoimenpiteistä tietoa ympäristökeskukselle. Resurssiviisauden tiekartta hyväksyttiin Vantaan kaupunginvaltuustossa 18.6.2018. Tiekartta on jaettu eri ympäristöteemoihin liittyviksi kaistoiksi, joille on määritelty tavoitteet. Kaistoittaisille tavoitteille määriteltiin indikaattoreita, joiden avulla seurataan tavoitteiden toteutumista. Tiekarttaa päivitettiin Vantaan kaupunginvaltuustossa 28.2.2022, jolloin siihen lisättiin kaksi uutta kaistaa. Uusien kaistojen tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät luonnon monimuotoisuuden ylläpitämiseen ja hiilinielujen vahvistamiseen.

Tiekartan toteuttamistoimenpiteitä vuosina 2021 ja 2022

- Vantaan Energian investoinnit, joiden tavoitteena on hiilinegatiivinen kaukolämmön tuotanto vuonna 2030, ovat käynnistymässä ja osittain käynnistyneet.
- Hulevesiohjelman päivitys aloitettiin vuonna 2022 (tuodaan valtuuston hyväksyttäväksi vuonna 2023).
- Kaavoihin on alettu tekemään vähähiilisyys selvityksiä.

- Biohajoavan jätteen kaatopaikkasijoittamisen loppumisen seurauksena metaanipäästöt laskevat.
- Vantaa on mukana kolmessa vapaaehtoisessa green dealissa (päästötön työmaa, päiväkotien kemikaalialtistumisten vähentäminen ja kestävä purkaminen). Green deal -sopimukset ovat vapaaehtoisia sopimuksia valtion ja elinkeinoelämän tai esimerkiksi kuntasektorin välillä. Sopimusten avulla etsitään suhteellisen nopeita saavutettavissa olevia ratkaisuja ilmastohaasteisiin vastaamiseksi ja kiertotalouden edistämiseksi Suomessa. Ympäristöministeriö valitsi kaikki kolme Vantaan green deal -sopimusta palkittavaksi kunniakirjalla parhaasta kestävästä kehityksen sitoumuksesta.
- Ekotukihenkilöksi koulututtui lisää ja nyt Vantaalla on yhteensä 621 ekotukihenkilöä. Ekotuki on toimintamalli ympäristöasioiden huomioimiseksi työpaikoilla. Työyhteisöihin nimetään ja koulutetaan ekotukihenkilöitä, jotka oman työnsä ohella edistävät ympäristön kannalta kestäviä toimintatapoja ja lisäävät ympäristötietoisuutta.
- Hankintojen ympäristövastuuta on kehitetty arviointiryhmän avulla.

Merkittävimmät haasteet tiekartan toteuttamisessa

- Kaukolämmöntuotannon päästöt

Ukrainan sodan aiheuttama energiakriisi vaikeuttaa energian saantia ja esimerkiksi Vantaan Energia Oy on joutunut käyttämään edelleen myös kivihiltä kaukolämmön tuottamisessa. Vantaan Energia Oy:n uusi investointiohjelma sisältää kuitenkin useita ratkaisuja, jotka tulevaisuudessa vähentävät kaukolämmöntuotannon päästöjä.

- Liikenne

Joukkoliikenteen kallistuminen lisää henkilöautoilua ja päästöjä. Toisaalta etätyö on vähentänyt työmatkaliikkumista ja samalla päästöjä.

- Luontokato ja hiilivarastojen väheneminen etenee

Kasvava kaupunki joutuu ottamaan viheralueita rakentamisen käyttöön ja hiilikompensaatiolle on vaikea löytää kohteita Vantaan alueelta.

- Kiertotalous etenee hitaasti

Vaikka kiertotaloutta on edistetty, materiaalien ja rakennusosien hyödyntämisen prosesseissa on vielä paljon kehitettävää.

- Aukkaiden ja yritysten osallistaminen

Osallistamista on tehty mutta monimuotoinen ja laajempi osallistaminen vaatisi myös enemmän resursseja.

- Yleinen resurssien puute tiekartan toteuttamisessa.

Vantaan kasvihuonekaasupäästöt vähenivät vuosina 2019 ja 2020 tavoitellusti mutta vuonna 2021 päästöt pysyivät vuoden 2020 tasolla.²³

Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja edistäminen nostettiin yhdeksi tiekartan kaistaksi vuonna 2022. Seuraavassa on lueteltu ympäristökeskuksen toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja edistämiseksi ja ympäristökeskuksen roolista luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi kaavavalmistelussa.

Toteutuneet toimenpiteet

- Toteutettiin lintuaiheinen luonnon teemavuosi.
- Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja seurannan suunnittelu on käynnistetty (otettiin kaistaksi resurssiviisauden tiekarttaan).
- Luontotyyppiselvityksiä saatiin eteenpäin ja jatketaan näiden tekemistä yhdessä kaavoituksen kanssa vuonna 2023.
- Saatiin tehtyä kaksi luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmaa.

Resurssipulan vuoksi toteutumatta jääneet toimenpiteet (siirrettiin vuodelle 2023)

- Vieraslajientorjunnan suunnitelman käynnistys.
- Luonnonsuojelusuunnitelman käynnistys, sisältää suunnitelman luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmien tekemiseksi ja suunnitelmien järjestelmällisen teon.

²³ [KHK-paastot PKS kaupungeittain 1990 2000-2021.xlsx \(live.com\)](#), luettu 13.3.2022

Kuva: Pertti Raami

Luonnon monimuotoisuuden edistäminen kaavavalmistelussa

Ympäristökeskus pyrkii edistämään eri tavoin luonnon monimuotoisuuden huomioimista kaavoitusvaiheessa. Ympäristökeskus on mukana kaavojen suunnitteluryhmissä ja pyrkii pitämään huolta, että luontoselvitykset olisivat kaavan valmisteluvaiheessa olemassa tai tehtäisiin ennen kaavan valmistelua. Luontoselvitysten perusteella ja ympäristökeskuksen suositusten perusteella haetaan erilaisia ratkaisuja ja kompromisseja, jotta luontoselvitysten tulokset, erilaiset luonnonsuojelun näkökulmat ja luontoarvot tulisivat huomioituksi kaavavalmistelussa. Vahvan suojelustatuksen omaavat luontoarvot (esimerkiksi direktiivilajit, kuten liito-orava) otetaan lain määräysten perusteella aina huomioon kaavavalmistelussa. Luonto, jolla ei ole suojelustatusta ei aina tule niin hyvin huomioituksi, huomioonottaminen riippuu kaavakohteesta ja muista vaatimuksista (esimerkiksi kerrosala).

Henkilöstö

Vakinaisen henkilöstön määrä ympäristökeskuksessa on 2020-luvulla vaihdellut välillä 41–43 (vuonna 2022 vakinaista henkilöstöä oli 43). Määräaikaisen henkilöstön määrä on ollut vuosittain 2–5. Uutta henkilöstöä on tarvittaessa saatu rekrytoitua mutta varsinkin sisäilma-asiantuntijoiden saatavuudessa on ollut isojakin haasteita. Lisäksi esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvät tavoitteet edellyttävät henkilöstöresursseja ja näiden tavoitteiden ajantasaisessa toteuttamisessa on suuria haasteita.

Ympäristökeskuksen sairauspoissaoloprosentti on vuosina 2020–2022 vaihdellut 2,7–4,2 prosentin välillä ja se on ollut koko kaupungin keskimääräistä sairauspoissaoloprosenttia alemmalla tasolla.

Sähköiset tietojärjestelmät ja sähköinen asiointi

Ympäristöterveydenhuolto käyttää vuonna 2019 käyttöönotettua Valtion valvontatietojärjestelmää (VATI). VATI on tietovarasto ja käyttöliittymä, joka kattaa ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaiset tehtävät. Järjestelmä sisältää nykyään sähköisen ilmoitusmenettelyn eli ILPPA-ilmoituspalvelun. ILPPA-palvelussa voi tehdä ilmoituksia muun muassa elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisen toiminnan aloittamisesta ja lopettamisesta ja pilotoinnissa on sähköisen epidemia-ilmoitusmahdollisuuden lisääminen palveluun.

Tapahtumien järjestäjille on olemassa myös Vantaan omilta internet-sivuilta löytyvä sähköinen palvelu Tapahtuma-Apuri. Palvelu neuvoo mitä viranomaislupia (sisältäen sekä ympäristöterveyden että ympäristönsuojelun luvat) tapahtuman järjestäjän pitää hakea ja sivuilta pääsee sähköisesti hakemaan tarvittavia lupia. Asumisterveyteen liittyvä sähköinen palvelu on asumisterveyden chatbot, joka virtuaalisesti neuvoo miten menetellä, jos asukas epäilee asunnossaan olevia terveyttä haittaavia tekijöitä.

Ympäristövalvonta käyttää sähköisessä asiointissa lupa.fi-palvelua, jonka kautta voi tehdä ympäristökeskuksen käsiteltäväksi tulevat erilaiset lupahakemukset ja ilmoitukset. Lisäksi ympäristövalvonta hyödyntää maankäytön toimintamalli- ja tietojärjestelmää (MATTI), johon tallennetaan valvonta- ja luontotietoja.

Osallistaminen ja ajankohtaisia asioita

Asukkaita osallistetaan erilaisten hankkeiden, tapahtumien ja kyselyjen avulla. Asukkailla järjestetään myös erilaisia opastettuja luontoretkeä ja resurssiviisauden tiekartan laadinnassa ja päivityksessä järjestettiin asukasraateja, joissa asukkaat pääsivät osallistumaan tiekartan laatimiseen.

Ajankohtainen asia on yhteistyö ja rajapinnat toimintansa vuoden 2023 alussa aloittaneiden uusien hyvinvointialueiden kanssa. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemia-asioihin

liittyen hyvinvointialueella on tartuntatautiyksikkö, jonka kanssa ympäristöterveydenhuolto pitää säännöllisiä tapaamisia. Myös tietyt ympäristökeskuksen valvontakohteet siirtyivät kunnalta hyvinvointialueelle (esimerkiksi sosiaalipalvelujen laitokset ja näissä olevat elintarvikehuoneistot), mutta valvontaan tämä ei tuo muutoksia. Samoin yhteistyö pelastuslaitoksen kanssa esimerkiksi suuronnettomuuksiin varautumisessa jatkuu edelleen.

Johtopäätökset:

Vantaan kaupungin ympäristökeskus vastaa sekä kunnalle kuuluvista lakisääteisistä ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun tehtävistä että Vantaan ympäristö- ja ilmastoasioiden koordinoinnista. Tehtäviin kuuluu muun muassa elintarviketurvallisuuden valvonta, elinympäristön turvallisuuden edistäminen ja valvominen ja kunnallisten eläinlääkäripalvelujen järjestäminen. Lisäksi ympäristökeskus käsittelee ympäristöä pilaavaan toimintaan liittyvät lupa- ja ilmoitusasiat, seuraa ja raportoi Vantaan ympäristön tilasta, edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja koordinoi Vantaan resurssiviisauden tiekartan toimenpiteiden toteuttamista.

Talouden osalta ympäristökeskus pysyi talousarviossa asetetussa raamissa. Valvontaan ja tarkastuksiin liittyvässä palvelutoiminnassa ympäristökeskuksen palvelusuuritteissa on jonkin verran vuosivaihtelua, mutta suuria eroja suoritemäärissä vertailuvuosina ei ole ollut. Henkilöstömäärä ympäristökeskuksessa on ollut useamman vuoden hyvin vakaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että ympäristökeskuksella on merkittävä rooli turvallisen elinympäristön turvaamisessa. Lisäksi ympäristökeskuksen erilaiset ympäristöä ja sen tilaa koskevat selvitykset ja niiden tuominen kaavavalmisteluihin varmistavat luontoarvojen huomioonottamista kaavoituksessa. Tarkastuslautakunta pitää myös tärkeänä toimialoille ympäristöasioiden hoitoon luotuja yhteistyöverkostoja (ympäristövastaavat ja ekotukihenkilöt). Verkostot varmistavat ympäristöasioihin liittyvän tiedon kulun eri toimialoilla ja niihin kuuluvat henkilöt saavat verkostoista tärkeää tukea ympäristöasioihin liittyvissä asioissa.

Vantaan tavoittelee hiilineutraalisuutta vuonna 2030. Tätä tavoitetta toteutetaan resurssiviisauden tiekartta -toimenpideohjelmalla. Joidenkin tiekartan edellyttämien toimenpiteiden toteuttaminen on viivästynyt puutteellisten resurssien vuoksi. Lautakunta on huolissaan mahdollisista seurauksista, joita kyseiset viivästykset saattavat aiheuttaa. Tuleeko esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden turvaaminen kaavoitusvaiheessa riittävästi huomioitua, jos luonnon monimuotoisuuteen liittyvät selvitykset viivästyvät tai aiheuttaako tämä koko kaavoitusprosesseihin viivettä ja miten viivästykset vaikuttavat Vantaan hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseen.

Suositus:

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että resurssiviisauden tiekartan toteutumisen edistymistä käsiteltäessä kiinnitetään huomiota toimenpideviivästyksiin ja niiden syihin ja mahdollisiin seurauksiin sekä myös tiekartan toteuttamisen vaatimiin resursseihin ja niiden riittävyyteen.

6 VANTAAN ENERGIA OY

Vantaan Energia Oy on kaupunkienergiayhtiö, joka yhdessä tytäri- ja osakkuusyhtiöidensä kanssa muodostaa Vantaan Energia -konsernin. Vantaan kaupunki omistaa yhtiöstä 60 prosenttia ja Helsingin kaupunki 40 prosenttia. Yhtiö myy sähköä koko Suomeen ja kaukolämpöä yhtiö tuottaa ja myy Vantaalle.

Kuva: Vantaan Energia

Toiminnan tavoitteita ja toimenpiteitä tavoitteiden toteuttamiseksi 2022

Vantaan kaupunki on asettanut Vantaan Energia Oy:lle/Vantaan Energia -konsernille vuodelle 2022 tavoitteita. Oheisessa taulukossa on koottuna tavoitteet, mittarit ja niiden toteuma.

Taulukko: Vantaan Energia Oy:lle ja Vantaan Energia -konsernille asetettuja tavoitteita

1. Talouteen liittyvä tavoite: <i>Kestävä ja vastuullinen taloudenpito ja sen mittarit</i>	Tavoitetaso	Toteuma
Konsernin liikevoitto	44,9 miljoonaa euroa	56,8 miljoonaa euroa
Konsernin ROIC ²⁴ (sijoitetun pääoman tuotto)	5,40 %	5,6 %
Osingonjakotavoite, prosenttiosuus tilikauden tuloksesta	50 %	18 miljoonaa euroa Vastaa 65 % yhtiön tuloksesta, josta on poistettu Voimaosakeyhtiö SF:n osakkeiden alaskirjaus (41,7 miljoonaa euroa)
2. Toiminnan laatuun liittyvä tavoite: <i>Työturvallisuus ja sen mittari</i>	Tavoitetaso	Toteuma
Tapaturmia miljoonaa työtuntia kohti.	7,8	3,3
3. Henkilöstön liittyvät tavoite: <i>Henkilöstötyytyväisyys ja sen mittari</i>	Tavoitetaso	Toteuma
Henkilöstötyytyväisyys (asteikko 1-5, jossa 1=huonoin ja 5=paras)	3,8	3,9
4. Ympäristövastuuseen liittyvä tavoite: <i>Ilmastonmuutoksen hillintä ja sen mittarit</i>	Tavoitetaso	Toteuma
Tuotannon ja hankinnan ominaispäästöt hiilidioksidin osalta g/kWh	107	132

²⁴ ROIC=Return On Invested Capital eli sijoitetun pääoman tuotto. Se mittaa sijoitetun pääoman tuoton niille, jotka ovat antaneet pääomaa eli joukkovelkakirjojen haltijat ja osakkeenomistajat (Lähde: [ROIC \(sijoitetun pääoman tuotto\) Määritelmä ja kaava - 2022 - Taloudellinen sanakirja \(gofreedommoney.com\)](#), luettu 28.11.2022.

Fossiilisista polttoaineista luopuminen vuoteen 2026 mennessä	Kivihiilen käytön lopettaminen. Huoltovarmuustilanteen vuoksi sekä kivihiili että turve on otettu uudelleen käyttöön varmuuspolttoaineina.	Pitkän aikavälin tavoite toteutuu.
---	---	------------------------------------

Taloustavoitteen mittareista liikevoitto ja sijoitetun pääoman tuotto toteutuivat hieman tavoitetta paremmin. Osingonjako tilikauden tuloksesta mittari on myös tavoitetasolla, kun tuloksesta poistetaan Voimaosakeyhtiö SF:n alaskirjaus. Työturvallisuustavoitteen mittarina käytetty tapaturmien määrä on laskenut tavoitetasoa alemmaksi ja henkilöstötyytyväisyyden tavoitteen mittari toteutui tavoitetasoa korkeammalla tasolla. Ilmastonmuutostavoitteen mittareissa hiilidioksidipäästöissä ei päästy vuonna 2022 tavoitetasoon johtuen huoltovarmuussyistä. Ukrainan sota aiheutti myös ongelmia käytössä olleiden polttoaineiden saatavuuteen ja tämän vuoksi kivihiiltä ja turvetta jouduttiin ja jouduttaneen käyttämään polttoaineena etenkin kulutuksen ruuhkuhuippujen aikana lämmityskausilla 2022/2023 ja 2023/2024. Toinen mittari, fossiilisista polttoaineista luopuminen, toteutunee tavoitteessa asetetulla pitkällä aikavälillä (vuoteen 2026 mennessä).

Investoinnit

Vantaan Energia Oy:n investoinneissa korostuu liiketaloudellisten tavoitteiden ohella kiertotalouden ja energiatehokkuuden vahvistaminen ja samalla investoinnit tukevat yhtiön tavoitetta luopua fossiilisista polttoaineista vuoteen 2026 mennessä ja olla hiilinegatiivinen vuonna 2030. Ohessa on koottuna yhtiön merkittävimpiä kiertotaloutta vahvistavia ja päästövähennystavoitetta edistäviä investointihankkeita vuosille 2022–2027.

Taulukko: Vantaan Energia Oy:n investointihankkeita

Investointihankkeita	Valmistui/valmistumisarvio	Hyödyntää ja tuottaa
<i>Jätevoimalan laajennus</i>	2022	Kaupan ja teollisuuden jätteiden hyödyntäminen lämmöntuotannossa (kaikkein heikkolaatuisin jäte).
<i>Geoterminen lämpölaite</i>	2022	Tuottaa maalämpöä Vantaan Energian asiakkaille.
<i>Korkealämpölaite</i>	2025	Laitoksessa pystytään käsittelemään tavanomaiset kierrätyskelvottomat kotitalouden ja teollisuuden jätteet (esimerkiksi liuottimet, maalit, lääkkeet ja liimat). Tällä hetkellä ulkomaille viedään noin 100 000 tonnia kyseistä jätettä vuodessa. Hanke on saanut ympäristöluvan ja rakennusluvan.
<i>Sähköpolttoainelaitos</i>	2025	Sähköpolttoainelaitos tuottaa hiilineutraalia synteettistä metaanikaasua hyödyntämällä Vantaan jätevoimalasta talteen otettuja raaka-aineita: vettä ja hiilidioksidia. Tuotettavalla kaasulla korvataan jatkossa maakaasu energiantuotannossa ja lisäksi kaasua ohjataan liikenteen tarpeisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt hankkeelle 30 miljoonan euron tuen. ²⁵
<i>Lämmön kausivarasto</i>	2026–2027	Kausivarasto mahdollistaa laajamittaisen hukkalämmön ja uusiutuvien energialähteiden, kuten aurinkolämmön ja geotermisen energian talteenoton lämmityskauden ulkopuolella ja lämmön hyödyntämisen talven pakkaskaudella. Lämmön kausivarastoon säilötään yli 100-asteiseen veteen uusiutuvaa energiaa, jota saadaan muun muassa aurinko-, tuuli- ja hukkalämmön lähteistä. Varastoitu energia korvaa maakaasun käyttöä talvikaudella ja sen arvioidaan vähentävän lämmöntuotannon hiilidioksidipäästöjä 65 000 tonnilla vuodessa. Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt hankkeelle noin 19 miljoonan euron investointituen. ²⁶

²⁵ Lähde: [Työ- ja elinkeinoministeriöltä mittava investointituki Vantaan Energian Sähköpolttoainelaitos-hankkeelle- Kuljetus & Logistiikka \(kuljetuslehti.fi\)](#), luettu 28.11.2022.

²⁶ Lähde: [Lämmön kausivarastolle merkittävä investointituki | Vantaan Energia](#), luettu 28.11.2022.

Aktiivihiihlaitos	2026–2027	Laitos käyttää rakennuksilta jäävää kierrätyspuujätettä, joka käsitellään hapettomassa pyrolyysiprosessissa ²⁷ . Lopputuotteena syntyy biopohjaista aktiivihiihtä ja prosessilämpöä. Biopohjaista aktiivihiihtä käytetään yhdyskuntien ja teollisuuden vesien ja kaasujen pudistusprosessissa. Prosessilämpö otetaan talteen Vantaan lämpöverkkoon. Laitoksen myötä arvioidaan pääkaupunkiseudun lämmöntuotannon hiilidioksidipäästöjen vähentyvän jopa 60 000 tonnia vuodessa.
-------------------	-----------	--

Kyseiset hankkeet vaativat lähivuosina noin 100–200 miljoonan euron vuosittaisia bruttoinvestointeja. Investoinnit laajentavat yhtiön kykyä hyödyntää erilaisia jätteitä ja jätevoimalan prosesseissa syntyviä raaka-aineita (sähköpolttolaitos) ja mahdollistavat fossiilisista polttoaineista luopumisen. Hankkeet laajentavat myös yhtiön liiketoimintaa (maakaasu, aktiivihiihi). Samalla saadaan uusissa tuotantoprosesseissa syntyvä lämpö tehokkaasti talteen käytettäväksi Vantaan lämpöverkossa ja edetään kohti energiantuotannon hiilinegatiivisuutta.

Tuotannon volyymeja, energianlähteitä ja toimitusvarmuus

Yhtiön sähkön tuotanto on vaihdellut viime vuosina hieman alle 1 000 gigawattitunnista hieman yli 1 300 gigawattituntiin. Lämmön tuotannon vaihteluväli on ollut 1 700 gigawattitunnista hieman yli 2 000 gigawattituntiin. Vuonna 2022 suurimmat energianlähteet olivat vesivoima (33 prosenttia), ydinvoima (17 prosenttia), tuulivoima (16 prosenttia) ja jäte (13 prosenttia). Lämmöntuotannossa isoimpia energianlähteitä vuonna 2022 olivat jäte (52 prosenttia) ja bioenergia (24 prosenttia).

Vantaan Energian sähkön ja lämmön toimitusvarmuus on hyvällä tasolla. Sähkön toimitushäiriöt vuonna 2022 olivat 0,01 tuntia/asiakas (tavoite alle 0,2 tuntia/asiakas). Lämmön toimitushäiriöt puolestaan 0,591 tuntia/asiakas vuonna 2022 (tavoite alle 0,8 tuntia/asiakas).

²⁷ Kuivatuslaulus eli pyrolyysi on lämpökemiallinen reaktio, jossa materiaalia lämmitetään ympäristössä, jossa happi on poistettu kokonaan tai korvattu toisella inertillä kaasulla. Lähde: [Pyrolysoinnilla jalostetaan bio- ja jättemateriaaleista arvokkaampia lopputuotteita - LAB Focus](#), luettu 28.11.2022.

Energianlähteissä kivihiilestä oltiin jo luopumassa, mutta kuten jo tavoitteiden käsittelyn yhteydessä mainittiin, Ukrainan sota vaikutti ja vaikuttaa edelleen polttoainemarkkinoihin ja kivihiili ja turve ovat mukana energianlähteinä lisäämässä huoltovarmuutta etenkin kulutushuippujen aikana. Sähkön ja lämmön toimitusvarmuus on ollut tarkastelujaksolla hyvällä tasolla. Toimitusvarmuutta on ylläpidetty systemaattisilla käyttö- ja kunnossapito-ohjelmilla ja Ukrainan sodan alettua on varmistettu tarvittavien polttoaineiden saanti.

Vantaan Energia Oy on myös pystynyt tuottamaan kaukolämpöä edullisesti. Energiateollisuus ry:n tekemässä vertailussa, oli Vantaan Energia Oy:n kaukolämmön hinta Vantaalla kausihinnoiteltuja tuotteita vertailtaessa ajalla 1.1.–1.7.2022 joka kuukausi vertailun halvin.²⁸

Kuva: Vantaan Energia

Ajankohtaista

Vantaan Energia Oy on ollut omistussuhteiden kautta mukana Fennovoiman Hanhikivi 1-ydinvoimalan rakennushankkeessa. Vantaan Energia Oy on yksi Voimaosakeyhtiö SF:n 24 omistajasta, ja Voimaosakeyhtiö SF puolestaan omistaa 66 prosenttia

²⁸ Lähde: [Kaukolämmön hintatilasto - Energiateollisuus](#), Taulukko: Kaukolämmön hinnat, alasivu Kausihinnasto 2022 (XLSX). luettu 1.12.2022.

Fennovoimasta. Ydinvoimalahanke on jäänyt kesken johtuen voimalahankkeen toisen kumppanin venäläisen Rosatomin tytäryhtiö Raos Voima Oy:n laitetoimitusten merkittävistä viivästyksistä. Ydinvoimalalle ei ole enää rakennuslupaa. Vantaan Energia Oy on irrottanut hankkeesta ja alaskirjannut lokakuussa 2022 Voimaosakeyhtiö SF Oy:n osakkeiden arvon (41,7 miljoonaa euroa). Alaskirjaus ei vaikuta yhtiön korollisen velan määrään, koska pääomasijoitukset on tehty pitkän ajan kuluessa. Vaikka alaskirjaus laskee Vantaan Energia Oy:n tulosta, tällä ei ollut vuonna 2022 vaikutusta yhtiön osingonmaksukykyyn. Jatkossa välimiesmenettelyt voivat vielä tuoda lisäkustannuksia Vantaan Energia Oy:lle.

Ukrainan sota aiheutti merkittävän häiriön energiamarkkinoille, ja Vantaan Energia Oy on panostanut huoltovarmuustoimenpiteisiin lämmön ja sähkön tuotannon varmistamiseksi. Yhtiö jatkoi kivihiilen ja turpeen käyttöä energiantuotannossa varmistaakseen energiantuotannon myös kulutushuippujen aikana. Tämän vuoksi yhtiön energiantuotannon hiilidioksidipäästöt eivät pudonneet tavoitellusti. Yhtiön energiantuotannon hiilidioksidipäästöt ovat kuitenkin selvästi pudonneet jätevoimalan valmistumisen jälkeen (jätevoimala valmistui 2014). Vuonna 2014 yhtiön energiantuotannon hiilidioksidipäästöt olivat 285 grammaa/kilowattitunti, kun vuonna 2022 kyseiset päästöt olivat 132 grammaa/kilowattitunti.

Yhtiö on varautunut maailmantilanteen kiristymisen mukanaan tuomiin uhkiin päivittämällä kriisinhallintaan liittyvät suunnitelmansa ja ohjeistonsa. Myös kyberturvallisuuden parannustoimia ja eri järjestelmien turvallisuustestauksia on tehty aktiivisesti. Investointihankkeita suunniteltaessa on lisäksi tehty perusteelliset sekä talouteen että ympäristövaikutuksiin liittyvät riskikartoitukset.

Johtopäätökset:

Vantaan kaupungin Vantaan Energia Oy:lle asettamat tavoitteet toteutuivat lukuun ottamatta tuotannon ja hankinnan hiilidioksidipäästöille asetettua vuositavoitetta. Hiilidioksidipäästöjä ei saatu laskettua tavoitellulle vuositasolle. Ukrainan sota aiheuttaa epävarmuutta energiamarkkinoille ja ongelmia käytössä olleiden polttoaineiden saatavuuteen. Huoltovarmuuden takaamiseksi yhtiö joutui käyttämään myös kivihiiiltä polttoaineena etenkin talvikuukausina kulutushuippujen aikana.

Vantaan Energia Oy:n lämmön ja sähköntuotannon hiilidioksidipäästöt ovat pudonneet merkittävästi vuodesta 2014 lähtien, jolloin yhtiön jätevoimala aloitti toimintansa. Yhtiön tuottaman kaukolämmön hinta on vertailujen perusteella edullisella tasolla.

Yhtiön vuoteen 2026 ulottuvassa investointiohjelmassa luodaan edelleen uusia innovaatioita energiantuotantoon. Tulevilla investointihankkeilla pystytään hyödyntämään tehokkaammin nykyisissä tuotantoprosesseissa syntyvää hukkalämpöä ja hyödyntämään yhä laajemmin erilaista jätettä (kaupan ja teollisuuden jätteet sekä vaaralliset jätteet) energiantuotannossa. Suunnitelluissa uusissa tuotantoyksiköissä on tarkoitus tuottaa myös metaania ja aktiivihiljää ja laajentaa näin yhtiön liiketoimintaa. Vantaan Energia Oy tähtää hankkeiden avulla fossiilisista polttoaineista luopumiseen vuonna 2026 ja vuonna 2030 yhtiön tavoitteena on olla jo hiilinegatiivinen. Investointiohjelma on suuri taloudellinen panostus. Joihinkin hankkeisiin on saatu myös Työ- ja elinkeinoministeriön tukea ja tämä yhtiön hyvän taloudellisen aseman lisäksi antaa hyvän pohjan ohjelman toteuttamiselle.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Vantaan Energia Oy:n toiminta on ollut liiketaloudellisesti kannattavaa ja yhtiön tuottama kaukolämpö on edullista. Samalla yhtiön päästövähennykset tukevat merkittävästi Vantaan kaupungin tavoitetta hiilineutraalisuuden saavuttamisesta vuoteen 2030 mennessä. Uusien investointihankkeiden toteutuksessa suunnitellusti Vantaan Energia Oy:n toiminta tulee tehostumaan, liiketoiminta laajenemaan ja energiantuotanto olisi vuonna 2030 hiilinegatiivista. Yhtiö on myös varautunut kiristyneen maailmantilanteen johdosta lisääntyneisiin riskeihin lisäämällä huoltovarmuutta ja päivittämällä kriisinhallintasuunnitelmiaan.

7 VUODEN 2021 ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN SEURANTA

Tässä kappaleessa arviointikertomushavainnoilla tarkoitetaan sekä tarkastuslautakunnan suosituksia, kommentteja, tiivistelmää arviointikohteesta tai tilanteesta, että myönteisiä arvioita eli kehuja. Lähtökohtana on käsitys arvioinnista, joka ei ole pelkästään tarkastuksen tavoin seurattava ja joka voitaisiin merkitä suoraan toteutuneeksi tai ei-toteutuneeksi.

Arviointikertomushavainnoilla voi olla paitsi välitöntä vaikutusta ja konkreettista hyötyä, myös välillisiä vaikutuksia. Kunnan toiminta on usein hidasta ja pitkäjänteistä joutuksen toiminnan ja käsittelyn luonteesta ja tarkoituksesta. Havainto voi toimia muutoksen käynnistäjänä, jonka tulokset näkyvät vasta pitkällä aikavälillä.

Arviointiprosessi nähdään usein oppimisen välineenä. Se kehittää argumentointia ja lisää vuorovaikutteisuutta organisaation ja päätöksenteon välillä. Vastauksissaan toimialat ja lautakunnat ovat antaneet valtuustolle ja muille luottamushenkilöille tietoa toiminnastaan. Tieto on myös julkisesti asukkaiden luettavissa kaupunginvaltuuston pöytäkirjan liitteenä. Vastausmenettely edistää siten läpinäkyvyyttä ja vuoropuhelua. Tarkastuslautakunta voi todeta, että kaupunginhallituksen hyväksymät ja lautakuntien ja toimialojen antamat vastaukset arviointikertomukseen olivat asialliset. Toimialat ovat suunnanneet kehittämistyötään arviointikertomuksen suositusten suuntaan.

Arviointikertomuksen käsittelyaikataulun avulla on varmistettu, että vuoden 2021 arviointikertomus on voinut vaikuttaa seuraavan talousarvion ja taloussuunnitelman laadintaan. Kaupunginvaltuusto merkitsi kokouksessaan 23.5.2022 arviointikertomuksen vuodelta 2021 tiedoksi ja lähetti sen kaupunginhallitukselle toimenpiteitä varten. Samassa kokouksessa käytiin vuoden 2022 budjetin lähetekeskustelu.

Kaupunginhallitus lähetti valtuuston päätöksen asianomaisille toimialoille toimenpiteitä varten kokouksessaan 6.6.2022. Kaupunginhallitus hyväksyi selvityksen vuoden 2021 arviointikertomuksesta aiheutuneista toimenpiteistä kokouksessaan 10.10.2022 ja esitti sen kaupunginhallituksen esityksenä tiedoksi kaupunginvaltuustolle. Kaupunginhallituksen ja toimialojen vastaukset kaupunginvaltuustolle ovat kaupunginvaltuuston kokouksen 14.11.2022 § 9 liitteenä.

Seuraavassa poimintoja toimialojen antamista vastauksista:

Hyvinvointialueuudistuksen valmistelua koskevaan arviointiin vastattiin usealta vastuutaholta. Kaupunkikulttuuri kommentoi muun muassa seuraavasti: Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen ja toimivien yhdyspintojen rakentaminen ovat hyvinvointialueiden aloitettua edelleen merkittävässä roolissa. Tarkastuslautakunnan huoleen työntekijöiden ja asukkaiden riittävästä osallistamisesta toimiala toteaa, että asiakkaiden

ja työntekijöiden osallistamisen tapoja vahvistetaan palveluiden kehittämiseksi tarpeita vastaaviksi. Henkilöstö- ja konsernipalvelut painotti vastauksessa myös sitä, että vuonna 2021 oltiin vielä aika paljon vain suunnitelmatasolla, jolloin osallistumisen tunne on saattanut jäädä puuttumaan. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala, kuntademokratia sekä talous ja strategia vastasivat omalta osaltaan.

Kasvatuksen ja oppimisen lautakunta ja -toimiala

Psykologi- ja kuraattoripalveluita tarkasteltiin osana mielenterveyden edistämisen ketjua. Lautakunta piti hyvänä psykologi- ja kuraattorivakanssien lisäämistä vuoden 2022 alusta, mutta ilmaisi huolensa psykologivakanssien täyttöasteesta. Tuossa vaiheessa noin 30 prosenttia vakansseista oli jatkuvasti täyttämättä. Toimialan vastauksessa esitettiin mahdollisia keinoja vaikuttaa tilanteeseen esimerkiksi palkkauksen kautta, mutta todettiin myös vastuun siirtyvän hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta. Psykologivakanssien täyttöasteen osalta tilanne muuttui vuoden 2022 aikana huomponpaan suuntaan. Vuoden 2022 lopussa psykologien vakanssien täyttöaste oli 52,9 prosenttia.

Tarkastuslautakunta oli myös kiinnittänyt huomiota muutamien toimialaan liittyvien sitovien tavoitteiden raportointiin. Toimiala selvensi vastauksessaan asioita kiitettävästi.

Kaupunkitilalautakunta, kaupunkiympäristölautakunta ja kaupunkiympäristön toimiala

Tarkastuslautakunta oli VAV-konsernia koskevan arviointinsa yhteydessä tuonut esiin huolensa kohtuuhintaisen asuntotuotannon edellytyksistä, muun muassa tonttien niukkuudesta. Toimialan vastauksessa selvitetään keskeiset toimenpiteet, joita asian tiimoilta on otettu käyttöön. Näitä ovat muun muassa kaupungin tonttivarannon lisääminen kaavoituksella ja maanhankinnalla, kohtuuhintaisen vuokra-asumisen painottaminen tontinluovutuksessa, keskusten ja asuinalueiden asuntokannan kehittäminen monipuolisesti sekä erillisen tonttiohjelman laatiminen VAV-konsernille.

Muut tarkastuslautakunnan havainnot liittyivät lähinnä sitovien tavoitteiden toteutumisen tulkintaan tai mittarointiin. Toimialan vastaus oli hyvä ja selventävä.

Kaupunkikulttuurilautakunta ja kaupunkikulttuurin toimiala totesi sitovia tavoitteita koskevassa vastauksessaan, että tavoiteasetantaan ja tavoitteiden mittarointiin panostetaan uudella strategiakaudella. Toimiala kertoo nostaneensa yhdeksi pidemmän aikavälin vaikuttavuustavoitteeksi NEET-nuorten (Not in Employment, Education or Training, suomeksi opintojen ja työmarkkinoiden ulkopuolella olevat nuoret, jotka eivät ole suorittamassa ase- tai siviilipalvelusta tai ole eläkkeellä) määrän vähentämisen.

Tarkastuslautakunta esitti suosituksessaan **kuntalaispalveluille**, että digitukipalveluiden kehittäminen edelleen on tärkeässä asemassa. Toimiala toteaa, että digitukipalvelu on asiakkaiden yhdenvertaisuuden ja osallisuuden toteutumisen edellytys. Toiminta pyritään tulevaisuudessa vakinaistamaan osaksi kaupunkitasoista asiakaspalvelua.

Tarkastuslautakunta käsitteli myös **kirjastopalveluiden** roolia ja rohkaisi yhä laajempaan yhteistyöhön eri tahojen kanssa. Toimiala toteaa ottavansa suosituksen huomioon palveluiden kehittämisessä. Uutta yhteistyötä on luotu jo vuoden 2022 aikana esimerkiksi neuvolan kanssa.

Nuorisopalveluiden osalta tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota monikulttuurisuusosaamisen varmistamiseen. Kaupunkikulttuurin vastauksessa kerrotaan, että työssäoppimisen ja oppisopimuskoulutuksen avulla pyritään saamaan alalle myös monikulttuurisen väestön edustajia. Huolestuttavaa on, että henkilöstön saatavuus on vaikeutunut edellisen arviointikertomuksen ja siihen annettujen vastausten jälkeen.

Sosiaali- ja terveyslautakunta ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

Tarkastuslautakunta arvioi vuoden 2021 arviointikertomuksessa useita sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan palvelualueita. **Terveysasemapalveluissa** hoitoon pääsyn nopeuttamista pidettiin tärkeänä ja henkilöstöön kohdistuvien uhka- ja väkivaltatilanteiden lisääntymistä huolestuttavana. Toimiala kuvasi vastauksessaan laajasti erilaisia toimenpiteitä, joilla palveluiden saatavuutta on pyritty parantamaan. Myös vaaratilanteisiin liittyviä ehkäisytoimenpiteitä oli kuvattu.

Ennaltaehkäisevän terveydenhuollon osalta tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota henkilöstön saatavuusongelmiin, jotka näkyivät ostopalvelun ja vuokratyövoiman käytön kasvuna. Lisäksi korostettiin jatkuvaa monikulttuurisuusosaamisen parantamista. Toimialan vastauksessa todettiin, että työvoiman saatavuudessa oli haasteita erityisesti koronapandemian aikana, mutta tilannetta oli saatu parannettua alkuvuoden 2022 aikana. Toimialan mukaan monikulttuurisuusosaamiseen kiinnitetään jatkuvasti huomiota.

Psykososiaalisia palveluita sekä lapsiperheiden sosiaalityötä ja lastensuojelua koskevissa suosituksissa tarkastuslautakunta piti tärkeänä nopeuttaa palveluihin pääsyä. Lisäksi lautakunta katsoi, että palvelujen tulisi painottua voimakkaammin ennaltaehkäiseviin ja tukeviin palveluihin. Oman tuotannon vahvistaminen etenkin lastensuojelussa on tärkeää. Toimiala kertoi vastauksessaan tehdyistä varhaisen tuen palveluja vahvistavista toimenpiteistä (muun muassa lapsiperheiden kotipalvelu, nuortenkeskus Nuppi Myyrmäki, perhekeskustoimintamallin kehittäminen). Lisäksi toimialan vastauksen mukaan lastensuojelun sijaishuollon oman tuotannon lisäämistä selvitetään ja asia siirtynee hyvinvointialueen vastuulle.

PKS-HUS yhteisarvioinnin ”**iäkäs potilas päivystyksessä**” perusteella tarkastuslautakunta suositteli jatkamaan vaikuttaviksi havaittujen, päivystyksellisiin tilanteisiin liittyvien ohjeiden, toimintatapojen ja palvelujen kehittämistä, joilla parannetaan ikääntyneiden toimintakykyä, hyvinvointia ja kotona asumisen turvallisuutta sekä kehittämään yhteistyötä erityisesti iäkkäiden kotiuttamisprosessin osalta. Toimialan vastauksen mukaan liikkuva sairaala (LiiSa) laajennetaan koko hyvinvointialueelle ja henkilökunnan koulutusten jatkuvuus pyritään turvaamaan. Yhteistyötä iäkkäiden kotiuttamisprosessin ja koko hoitoketjun nivelkohtien osalta tarkastellaan ja sovitellaan yhteiden eri toimijoiden kesken osana hyvinvointialuevalmistelua.

8 TARKASTUSLAUTAKUNNAN TEHTÄVÄT JA TOIMINTA

Tehtävät ja kokoonpano

Tarkastuslautakunta on kaupunginvaltuuston alainen lakisääteinen toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia Vantaan kaupungin ja kaupunkikonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä ja kuntalain mukaisen tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarvioinnin suorittamisesta. Lautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo kuntalaissa määritellyn sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden täyttymistä.

Kaupunginvaltuusto nimesi 23.8.2021 tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2021–2025. Lautakunnassa on 13 jäsentä ja jokaisella on henkilökohtainen varajäsen.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano:

Jäsen

Kaimio Tuire, pj.

Weckman Markku, vpj.

Ahokas Siri

Friman Reija

Iivarinen Oskari

el Issaoui Naima

Jääskeläinen Jouko

Phull Manav

Raja-Aho Maarit (KV 25.4.2022 alkaen)

Lehmuskallio Paula (KV 25.4.2022 asti)

Sillanpää Minttu

Suoniemi Juha

Särkelä Jussi

al-Tae Hussein

Varajäsen

Viilo Mikko

Karhu Suvi

Åstrand Stefan

Rautavaara Maija

Siniketo-Pietilä Katja

Kiljunen Kimmo

Tuomela Tiina

Orlando Carita

Norres Lasse

Eerola Antero

Järä Juha

Tamminen Ida

Eklund Tarja

Tarkastuslautakunnan jäsenten arviointikertomuksen laadintaa koskevat esteellisyydet on esitetty liitteessä 1.

Kuvassa ylhäältä vasemmalta oikealle lueteltuna: Antero Eerola varajäsen, Markku Weckman varapuheenjohtaja, Juha Suoniemi jäsen, Jussi Särkelä jäsen. Alarivissä vasemmalta alkaen: Jouko Jääskeläinen jäsen, Oskari Iivarinen jäsen, Tuire Kaimio puheenjohtaja, Naima el Issaoui jäsen. Kuvaaja: Jyri Huhtala.

Arvioinnin suunnittelu ja toteuttaminen

Tarkastuslautakunta hyväksyi arviointisuunnitelman arviointivuodelle 2022 kesäkuussa 2022. Vuotuinen arviointisuunnitelma on osa valtuustokauden arviointisuunnitelmaa. Tarkastuslautakunta perehtyy arviointityössään kaupungin eri toimialojen toimintaan ja palvelutuotantoon. Perehtyminen tapahtuu tutustumalla asiakirjoihin, kuulemalla vastuhenkilöitä, käymällä tutustumiskäynneillä toimialoilla sekä haastattelemalla virkamiehiä. Tarkoituksena on selvittää sitovien tavoitteiden toteuttaminen sekä koko strategisen ohjauksen toteuttaminen. Samalla selvitetään toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet ovat kaupunginvaltuutettuja. Tämä tuo osaltaan tietoa valtuuston ja valtuutettujen toiveista jo suunnitteluvaiheeseen.

Arviointi on toiminnan ohjausta ja kehittämistä. Vantaalla arviointia hyödynnetään osana taloussuunnittelu-, toiminta- ja strategiaprosessia. Tarkastuslautakunta on strategisen ohjauksen, demokratian sekä tilivelvollisuuden toteutumisen väline.

Tarkastuslautakunnan arviointisuunnitelma on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Kokouksia järjestettiin koronan aikaan etä- ja hybridikokouksina.

Tilintarkastus

Tilintarkastaja on toteuttanut kalenterivuoden 2022 tilintarkastuksen työohjelmansa. Tilintarkastuskertomus on annettu 3.5.2023. Tilintarkastajana on valtuuston päätöksen mukaisesti toiminut KPMG Oy Ab. Päävastuullisena tilintarkastajana on emokaupungin osalta toiminut JHT, KHT Juha Huuskonen.

Sidonnaisuusilmoitukset

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Ilmoitusvelvollisuus koskee kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä ja varajäseniä, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajia ja varapuheenjohtajia, kunnanjohtajaa sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset on myös ilmoitettava viipymättä.

Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä luottamushenkilön tai viranhaltijan johtotehtävistä sekä luottamustoimista elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä. Lisäksi ilmoitus tehdään merkittävästä varallisuudesta ja muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- tai virkatehtävien hoitamisessa.

Tarkastuslautakunta on vienyt sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi kaupunginvaltuustolle 28.2.2022 ja 30.1.2023.

Muu toiminta

Vantaan kaupungin tarkastuslautakunta on jatkanut PKS-kaupunkien Helsingin, Espoon ja Kauniaisten sekä HUS-kuntayhtymän tarkastuslautakuntien kanssa yhteistoimintaa koulutuksen ja yhteisen arvioinnin puitteissa. Toimintaa koordinoi tarkastuslautakuntien puheenjohtajista koostuva ohjausryhmä. Kaupunkien ja kuntayhtymän tarkastuslautakuntien yhteinen iltapäiväseminaari järjestettiin 17.11.2022 Vantaan kaupungin isännöimänä kaupungintalolla. Yhteinen arviointiaihe käsitteli lasten ja nuorten hyvinvoinnille asetettujen tavoitteiden edistämistä (arviointikertomuksen kohta 4.3).

Tarkastuslautakunta antaa erillisen toimintakertomuksen ja laatii toimintasuunnitelman.

Tiedotus

Vantaan kaupungin nettisivuilla osoitteessa <https://www.vantaa.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/organisaatio/ulkoinen-tarkastus> esitellään kaupungin tarkastuslautakunta ja ulkoinen tarkastus ja sen vuosittaiset arviointikertomukset toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta.

Tarkastuslautakunnan esityslistat ja pöytäkirjat on asetettu verkkoon kaupunkilaisten luettavaksi osoitteessa www.vantaa.fi/paatoksenteko, johon on linkit myös edellä mainituilla sivuilla. Tarkastuslautakunta raportoi ja tiedottaa tehtäviinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti kaupunginvaltuustolle. Tiedotuksessa noudatetaan soveltuvin osin kaupunginhallituksen hyväksymiä yleisiä ohjeita kaupungin tiedottamisen periaatteista.

Vantaalla 3.5.2023
Tarkastuslautakunta

Tuire Kaimio
puheenjohtaja

Markku Weckman
varapuheenjohtaja

Siri Ahokas

Reija Friman

Oskari Iivarinen

Naima el Issaoui

Jouko Jääskeläinen

Maarit Raja-Aho

Manav Phull

Minttu Sillanpää

Juha Suoniemi

Jussi Särkelä

Hussein al-Tae

LIITE 1

Vuoden 2022 arviointikertomuksen laadintaan liittyvät esteellisyydet:

Tuire Kaimio, kaupunkikulttuurilautakunta, jäsen,

Markku Weckman, VAV-yhtymä Oy:n hallitus, jäsen,

Siri Ahokas, kaupunkiympäristölautakunta, jäsen,

Reija Friman, sosiaali- ja terveyslautakunta, jäsen,

Oskari Iivarinen, kaupunkiympäristölautakunta, jäsen,

Naima el Issaoui, kasvatuksen ja oppimisen lautakunnan varajäsen ja VAV-yhtymä Oy:n hallitus, jäsen,

Manav Phull, kasvatuksen ja oppimisen lautakunta, jäsen,

Juha Suoniemi, Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy:n hallitus, jäsen,

Jussi Särkelä, VAV-yhtymä Oy:n hallitus, puheenjohtaja,

Hussein al Taei, kasvatuksen ja oppimisen lautakunta, varapuheenjohtaja.

Vuoden 2022 arviointikertomuksen laadintaan osallistuneiden varajäsenten esteellisyydet:

Antero Eerola, sosiaali- ja terveyslautakunta, jäsen,

Juha Järä, kaupunkikulttuurilautakunta, jäsen,

Tarja Eklund, kaupunkiympäristölautakunta, varapuheenjohtaja.

LYHENTEET:

ACE	Vantaan ja Telian sopimuksessa kaupungille hankittu monivaiheinen asiakaspalveluratkaisu
ARA	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
HIV	Ihmisen immuunikatovirus
HOT	Hyväksymis- ja omistautumisterapia
HR-järjestelmä	Henkilöstöhallintojärjestelmä
HUS	Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
HYKS	Helsingin yliopistollinen keskussairaala
ILPPA	Sähköinen ilmoituspalvelujärjestelmä
JHT	Julkishallinnon ja -talouden tarkastaja
Keva	Kuntien eläkevakuutus
KHK	Kasvihuonekaasu
KHT	Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastaja
KVR	Kokonaisvastuurakentaminen
LiiSa	Liikkuva sairaala
MAL-sopimus	Maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimus
MATTI	Maankäytön toimintamalli- ja tietojärjestelmä
NEET	Not employment, education or training/opintojen ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleva
NPS	Net promoter score eli kuinka todennäköisesti suosittelisit palvelua ystävällesi
OKM	Opetus- ja kulttuuriministeriö
PKS	Pääkaupunkiseutu
PTS	Pitkän tähtäimen suunnitelma
ROIC	Return on invested capital/sijoitetun pääoman tuotto
S2	Suomi toisena kielenä
TEAvisari	Kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämisessä kuvaava verkkopalvelu
VATI	Valtion valvontatietojärjestelmä
VAV	Vantaan vuokra-asunnot
VTK	Vantaan teollisuuskiinteistöt

Vantaa
Vanda